SIIVEKÄS

2 • 1990 11. vsk.

POHJOIS-SAVON LINTUTIETEELLINEN YHDISTYS KUIKKA

SIIVEKÄS 2 • 1990 11. vsk.

Julkaisija: **Pohjois-Savon Lintutieteellinen Yhdistys Kuikka**
Vastaava toimittaja: Raimo Pakarinen

Toimituskunta: Aimo Hartikainen
Jussi Helppi
Jaakko Kettunen
Eelis Rissanen
Kalle Ruokolainen
Harri Hölttä
Mika-Petri Harju

Yhdistyksen osoite: PL 205, 70101 Kuopio

Painopinnan valmistus: Grafars ky, Kuopio
Paino: Karisprint ky — 1991

Sisällys

Pääkirjoitus 37
MARKKU UKKONEN: Pohjois-Savon linnuston faunistinen katsaus 1989 38
KALLE RUOKOLAINEN: Pohjois-Savon talvilinnustosta 1987—88 ja 1988—89 sekä tuloksia kolmesta viimeisimmästä talvipinnakisasta 53
JYRKI PYNNÖNEN: Pohjois-Savon talvilinnut 1800—1985/86 65
HARRI HÖLTTÄ: Syysmuuttokatsaus 1986—88 76
Lintuhavaintojen keruu ja ilmoittaminen Pohjois-Savossa 98
Ajankohtaista 110

Kansikuva: Silkkiuikku (Veli-Matti Väänänen)

Siivekkään tilaaminen ja jakelu. Jaetaan PSLTY Kuikan jäsenille. Lehden voi tilata myös jäseneksi liittymättä. Tilausmaksu 40 mk maksetaan tilille PSP KU 6606 82 2. Ilmestyy kahtena numerona vuodessa. Osoitteenmuutokset: Pekka Tenhunen

Lukijalle

Edessäsi on nyt oikein tuhti Siivekäs. Tähän numeron tuhdimpaan ulkoasuun on selkeästi syynä aikataulun kiinnisaanti. Parin viime vuoden aikana on Siivekkään sivumäärä ollut pienehkö, koska lehden tekohetkellä ei juttuja yksinkertaisesti ole ollut saatavilla sekä muutamilta jutuilta ovat tekijät puuttuneet. Tähän numeroon katsauksille on löydetty tekijät ja muutama pitemmän aikaa tekeillä ollut juttu on myös valmistunut. Kaikki katsaukset eivät tämän takia välttämättä ole kovin ajankohtaisia. Havainnon lähettäjiä kohtaan on kuitenkin oikein, että he saavat jotakin palautetta tekemälleen työlle ts. havainnot julkaistaan, vaikka vähän myöhässäkin. Tällä numerolla paikataan samalla parin aikaisemman vuoden vähäistä sivutarjontaa. Siivekkään kymmenvuotisjuhlatkin vietettiin hiljaisuudessa ohutta lehteä selaillen, joten tämän numeron voi ainakin paksuutensa puolesta kuvitella olevan tämä korvaava juhlanumero.

Tämän numeron tekemisessä oli tavallista suurempi työ. Kiitos kuuluu toimituskunnalle, joka jaksoi ahkerasti oikolukea tekstejä ja taittaa lehden. Kiitosta täytyy antaa myös latomolle ja painolle, joiden kanssa yhteistyö on toiminut hyvin. Tässä lehdessä kokeiltiin ensimmäistä kertaa muutamia diakuvista painettuja kuvia. Tällä tavalla voitanee tulevaisuudessa helpottaa kuvaongelmaa, koska diakuvia luulisi löytyvän useammaltakin kuvausta harrastavalta.

Kulunut vuosi oli yhdistykselle ja sen toiminnalle palautumista pari vuotta kestäneestä taantumavaiheesta. Tämä tavoite saavutettiin hallituksen sekä muutamien muiden aktiivisten jäsenten ansiosta. Toisaalta tämä on vienyt lähes kaikki varat yhdistyksen tililtä, niinpä pieni vetoomus jäsenille on paikallaan: mikäli sinulla on tilittämättä esim. auringonkukansiemeniä, toivomme sinun maksavan ne mahdollisimman pian tilillemme. Näin saataisiin kituvaa talouttamme edes hiukan kohennettua.

Tulevan vuoden tavoitteena on lisätä aktiivisten jäsenten määrää. Niinpä, jos tunnet halukkuutta osallistua hallitustoimintaan ja lehdentekoon, tule vuosikokoukseen ja ilmoittaudu. Samalla on myös mahdollisuus vaikuttaa tulevan vuoden tapahtumiin.
Oikein hyvää ja aktiivista uutta vuotta!

Eelis Rissanen

Pohjois-Savon linnuston faunistinen katsaus 1989

MARKKU UKKONEN

Edessäsi oleva katsaus esittelee perinteiseen tyyliin vuonna 1989 Pohjois-Savossa tehtyjä havaintoja tietyistä maakunnassamme vähälukuisina tavattavista lajeista. Aikaisemmat faunistiset katsaukset on julkaistu Savon Luonnossa (9:24—38, 10:68—91, 11:43—45) ja Siivekkäässä (1:40—47, 2:52—66, 3:47—55, 4:56—65, 5:57—63, 6:42—52, 7:42—55, 8:65—78, 9:10—26, 10:2—19).

Edellisessä faunistisessa katsauksessa esittämistäni väitteistä huolimatta faunististen havaintojen keruuta jatkettiin vielä v. 1989 ajan "vanhan" havaintojen keräilyluettelon (ks. Siivekäs 7:60—61, yht. 95 lajia) pohjalta. Vuoden 1989 ja sitä aikaisempien vuosien havaintoja otetaan vastaan edelleenkin tämän keräilyluettelon mukaisesti. Vuonna 1990 mekin murramme perinteiden muureja ainakin sen verran, että tästä lähtien unohdamme vanhan faunistisen lajilistan ja siirrymme havaintojen keruussa korttijärjestelmään ja sen uudistettuun lajilistaan.

Faunistisen havaintoaineiston keruualueena on LYL:n yhtenäiskoordinaatein rajaama Pohjois-Savon havaintojen keräilyalue. Pääpiirteissään alue vastaa Kuopion lääniä, mutta mukana on myös pieniä osia mm. Oulun läänistä.

Tässä katsauksessa esitellään myös alueellisista rariteeteista tehdyt havainnot, joista kyhätyt ilmoituslomakkeet alueellinen harvinaisuuskomitea (AHK) on tarkistanut ja hyväksynyt. Havaintojen tarkistaminen on tehty niistä lajeista, jotka ovat uudessa keruuohjeistossa ("Lintuhavaintojen keruu ja ilmoittaminen Pohjois-Savossa"; ohjeisto lähetetty kaikille jäsenille jäsenkirjeen 1/90 mukana) varustettu koodilla A (= AHK-lajit; vrt. faunistinen katsaus 1988, Siivekäs 10, s. 2). AHK-lomakkeita saatiin yhteensä 29 havainnosta (vuoden 1989 havaintoja), joista hyväksyttiin 28 kpl. AHK:ssa toimivat v. 1989 Paavo Liimatta (puheenjohtaja), Heikki Kotilainen, Jyrki Pynnönen ja Markku Ukkonen.

Vanhan tavan mukaisesti katsauksen loppuun on liitetty joukko aiempien vuosien mielenkiintoisimpia havaintoja, jotka olen saanut käyttööni vasta edellisen katsauksen kirjoittamisen jälkeen. Mukana ovat myös ne SLY:n rariteettikomitean (RK) hyväksymät Pohjois-Savon havainnot valtakunnallisista harvinaisuuksista vuodelta 1988, jotka eivät ehtineet faunistiseen katsaukseen 1988. Havainnot satunnaistalvehtijoista julkaistaan talvilintukatsauksissa. Koska Siilinjärven Raasion ja Mustin syksyisistä kahlaajahavainnoista on jo laadittu erillinen katsaus (ks. Siivekäs 11:12—24), näitä havaintoja ei enää tässä yhteydessä käsitellä yksityiskohtaisesti. Joukko vanhaan faunistiseen lajiluetteloon sisältyneitä lajeja (esim. eräät vesilinnut, harmaalokki, kalasääski, tervapääsky) on edelliskatsausten tapaan tiputettu tämänkin katsauksen ulkopuolelle.

Vuoden 1989 ja/tai sitä aikaisempien vuosien havaintoja sain tällä kertaa käyttööni seuraavilta henkilöiltä (suluissa käytetyt nimilyhenteet):

Pentti Alaja (PA), Erkki Björk (EB), Olavi Eskelinen (OE), Aimo Hartikainen (AHa), Pertti Hartikainen (PHa), Juhani Haukka (JHa), Jari Hirvonen (JHi), Antti Holopainen (AHo), Osmo Huupponen (OH), Eero Hämeen-Anttila (EHA), Timo Hämäläinen (TH), T. Härkönen (THr), Harri Hölttä (HHö), Tuomo Jalkanen (TJa), Kai Jäderholm (KJä), Jaakko Kettunen (JKe), Martti Koistinen (MKs), Esa Komulainen (EKo), Heikki Kotilainen (HK), Paavo Liimatta (PL), Antero Lindholm (ALi), Martti Linkola (MLi), J. Piipponen (JPi), Matti Pirskanen (MPr), Jyrki Pynnönen (JPy), Petro Pynnönen (PPy), Juha Pääkkönen (JPä), Ari Rajasärkkä (ARs), Eelis Rissanen (ER), Juhani Rissanen (JRi), Kari Rissanen (KRi), Kalle Ruokolainen (KRu), Pekka Ruotsalainen (PRt), Timo Ruotsalainen (TRu), Pertti Räsänen (PRä), Helena Rönkä (HR), Risto Rönkä (RR), Kari Saukkonen (KSa), Eino Savolainen (ES), Pekka Selin (PSe), Pirkko Siikamäki (PSi), Hannu Siikavirta (HSi), Kauko Sikström (KSi), Pekka Sovinen (PSo), Juhani Toivanen (JTo), Jorma Tuomainen (JTu), Markku Ukkonen (MU), Tapani Veistola (TV), Esko Vesanen (EVe), Markku Vickholm (MV), Erkki Virolainen (EVi), Veli-Matti Väänänen (VMV), Asko Yli-Kauppila (AY).

Kaikilta yllämainituilta henkilöiltä ei kuitenkaan saatu kaikkia ko. henkilön vuoden aikana tekemiä faunistisia havaintoja (esim. vain talvihavainnot -88/-89 jne.), mikä on muistettava mm. tulkitessaan havaintojen alueellista jakaantumista eri lajien ja eri vuodenaikojen välillä. Havaintoja on kerätty mukaan myös eräistä julkaisuista.

Vanhan perinteen mukaisesti katsauksessa ovat mukana myös tiedot Kuopion museon luonnontieteen osastolle ilmoitetuista tai kuolleena tuoduista linnuista (lyhenne mus.). Tämän aineiston kasasi käyttööni Eino Savolainen. Seppo Niiranen Rengastustoimistosta toimitti hyppysiini tiedot Pohjois-Savon rengastuksista vuodelta 1989. Myös joitakin ns. maallikkohavaintoja "helpoista" lajeista on otettu mukaan, mikäli lajimääritys on voitu riittävin tuntomerkein varmistaa. Näiden yhteydessä on esitetty havainnon tekijän lisäksi myös havainnon varmistaja ja ilmoittaja (esim. H. Havaitsija/MU). Kaikille havaintoja ilmoittaneille ja katsauksen työstämistä edistäneille henkilöille esitän yhteisen kiitoksen aktiivisuudesta. Ahkerimmin havaintoja ilmoitettiin Kuopiosta, Nilsiästä, Siilinjärveltä, Varkaudesta, Varpaisjärveltä, Rautalammilta, Maaningalta, Kiuruvedeltä ja Kaavilta.

Eräiden pesimärauhaa vaativien harvinaisten/uhanalaisten lajien pesimäpaikkahavaintojen kohdalla ei ole ilmoitettu kuntaa tarkempaa havaintopaikkaa. Havaintojen yhteydessä havainnoijat on lueteltu aakkosjärjestyksessä lukuunottamatta RK- ja AHK-havaintoja, joiden kohdalla ilmoituslomakkeen tekijä on mainittu ensin.

Vuoden 1990 faunistiseen katsaukseen tulevat havainnot ilmoitetaan uusilla havaintokorteilla uusien ohjeiden mukaisesti. Jos et ole ohjeita ja kortteja itsellesi saanut, käänny yhdistyksen sihteerin puoleen (osoite + puhelinnumero takasisäkannessa). Kortteja palautellessasi ilmoita myös faunistisissa katsauksissa huomaamistasi virheistä tai puutteista. Jatkossa AHK alkaa taas noudattaa alunperin voimassa ollutta käytäntöä hylkäämiensä havaintojen osalta; ilmoituslomakkeen tekijään otetaan yhteys, jos AHK-havainnon määritysperusteet eivät ole olleet komitean jäsenten mielestä riittävät havainnon julkaisemiseksi. Hyväksytyistä havainnoista ei ilmoiteta erikseen, vaan hyväksyminen näkyy aikanaan faunistisessa katsauksessa tai erillisessä Siivekkään AHK-katsauksessa.

Lisäksi viime aikojen hyväksytyistä havainnoista tehdään havaintoluettelo KLYY-lehteen, jota seuraamalla saat selville, onko lähettämäsi AHK-lajihavainto jo käsitelty ja hyväksytty.

Käytetyt lyhenteet:

k	=	lajista kerätään kaikki havainnot (lajinimen jäljessä)
p	=	lajista kerätään pesimäaikaiset havainnot (lajinimen jäljessä)
pp	=	lajista kerätään pesimäpaikkatiedot (lajinimen jäljessä)
*	=	esitetyt havainnot AHK:n tarkistamia ja hyväksymiä
**	=	esitetyt havainnot SLY:n RK:n tarkistamia ja hyväksymiä
p	=	paikallinen/lepäilijä
m	=	muuttava
kiert.	=	kiertelevä
a	=	parvi (a5 = viiden parvi, 5a = viisi parvea)
r	=	rengastettu/pyydystetty
Ä	=	laulava tai soidinääntelevä
ä	=	muuten ääntelevä
kv	=	kalenterivuosi (linnun iän yhteydessä; 1kv = ensimmäisen kalenterivuoden lintu jne., +1kv = ennen kuluvaa kalenterivuotta syntynyt lintu jne.)
ad	=	aikuinen (vanha)
subad	=	esiaikuinen
juv	=	nuori tai nuoruuspukuinen
pull	=	untuvapukuinen
jp	=	juhlapukuinen
tp	=	talvipukuinen
vp	=	vaihtopukuinen
♀-puk.	=	naaraspukuinen

Havainnot lajeittain

Kaakkuri *Gavia stellata* (k). Pesintöjä todettiin vain vanhoilla, jo tiedossa olevilla pesimälammilla, eikä pesimäaikaisia irtohavaintojakaan ilmoitettu uusilta paikoilta. Onnistuneita pesintöjä ainakin kaksi: Kaavin vanhalla pesimälammella 11. 7. 1 ♂♀ + 1 juv (JTo) ja Tuusniemen eteläosan perinteisellä paikalla elokuisella tarkastuskäynnillä niinikään emot + 1 lentopoikanen (OE). Suonenjoen toisella pesimälammella 21. 5. emo + 2-munainen pesä, mutta 10. 7. paikalla kellui vain 3 ad ilman poikasia (MLi). Pesän läheltä löydettiin merkkejä ihmisten oleskelusta, mikä selittänee pesinnän ilmeisen epäonnistumisen. Myös toisella suonenjokelaislammella pesintä (pesimätuloksesta ei tietoa) (OH, HK, PL & PPy). Muutonaikaisia havaintoja ilmoitettiin vain kaksi: 5. 5. 2 p Kaavi Syrjäjoensalo (JTo) ja 30. 9. 1 juv p Nilsiä Eitikka (HHö).

Kuikka *G. arctica* (k). Maakuntalintumme on ensimmäistä kertaa mukana faunistisessa katsausyhteenvedossa. Vuosien saatossa kuikkahavaintoja on ilmoiteltu hyvin epäyhtenäisesti, eivätkä seuraavassa esiteltävät pesimäaikaiset tiedot tarkasteltavalta vuodelta anna oikein minkäänlaista kuvaa kuikkatilanteestamme. Ilmoitettujen kuikkajärvien lukumäärä kunnittain oli seuraava: Kaavi "runsaasti havaintoja" (keskimääräinen tiheys n. 7 paria-/atlasruutu, maksimitiheys 25 paria/atlasruutu) (JTo), Nilsiä 3 (HHö, ER), Rautalampi 3 (monet), Rautavaara 2 (MKs), Varpaisjärvi 2 (HHö), Juankoski 1 (ER), Karttula 1 (mus.), Suonenjoki 1 (PPy) ja Tervo 1 (MLi). Alkukesästä ennätyskorkealle kohonnut suurjärvien vedenpinta todennäköisesti haittasi pesintöjä. Onnistuneita pesintöjä ilmoitettiin seuraavilta järviltä: Rautavaara Tiilikkajärvi ja Älänteenjärvi (MKs), Varpaisjärvi Karjalainen ja Älänne (HHö), Nilsiä Eitikka (HHö) sekä Tervo Iisvesi (MLi). Pohjois-Savon kuikkakannan suuruudeksi on arvioitu n. 700 paria (Kauppinen & Pakarinen 1984, Siivekäs 5:111—116).

Pikku-uikku *Tachybaptus ruficollis* (k). Yksi talvehtimishavainto: 1. 12. 1988 — ainakin 4. 3. 1 p Suonenjoki Kruununsilta (AHa & JKe ym.).

Härkälintu *Podiceps griseigena* (k). Rautalammin-Suonenjoen-Tervon Iisvedeltä, jossa pesii ilmeisen elinvoimainen kanta, seuraavat ilmoitetut havainnot: 30. 4.—31. 7. Rieponniemi pesintä ja Kuusikkoharju pesintä (TJa), 20. 5.—5. 6. Vekaranlahti 1 Ä, kesäkuu Tuomioniemi levoton pari sekä 30. 6.—4. 7. Iisluoto levoton pari (MLi). Muualta seuraavat ilmoitetut havainnot: 3. 5. 1 Ä Maaninka Lapinjärvi (JPä), 11. 5. 1 kuolleena verkosta Kaavi Suuri-Kortteinen (M. Nykänen/JTo), 3. 6. ja 13. 7. 1 Ä Varkaus Ruokojärvi (monet), 14. 6. 2 Ä (EB) ja 24. 9. 2 ad p (MU) Siilinjärvi Iso-Jälä sekä 15. 8. 2 ad + 1 juv p Lapinlahti Paasiselkä (HHö).

Mustakurkku-uikku *P. auritus* (p). Pesimäaikaisia havaintoja ilmoitettiin todella niukasti eli kokonaista kolme kappaletta: 28. 5. 3 p Kuopio Riistaveden lintujärvet (AHa & JKe), 4. 6. 1 p Maaninka Lapinjärvi (OH, HK, PL & PPy) ja 27. 6. 1 p Siilinjärvi Musti (MU). Puuttuivatko linnut, näkijät vai halut ilmoittaa havainnot?

Merimetso *Phalacrocorax carbo* (k). Yksi kevät- ja yksi syysmuuttohavainto: 14. 4. a5 m Siilinjärvi Toivala (HK) ja 1. 10. a2 m SSW Kuopio Puutossalmi (AHa, JKe, ER & MU).

Kaulushaikara *Botaurus stellaris* (k). Tietoon tuli seuraavat havainnot: kesäkuu 1 Ä Lapinlahti Akkalansalmi (JPä), kesäkuu 1 Ä Lapinlahti Onkivesi (P. Rihti/HHö) ja 19. 8 1 p Maaninka Patajärvi (VMV). Lapinlahden havainnot koskevat samaa yksilöä. Lapinlahden Akkalansalmi lähiympäristöineen on ollut jo pitkään ainut jokakesäinen uuhkapaikka Pohjois-Savossa.

Harmaahaikara *Ardea cinerea* (k). Kolme ilmoitettua havaintoa, joista yksi keskikesältä: 2. 5. 1 p Vesanto Tiitilänkylä (PSi), 13. 7. 2 ad p Varkaus Ruokojärvi (MPr & JTu) ja syksy 1 yks. Maaninka Patalahti (VMV). Vesannon havainnosta lähetetyn AHK-lomakkeen AHK on tarkistanut ja hyväksynyt (AHK ei enää tarkista havaintoja v. 1989 alusta alkaen).

Kattohaikara *Ciconia ciconia* (k)*. Kaksi AHK-käsittelyyn tullutta ja hyväksyttyä havaintoa, joista toinen koskee muhkeaa parvea: 30.—31. 5. 1 p Nilsiä Keskinen (E. Räsänen/HHö, JRi) ja 27.—28. 6. a8 p Varpaisjärvi Purunniemi (E. Tervo/HHö). Muuallakin tehtiin kattohaikarahavaintoja, mutta niistä ovat tiedot lähettämättä.

Laulujoutsen *Cygnus cygnus* (p). Pesä- ja poikuehavaintoja ilmoitettiin yhteensä 9 paikalta, jotka jakaantuivat kunnittain seuraavasti: Kaavi 2 (ES, JTo), Nilsiä 2 (HHö, MKs),Varpaisjärvi 2 (PSe, JTu), Kuopio 1 (JTu), Leppävirta 1 (OH, HK, PL & PPy) ja Rautavaara 1 (MKs). Maakuntamme vankimmilta joutsenalueilta Ylä-Savosta ja läänin länsiosista ei saatu tietoja pesinnöistä. Varpaisjärvellä tavattiin ennätyssuuri pesye: 7 poikasta + pesäs-

Valkoposkihanhi on keväällä harvalukuinen. *Kuva:* Eelis Rissanen.

sä 1 kuoriutumaton muna (PSe). Toukokuun lopun ja elokuun puolivälin välisenä aikana nähtiin lisäksi mahdollisia pesijöitä ja kesäkiertelijöitä seuraavissa kunnissa (suluissa yhteisyksilömäärä): Kaavi (4), Siilinjärvi (4), Nilsiä (2), Rautalampi/Suonenjoki (2), Vieremä (2) ja Sonkajärvi (1).

Metsähanhi *Anser fabalis* (p). Pesimäaikaisia havaintoja ilmoitettiin totutun niukasti: 6. 6. 1 kiert. Nilsiä Eitikka (HHö), 22. 6. 13 p ruokailemassa Rautavaara Kivisuo (JTu) ja "kesä" useita ä + runsaasti jälkiä Rautavaara Tiilikkajärven ympäristön suot (MKs).

Tundrahanhi *A. albifrons* (k). Vain yksi syksyinen havainto: 25. 9. a 90 m Varkaus Könönpelto (HK). Tundrahanhia saattoi mennä runsaastikin 24.—25. 9. utuisessa säässä tapahtuneessa hanhirynnäkössä, joka kulki maakuntamme itä- ja eteläosien yli.

Kanadanhanhi *Branta canadensis* (k). Rautalammin Tyyrinvirralta, joka on lajin vakituinen talvehtimissula, ilmoitettiin seuraavat havainnot: ainakin 1. 12. 1988 — 15. 3. 9 p (joukossa sinisellä kaularenkaalla Ruotsissa merkitty yksilö) (monet), 26.—27. 3. 7 p ja 28.—29. 10. 5 p (HHö) sekä läpi joulukuun 10 p (monet). Ilmoitetut havainnot muualta: 24. 4. 1 m Varpaisjärvi Jokijärvi (HHö), 10. 5. 2 p Varpaisjärvi Sopenjärvi (HHö), 11.—12. 5. 1 p Siilinjärvi Siilinlahti (T. Knuutinen/MU) ja 3. 9. 3 p (yhdellä sininen kaularengas) Rautalampi Niinivesi Ruokolahti (TJa).

Valkoposkihanhi *B. leucopsis* (k). Keväältä yksi havainto: n. 10. 5. a 39 p Kuopio Hirvilahti (Savon Sanomat/HHö).

Sepelhanhi *B. bernicla* (k). Vain kaksi ilmoitettua syyshavaintoa: 17. 9. a8 m/p Siilinjärvi Iso-Jälä (ER, JRi, KRu & MU) ja 8. 10. a3 m S Kuopio Puutossalmi (JKe, ER, JRi & MU).

Harmaasorsa *Anas strepera* (k)*. Havaintoja kolmesta koiraslinnusta: 15.—20. 4. 1 ♂ p (yritti liehitellä sinisorsanaarasta) Siilinjärvi Toivala (KRu, AHa & JKe), 2. 5. 1 ♂ p Maaninka Lapinjärvi (PL) ja 4.—5. 5. 1 ♂ p Siilinjärvi Kevätön (MU & KRu). Normaalia runsaampi kevätesiintyminen, mihin lienee selityksenä aikainen ja normaalia lämpimämpi kevät. 1980-luvulta tunnetaan maakunnastamme vain neljä aikaisempaa (AHK-käsiteltyä) harmaasorsahavaintoa.

Heinätavi *A. querquedula* (pp). Laji on nyt mukana ensimmäisen kerran katsausyhteenvedossa. Pesintään haiskahtavia havaintoja tuotiin julki 13 järveltä/lammelta, jotka jakaantuivat kunnittain näin: Maaninka 4, Siilinjärvi 3, Varpaisjärvi 2, Juankoski 1, Kaavi 1, Kuopio 1 ja Nilsiä 1. Suurimmat tietooni tulleet järvikohtaiset parimäärät laskettiin Maaningan Patalahdella (9 paria) ja Patajärvellä (6 paria) (VMV) sekä Siilinjärven Kevättömällä (7 paria) (MU). Jukka Kauppisen selvitysten mukaan Pohjois-Savon heinätavikanta oli v. 1989 runsain ainakin pariinkymmeneen vuoteen ja 2—3-kertainen keskimääräiseen tasoon nähden. Lämpimällä keväällä ja edelliskesällä lienevät näppinsä pelissä esiintymisen syitä etsittäessä.

Allihaahka *Polysticta stelleri* (k)*. Alkutalvesta 1988/89 yhteensä kolme havaintoa (yht. 15 yksilöstä), joista yksi vuoden 1989 puolelta (ks. kohtaa lisähavaintoja aiemmilta vuosilta): 15.—21. 1. 1 ♀-puk. p Maaninka Viannankoski (HK, OH, ALi & J. Pirhonen ym.). Vuoden 1950 jälkeen Pohjois-Savosta on tiedossa vain kaksi aikaisempaa allihaahkahavaintoa (1975 1 yks. ja 1986 1 kuollut yks.).

Pilkkasiipi *Melanitta fusca* (k). Ilmoitettuja havaintoja kovin niukasti: 1. 12. 1988—14. 1. 1 p Suonenjoki Kruununsilta (AHa, JKe & KSi), 1. 10. 1 m (JKe) ja 8. 10. a3 m (JKe, ER, JRi & MU) Kuopio Puutossalmi.

Merikotka *Haliaeetus albicilla* (k)*. Yksi kevät- ja yksi syyshavainto: 27. 3. 1 ad m NNE Siilinjärvi kk. (MU) ja 11. 10. 1 juv/subad m WSW Siilinjärvi kk. (MU).

Ruskosuohaukka *Circus aeruginosus* (k). Tietooni sain kaksi pesimäpaikkaa: Maaninka Patajärvi (pesintä lienee onnistunut) (VMV) ja Siilinjärvi Kevätön (pesän 2 munaa jäivät kuoriutumatta) (MU). Pohjois-Savossa rengastettiin yhteensä 10 pull, mikä merkitsee, että muuallakin kuin em. paikoilla pesittiin. Muut ilmoitetut havainnot: 1. 5. alkaen läpi kesän 1 ♂♀ p (ilmeinen pesintä) Maaninka Lapinjärvi (JPä), 11.—12. 5. pesineen parin lisäksi 1—2 ♀-puk. kiert. Siilinjärvi Kevätön (JTu & MU), 31. 5. 1 ♀ p Rautalampi Etelä-Saikari (TJa), 3. 6. 1 ♂♀ p Leppävirta Timola (OH, HK, PL & PPy), 8. 6. 1 ♀ p Kuopio Riistaveden lintujärvet (AHa & JKe), 13. 7. 1 ♂♀ saalistelemassa ja 18. 7. 1 2 kv ♂ p Varkaus Ruokojärvi (MPr & JTu), 17. 7. 1 ♂ p Siilinjärvi/Maaninka Keskimäinen (MPr & JTu) sekä 15. 8. 1 ad ♀ p Lapinlahti Sulkava (HHö). Maaningan-Lapinlahden-Siilinjärven -alueen ohella lajin toisena säännöllisenä esiintymisalueena on ollut Varkauden ympäristö, jossa on pesinyt 1980-luvulla 3—5 paria (HK).

Sinisuohaukka *C. cyaneus* (p). Suurimmassa osassa Pohjois-Savoa myyrät olivat vähissä loppukeväästä alkaen, mikä ilmeni myös sinisuohaukkojen määrissä. Pesimäaikaisia (15. 5.—31. 7.) havaintoja ilmoitettiin vain seitsemältä paikalta (Kaavi, Kiuruvesi, Lapinlahti, Rautalampi, Siilinjärvi, Vesanto ja Vieremä). Ilmoitettujen tapaamispaikkojen määrä oli 1980-luvun pienin (aiemmin 12—30 havaintopaikkaa/vuosi). Pesintöjä ilmoitettiin vain yksi: 30. 6. pesä (5 pull r) Kiuruvesi Maanua (TH). Pohjois-Savon rengastussumma oli kuitenkin 9 pull.

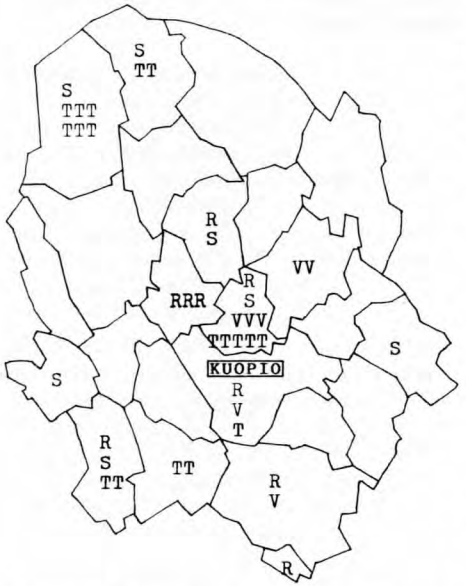

Kuva 1. Ruskosuo- (= R; n = 9), sinisuo- (= S; n = 7), varpus- (= V; n = 7) ja tuulihaukan (= T; n = 18) ilmoitetut pesimäaikaiset tapaamispaikat/reviirit kunnittain Pohjois-Savossa v. 1989. Yksi merkki = yksi reviiri.

Varpushaukka *Accipiter nisus* (k). Pesimäaikaisia (15. 5.—31. 7.) havaintoja tuli julki todella minimaalisesti eli nolot 7 (!) kappaletta. Ilmoitetut havaintopaikat jakaantuivat kunnittain seuraavasti: Siilinjärvi 3, Nilsiä 2, Kuopio 1 ja Leppävirta 1. Kaavin pesimäkannan tiheydeksi on arvioitu n. 6 paria/100 km^2 (JTo). Vain yksi ilmoitettu pesimähavainto: heinäkuu poikue Nilsiä Ranta-Sänkimäki (JRi). Pesäpoikasia rengastettiin yhteensä 8 yks.

Piekana *Buteo lagopus* (p). Aikakirjoihin kirjattiin ainakin yksi pesimäaikainen lapinbutski: 13. 6. 1 kiert. Vieremä Talaskangas (JPy). Edellisvuodelta kaksi pesintähavaintoa samalta suunnalta (Kiuruvesi, Sonkajärvi).

Kotka *Aquila chrysaetos* (k)*. Hyväksyttyjä havaintoja vain syksyltä: 1. 10. 1 juv m Varkaus Huruslahti (HK) ja 27. 10. 1 juv/subad p hirvihaaskalla Varpaisjärvi Lukkarila (PSe). AHK ei tarkista havaintoja nuorista kotkista v. 1989 alusta alkaen. Lisäksi yksi havainto lajilleen määrittämättömästä kotkasta (Aquila/Haliaeetus): 11. 11. 1 kiert. Varpaisjärvi kk. (HHö). AHK on käsitellyt molemmat Varpaisjärven havainnot.

Tuulihaukka *Falco tinnunculus* (k). Pesimäaikaisia (15. 5. —31. 7.) havaintoja ilmoitettiin 18 esiintymispaikalta/reviiriltä, jotka noudattivat seuraavaa kuntajakaumaa: Kiuruvesi 6, Siilinjärvi 5, Rautalampi 2, Suonenjoki 2, Vieremä 2 ja Kuopio 1. Kesän myyräkato aiheutti päänvaivaa ainakin maakuntamme keskiosien lekuttelijoille, ja selitti niiden puuttumisen useilla ahkerasti retkeillyillä alueilla. Varmoja pesintöjä ilmoitettiin seuraavasti: Kiuruvesi 6 pesää tuulihaukanpöntöissä (3+4+4+5+6 pull r) (TH), Siilinjärvi Hökönen pesä (2 pull) (JPä & MU) ja Vieremä/Sonkajärvi Joutensuo poikanen (HHö). Koska kesän mittaan saatiin Pohjois-Savossa renkaisiin yht. 70 pull, pesi tuulihaukkoja muuallakin kuin em. paikoilla. Kevätmuuttoajalta ilmoitettiin havaintoja yhteensä 11 yksilöstä ja syysmuuttokaudelta yhteensä 7 yksilöstä.

Ampuhaukka *F columbarius* (p). Kesäisiä havaintoja vain yhden paikan vauhtiveikoista: 9.—27. 8. enimmillään 2 ♀-puk. p Siilinjärvi Raasio (JRi, TRu, MU).

Riekko *Lagopus lagopus* (k). Ylä-Savossa asustaa varsin vankka, joskin sirotellusti esiintyvä kanta. Muualla maakunnassamme laji on sel-

västi harvinaisempi vastaantulija. Poikuehavaintoja vain muutama: 22. 6. 2 paria + poikue Rautavaara Ala-Tiilikan Suurisuo ja poikue Rautavaara Kivisuo (JTu) sekä 15. 7. 1 ad + 5 juv p Vieremä/Sonkajärvi Joutensuo (HHö). Ylä-Savon ulkopuolelta vain yksi ilmoitettu pesimäaikainen havainto: 14. 5. "jäänteitä" Nilsiä Eitikansuo (HHö). Ilmoitetut tammi-maaliskuun + loka-joulukuun yksilömäärät kunnittain Ylä-Savon ulkopuolelta: Rautalampi 1 + n. 12 yks., Vesanto 4 + 0 yks. ja Tuusniemi 3 + 0 yks. Suurimpana kasaumana 22. 12. n. 10 yks. tiellä Rautalampi Kerkonkoski (TJa).

Luhtakana *Rallus aquaticus* (k). Havaintoja vain yhdeltä paikalta: kesä 2 Ä Maaninka Patalahti (VMV).

Luhtahuitti *Porzana porzana* (k). Pitkästä aikaa ääntelijöitä runsaasti; saldoksi saatiin 27 Ä. Enemmän huittailijoita on laskettu vain massavuonna 1984 (ainakin 74 Ä). Ääntelijöiden jakaantuminen eri kuntiin näkyy kuvassa 2. Ruuhkaisimmat paikat olivat Maaningan Patalahti (10 Ä) ja Patajärvi (4 Ä) (JPä, VMV). Muualla tavattiin vain 1—2 Ä per paikka.

Ruisrääkkä *Crex crex* (k). Lämmin alkukesä houkutteli luhtahuittien ohella myös ruislintuja normaalia sankemmin joukoin maakuntaamme. Kaikki ilmoitetut: toukokuun loppu — kesäkuun alku 1 Ä Siilinjärvi Saarikylä (E. Antikainen & ES), 2.—3. 6. 1 Ä Nilsiä Pieksä (ER & JRi), 6.—9. 6. 1 Ä Nilsiä Palonurmi (PHa), 18. 6. 1 Ä Siilinjärvi Aappola (JRi, KRu & MU), 27. 6.—2. 7. 1 Ä Siilinjärvi Jälä (S. Nurmi & KRu, AHa & JKe), heinäkuu 1 Ä Maaninka Keskimmäinen (JPä) ja kesä yhteensä 3 Ä Varkaus (HK). Lisäksi yksi syyshavainto: 15. 9. 1 p jaloista Siilinjärvi Aappola (MU).

Nokikana *Fulica atra* (p). Käsittelyyn saamiani pesimäaikaisia havaintoja vain viideltä järveltä: Juankoski Suuri Vehkalahti (1 pari) (JTo), Kuopio Riistaveden Keskimmäinen (1 p) (OH, HK, PL & PPy), Maaninka Patalahti (5 paria) ja Patajärvi (12 paria) (VMV) sekä Siilinjärvi Iso-Jälä (1 p) (EB). Rengastussumma 5 pull (+ 2 fl).

Meriharakka *Haematopus ostralegus* (k). Yksi pesintähavainto: kesä onnistunut pesintä, joka tuotti ainakin yhden lentopoikasen, Varkaus keskusta (HK). Laji on pesinyt tai yrittänyt pesiä samalla paikalla vuosina 1981 ja 1986—89 (vuosina 1987 ja -88 2 paria) (HK). Muita havaintoja ei tarkasteltavalta vuodelta ilmoitettu.

Pikkutylli *Charadrius dubius* (p). Yhteensä 29—31 ilmoitettua pesimäaikaista havaintopaikkaa/reviiriä, jotka sijoittuivat eri kuntiin tällä tavoin (suluissa pesälöytöjen + poikuehavaintojen määrä): Siilinjärvi 21—23 (9) (JPä, JRi, ER, KRu & MU), Kuopio 2 (2) (EB), Nilsiä 2 (HHö), Varpaisjärvi 2 (HHö), Iisalmi 1 (HHö) ja Rautalampi 1 (MLi).

Tylli *C. hiaticula* (k). Vain kaksi ilmoitettua kevätmuuttohavaintoa: 20. 5. 1 p ja 29. 5. 1 p Nilsiä Palonurmi (PHa). Keskikesältä yksi havainto: 18.—21. 6. 1 ad p Siilinjärvi Raasio (JRi, KRu & MU). Syyshavaintoja ilmoitettiin vain Siilinjärven Raasiosta ja Mustista (monet). Aikavälin 26. 7.—20. 9. eri päivinä laskettujen yksilömäärien summaksi (= havaintosumma) saatiin Raasiossa 134 yks. ja vastaavasti aikavälin 25. 7.—30. 8. havaintosummaksi Mustissa 62 yks. Eniten: 2. 8. 22 p (Raasio) (JRi & MU) ja 24. 8. 52 p (Musti + Raasio) (KRu).

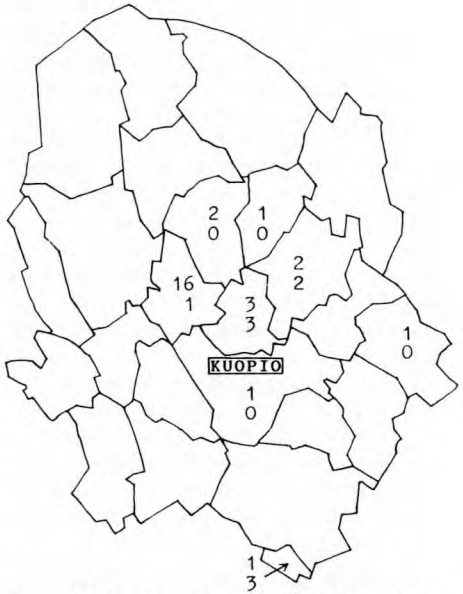

Kuva 2. Ilmoitettujen soidinääntelevien luhtahuittien (ylempi luku) ja ruisrääkkien (alempi luku) määrät kunnittain Pohjois-Savossa v. 1989.

Kapustarinta *Pluvialis apricaria* (p). Ilmoitettuja pesimäaikaisia havaintoja neljältä paikalta: 22. 6. 6 paria Rautavaara Ala-Tiilikan Suurisuo ja 2 paria Rautavaara Kivisuo (JTu), 3. 7. 1 p Varpaisjärvi Levämäki (HHö) sekä 28. 7. 1 ad + 1 juv p Vieremä Pieni Saarisuo (JTu).

Tundrakurmitsa *P. squatarola* (k). Vain yksi parvi sattui kiikareihin: 8. 8. a15 ad m Rautalampi Rastunsuo (HHö).

Pulmussirri *Calidris alba* (k). Havaintoja kahdesta syysmuuttolevähtäjästä Siilinjärven Raasion lietteiltä: 13. 8. 1 ad p (JRi, KRu & MU) ja 17.—20. 8. 1 ad p (JRi, ER, KRu & MU).

Pikkusirri *C. minuta* (k). Keväthavaintoja ei tänä vuonna ilmoitettu. Syksyllä laji oli varsin vähälukuinen Siilinjärven Raasiossa ja Mustissa. Raasion havaintosummaksi (aikavälillä 11. 7.—30. 8.) kertyi 234 yks. ja vastaavasti Mustin (16. 7.—30. 8.) 54 yks. Kaksi vilkkainta päivää: 7. 8. 24 p (Raasio + Musti) (JKe, JRi) ja 13. 8. 27 p (Raasio) (JRi, KRu & MU). Siilinjärven ulkopuolelta ilmoitettiin tasan yksi havainto: 21. 7. 1 ad p Varpaisjärvi Sopenjärvi (HHö).

Lapinsirri *C. temminckii* (k). Kevään saldo vaatimattomat 12 yks., jotka kaikki poimittiin Nilsiän Palonurmesta: 20. 5. 4 p, 21. 5. 2 p ja 29. 5 6 p (PHa). Massamässäjäisiin ei päästy syksylläkään; Siilinjärven Raasion havaintosummaksi (aikavälillä 29. 6.—30. 8.) jäi 65 yks. ja Mustin (16.—23. 7.) 4 yks. Parhaana päivänä 24. 7. vain 8 p (ER & JRi). Muualta vain yksi ilmoitettu syysmuuttohavainto: 10. 8. 1 p Nilsiä Palonurmi (PHa).

Kuovisirri *C. ferruginea* (k). Lajin osalta syysmuuttokausi sujui melkeinpä hautajaistunnelmissa Siilinjärvenkin kahlaajalietteillä, jossa tehtiin ainoastaan neljä havaintoa: 14. 7. 4 ad p (AHa, JKe & ER) ja 28.—31. 7. 1 ad p (AHa, JKe, ER, JRi, MU) Raasio sekä 16. 7. 3 ad p (JKe) ja 24. 8. 1 ad p (KRu) Musti. Muualta ei ilmoitettuja havaintoja.

Suosirri *C. alpina* (k). Kesäkuun alusta kaksi kevätmuuttohavaintoa: 2. 6. 1 p Nilsiä Palonurmi (PHa) ja 10. 6. an.80 m NE Nilsiä Eitikka (HHö). Syysmuuttohavaintoja saatiin lähes yksinomaan Siilinjärven Raasiosta ja Mustista, jossa aikavälin 27. 6.—20. 9. havaintosummaksi ynnättiin keskimääräistä vaatimattomammin 293 yks. (Raasio 228 yks. + Musti 65 yks.). Mojovimmat kokkareet: 12. 7. 76 ad p (KRu & MU) ja 2. 8. 75 ad p (JRi & MU) Raasiossa. Muualta yksi ilmoitettu syysmuutonaikainen havainto: 16.—21. 7. yht. 3 ad p Varpaisjärvi Sopenjärvi (HHö).

Jänkäsirriäinen *Limicola falcinellus* (k). Nilsiän Palonurmi ei pettänyt tänäkään vuonna: 2. 6. 3 p ja 20. 8. 1 p (PHa). Nämä jäivät vuoden ainoiksi sirriäisnoteerauksiksi.

Suokukko *Philomachus pugnax* (p). Vain seuraavat pesimäaikaiset tiedot: kesä n. 10 paria Maaninka Patalahti ja 5 paria Maaninka Patajärvi (VMV).

Jänkäkurppa *Lymnocryptes minimus* (k). Keväältä ilmoitettiin yksi ja syksyltä kolme havaintoa: 18. 5. 1 p Siilinjärvi Aappola (MU), 17. 9. 2 p (ER, JRi, KRu & MU) ja 24. 9. 1 p (AHa & JKe) Siilinjärvi Jälä sekä 23. 9. 1 p Siilinjärvi kk. (MU).

Punakuiri *Limosa lapponica* (k). Yksi kevätmuuttohavainto: 14. 5. 10—15 m n. 25 yksilön punakuiri-pikkukuovi -parvessa Kuopio Vaajasalo (KRu & MU).

Pikkukuovi *Numenius phaeopus* (p). Ylä-Savon soilla ei ilmeisestikään retkeilty aktiivisesti kesäaikaan, koska havaintoja saatiin vain neljältä pesimäpaikalta: 7. 5. 1 Ä Kiuruvesi/Vieremä Saarisuo (TH), 19. 5.—16. 7. 1—3 p Varpaisjärvi Sopenjärvi (HHö) sekä 22. 6. 2 paria Rautavaara Ala-Tiilikan Suurisuo ja 2 paria Rautavaara Kivisuo (JTu).

Mustaviklo *Tringa erythropus* (p). Kaksi kesäkuun alun havaintoa, jotka ilmeisesti koskevat syysmuuttavia lintuja: 4. 6. 3 p Kuopio Riistaveden lintujärvet ja 1 p Siilinjärvi Musti (OH, HK, PL & PPy).

Punajalkaviklo *T. totanus* (k). Punaiset kintut välkähtivät seuraavasti: 25. 4. 1 p (+ Ä) Siilinjärvi Kasurila Apaja-Kumpunen (MU), 20. 5. ja 30. 5.—2. 6. 1 p Nilsiä Palonurmi (PHa), 4. 6. ja 17. 7. enimmillään 3—4 varoittelevaa ad Siilinjärvi/Maaninka Keskimmäinen (OH, HK, PL & PPy, MPr & JTu), 12. 6. 1 p Siilinjärvi Kevätön (MU), 27. 6. 1 ad p Siilinjärvi Musti (MU) sekä kesä 1 reviiri Maaninka Patalahti-Patajärvi (VMV). Pohjois-Savon vankinta punajalkavikloseutua ovat olleet Maaningan lintujärvien ympäristöt, joiden kokonaiskanta on ollut v. 1983 jälkeen vuosittain 3—9 paria (VMV).

Merikihu *Stercorarius parasiticus* (k)*. Kahdesti päästiin ihastelemaan kaapparilintujen sulavaa lentoa: 14. 5. a2 m NNE Kuopio Vaajasalo (MU & KRu) ja 26. 9. a2 ad m SSW Siilinjärvi kk. (MU). Kaikki em. yksilöt olivat vaalean värimuodon edustajia. Pohjois-Savossa perin harvinainen muuttaja, josta on tiedossa 1980-luvulta vain kolme aikaisempaa hyväksyttyä havaintoa (1985 ja 1988).

Pikkulokki *Larus minutus* (pp). Laji on mukana ensimmäisen kerran faunistisessa katsausyhteenvedossa. Pikkulokin pesimäpaikkatietoja tuli vain muutamalta kiikarinkantajalta. Seuraavassa kaikki ilmoitetut pesimäpaikat parimäärätietoineen: Juankoski/Kaavi Pieni Vehkalahti vähintäin 3—4 paria (JTo), Kuopio Ranta-Toivala Suuri Uuhilahti n. 20 yks. pesillä (EB), Lapinlahti Sulkava 20—25 paria (HHö), Maaninka Patalahti 2 paria ja Patajärvi 15 paria (VMV), Nilsiä Ruokosjärvi 10—15 paria (HHö) sekä Siilinjärvi Kevätön 4 paria, Pöljänjärvi n. 15 paria, Hökönen ainakin 1 pari (MU) ja Iso-Jälä n. 20 yks. pesillä (EB). Laji on varsin tavallinen ilmestys hyvillä pohjoissavolaisilla lintujärvillä. Eräillä alueilla pesivien parien määrä on huomattava; esim. Maaningalla on pesinyt viime vuosina 200—350 paria (VMV). Em. järvistä ainakin Ruokosjärven ja Patalahti—Patajärvi -alueen kanta on ollut laskusuunnassa. Tarkasteltavana vuotena korkea kevätveden taso esti pikkulokkien pesinnät mm. Tervon—Suonenjoen Iisveden luodoilla (MLi).

Merilokki *L. marinus* (k). Kolme ilmoitettua havaintoa varhaiskeväältä: 12. 3. 1 ad p Rautalampi Tyyrinvirta (M. Laitinen/KSi), 14. 3. 1 ad m Rautalampi Äijävesi (EVe) ja samana päivänä 1 ad p Varkaus Lehtoniemi (HK). AHK ei enää tarkista merilokkihavaintoja.

Lapintiira *Sterna paradisaea* (k)*. Havainnot kahdesta linnusta: 15. 5. 1 kiert. Kuopio Vaajasalo (MU & KRu) ja 29. 6.—26. 7. 1 ad p Siilinjärvi Raasio (MU ym.). Raasion lapintiira oleskeli ja varoitteli allasalueen kalatiirakoloniassa sekä esitti muutamaan otteeseen soidinlentoa, mutta muuta pesintään viittaavaa ei todettu.

Turturikyyhky *Streptopelia turtur* (k)*. Maaningan Lapinjärven tienoo on ollut jo pitkään turturin varmin tapaamispaikka maakunnassamme, ja perinteet velvoittivat tänäkin vuonna: Lapinrannassa 11. 7. 1 Ä ja n. 15. 8. 3 p (JPä). Elokuun puolivälissä paikalla pyörähtänyt kolmen linnun porukka saattoi olla lentopoikue. Lajin varmoja pesintöjä ei ole Pohjois-Savossa todettu.

Huuhkaja *Bubo bubo* (k). Ilmoitettujen huuhkajareviirien (todettiin vähintäin Ä-lintu) jakautuminen eri kuntiin ilmenee kuvasta 3. Rautalampi osoittautui taas kuuluvansa aivan omaan kastiinsa huuhkajakuntana (90 % reviireistä). Poikasia rengastettiin yht. 17 yks., ilmeisesti lähes kaikki Rautalammin louhikkoisilta "vuorilta". Museolle toimitettiin keskellä kesää ajoneuvoihin törmänneet huuhkajavainajat Siilinjärven Vuorelasta ja Iisalmen Nivalasta sekä syksyllä menehtyneet linnut Juankosken Säyneisistä ja Lapinlahden Nerkoolta. Maininnan ansaitkoon myös Kiuruveden Koivujärvellä tammi-helmikuun vaihteessa sikalan puolimetriseen ja sulotuoksuiseen ilmanvaihtokanavaan sulloutunut nuorukainen (rengastettu edelliskesänä poikasena Savonlinnassa), jonka Silveri Jussila hoiteli asiantuntemuksella kuntoon.

Hiiripöllö *Surnia ulula* (k). Maalis—kesäkuulta ilmoitettuja havaintoja neljältä paikalta (ks. kuva 3), joista vain yksi viittasi pesintään: 12. 6. varoitteleva pari Vieremä Valkeismäensuo (ARs). Vieremän—Sonkajärven—Vuolijoen Talaskankaan—Sopenmäen parimääräarvioksi saatiin linjalaskentojen perusteella peräti 13 paria (ARs & EVi). Varmojakin pesintöjä Pohjois-Savossa todettiin, koska pesäpoikasia rengastettiin yht. 6 yks. (pesimäpaikoista ei tietoja). Alkuvuodesta havainnot vain kahdesta yksilöstä: 1. 12. 1988—7. 1. (+ myöhemminkin keväällä) 1 p Rautalampi Virrankylä (monet) ja 3. 2. 1 p Kiuruvesi Salmenkylä (AY). Syys-joulukuun havainnot painottuivat kaakkoon ja etelään, jossa vilisti jonkin verran myyräpaisteja: Leppävirta 4 p (HK, mus.), Rautavaara 2 p (MKs), Kuopio 1 p (EB), Nilsiä 1 p (JRi), Pyhäjärvi (havaintojenkeruualueellamme) 1 p (TH), Suonenjoki 1 p (JPy), Tuusniemi 1 p (AHa & JKe), Varkaus 1 p (HK) ja Vieremä 1 p (HK). Lentokykyisiä hiiripöllöjä rengastettiin yht. 11 yks. (ilmeisesti pääosin Rautalammin Rastunsuolla).

Varpuspöllö *Glaucidium passerinum* (k). Kevättalvisia—keväisiä huutelijoita tavattiin ainakin 6 yks. (kuva 3). Summasta Rautalampi haukkasi suurimman palan (yht. 5 Ä) (HSi, KSi, EVe). Varmoja pesimähavaintoja ei ilmoitettu. Em. otusten lisäksi tammi—huhtikuulta saatiin tietoja minipöllön oleskelusta viideltä paikalta: Kiuruvesi 2 (TH), Rautalampi 2 (EVe) ja Nilsiä 1 (HK). Syys—joulukuulta ilmoitettuja havaintoja 10 varpuspöllöstä: Kuopio 2 p (EB, V.-M. Sorvari/PPy), Nilsiä 2 p (JRi), Vieremä 2 Ä (TH), Kaavi 1 Ä (JTo), Rautalampi 1 p (TJa), Siilinjärvi 1 p (MU) ja Suonenjoki 1 p (JKe). Rengastukset: 1 fl.

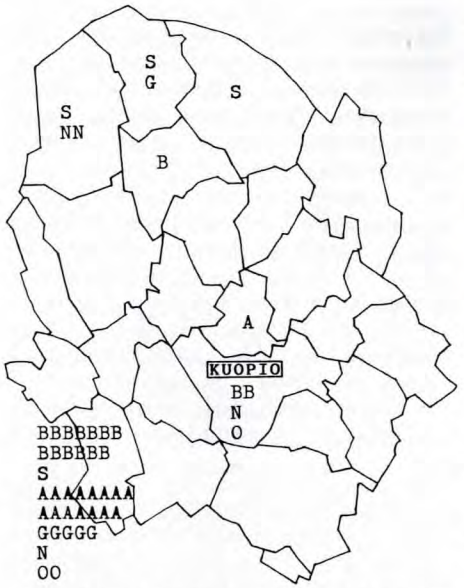

Kuva 3. Huuhkajan (= B; n = 16) sekä hiiri- (= S; n = 4), varpus- (= G; n = 6), lehto- (= A; n = 16), lapin- (= N; n = 4) ja sarvipöllön (= 0; n = 3) ilmoitetut pesimäaikaiset tapaamispaikat/reviirit kunnittain Pohjois-Savossa v. 1989. Yksi merkki = yksi reviiri.

Lehtopöllö *Strix aluco* (k). Keväisiä huhuilijoita raportoitiin vain Rautalammilta, jossa reviirisaldoksi saatiin 15 reviiriä (HSi, KSi, EVe, O. Maukonen/EVe, T. Vepsäläinen/EVe). Pesäpoikasia rengastettiin vain yksi ainokainen. Havainnot muualta: 23. 4. 1 törmännyt lentokoneeseen Siilinjärvi Rissala (mus.) ja 14. 10. 1 Ä Juankoski kk. (S. Tuomainen/HHö).

Lapinpöllö *S. nebulosa* (k). Kiuruvedellä kaksi pesintää, joista toinen tuhoutui munavaiheessa emon rapsutettua kanahaukalle tarkoitetun tekopesän hajalle (toinen pesintä tuotti ainakin yhden maastopoikasen) (TH). Lisäksi Rautalammilla pesintä, joka tuotti 3 maastopoikasta (EVe). Lisäksi seuraavat julkituodut havainnot: 4. 2. 1 Ä Rautalampi Virta (EVe) ja 2. 7. 1 törmännyt ikkunaan Kuopio Kurkiharju (mus.). Rengastukset: 1 pull + 2 fl.

Sarvipöllö *Asio otus* (k). Ilmoitettujen havaintojen perusteella surkea sarvipöllövuosi. Kaikki ilmoitetut havainnot on nopeasti kuitattu: 24. 3. 1 Ä Rautalampi Vaajasalmi Hepokangas (TJa), 3. 6. poikue ä Rautalampi Rastu (OH, HK, PL & PPy) ja 8. 7. 1 kuolleena mansikkaverkossa Kuopio Ryönä (mus.). renkaita saivat 2 pull ja 22 fl. Ilmeisesti kaikki aikuisrengastukset tehtiin Rautalammin Rastunsuolla.

Suopöllö *A. flammeus* (p). Pesimäaikaisia havaintoja ei ilmoitettu yhtään (!), mutta rengastustilastot tiesivät kertoa, että Pohjois-Savossa rengastettiin 7 pesäpoikasta ja 17 fl-suopöllöä (aikuisrengastukset ilmeisesti kokonaisuudessaan taas Rautalammin Rastunsuolla keväällä—syksyllä).

Kuningaskalastaja *Alcedo atthis* (k)*. Mielenkiintoinen keväthavainto: 30. 4. 1 p Nilsiä Palonurmi Kärnä (PHa). Lisäksi syksyltä määrittäjänestorimme makea herkutteluhetki: 25. 9. 2 p Varkaus Ämmänkoski (HK). Maakunnastamme on tiedossa 1980-luvulta vain 4 aikaisempaa havaintoa.

Sininärhi *Coracias garrulus* (k)*. Syksy tarjosi paitsi ruskan myös sininärhen väriloistoa: 5.—ainakin 10. 9. 1 p Tuusniemi Pahkalahti (MU, PL ym.). Sininärheä on ihasteltu Pohjois-Savossa aiemmin kuusi kertaa (1800-luku 2, 1900, 1906, 1933 ja 1984).

Harjalintu *Upupa epops* (k). Kaksi syyshavaintoa: n. 5. 9. 1 p Lapinlahti Karvasalmi (lehtitieto/HHö) ja 12. 11. 1 p Maaninka Patajärvi (JPä). AHK ei tarkista enää harjalintuhavaintoja. Em. Lapinlahden havainnon AHK on käsitellyt ja hyväksynyt.

Harmaapäätikka *Picus canus* (k). Yhteensä viisi ilmoitettua havaintoa, joista yksi alkukesältä: 8. 1. 1 p Rautalampi Kirkkopuisto (EVe),

21. 4. 1 m Kuopio Huuhanmäki (EB), 3. 6. 1 ♂ p Rautalampi vanhainkoti (OH, HK, PL & PPy), 13. 9. 1 yks. Rautalampi Kalajanvuori (JTu) ja 24. 10. 1 yks. Kuopio Huuhanmäki (EB).

Harjalintu havaittiin syksyllä -89 kaksi kertaa.
Kuva: Eelis Rissanen.

Palokärki *Dryocopus martius* (k). Touko-heinäkuulta havaintoja yhteensä 13 paikalta, jotka jakaantuivat kunnittain seuraavasti: Varpaisjärvi 3 (HHö), Kaavi 2 (JTo), Vieremä 2 (ARs & EVi), Juankoski 1 (JTo), Kuopio 1 (AHa), Nilsiä 1 (HHö), Rautalampi 1 (TJa), Siilinjärvi 1 (monet) ja Vesanto 1 (ES). Varmat pesinnät todettiin vain Varpaisjärven Varpasessa (HHö) ja Kaavin Syrjävaarassa (JTo). Talaskankaan-Sopenmäen parimääräksi arvioitiin linjalaskentatulosten pohjalta 2 paria (ARs & EVi). Pesimäajan ulkopuoliset havainnot (ainakin 56 yks.) sijoittuivat eri kuntiin näin (tammi-huhtikuu + elo-joulukuu): Kaavi 0 + 10, Rautalampi 2 + 7, Siilinjärvi 1 + 8, Nilsiä 1 + 5, Varpaisjärvi 2 + 4, Kuopio 0 + 4, Vesanto 1 + 2, Juankoski 2 + 1, Suonenjoki 0 + 2, Kiuruvesi 1 + 0, Lapinlahti 0 + 1, Leppävirta 0 + 1 ja Vehmersalmi 0 + 1.

Pikkutikka *Dendrocopos minor* (k). Kaikki huhti-heinäkuulta raportoidut havainnot: 13. 4. 1 p Kuopio Kelloniemi (EB), 16. 4. 1 ♂ Kuopio Niuva (AHa), 16. 4. 1 ♀ Kuopio Riistavesi Savuniemi (JTu), 16. 4. 1 ♂ Ä Varkaus Lehtoniemi (HHö, HK & MU), 20. 4. 1 ♀ + 1 ♀ Kuopio Riistavesi Kipansalo (JTu), 21.—23. 4. 1 ♀ p Varpaisjärvi Sopenjärvi (HHö) ja 31. 7. 1 ♀ p Rautalampi Etelä-Saikari (TJa). Havaintomäärät pesimäajan ulkopuolelta kuukausittain: tammi 3 (Rautalampi 2, Kiuruvesi), helmi 2 (Vieremä, Varpaisjärvi), maalis 3 (Kaavi, Kuopio, Rautalampi), elo 3 (Kuopio), syys 1 (Rautalampi) ja loka 1 (Kuopio).

Pohjantikka *Picoides tridactylus* (k). Lajin esiintymiskeskus Pohjois-Savossa on Vieremän-Sonkajärven Talaskankaan ja Vuolijoen Sopenmäen (Oulun läänin puolta) tienoo, jonka vanhojen metsien syövereissä arvioitiin (linjalaskenta ja tarkka reviirikartoitus antoivat ± saman parimäärän) asustelevan peräti 28 paria (ARs & EVi, Y. Hailan kartoitusryhmä). Touko-heinäkuun havainnot muualta: 6. 5. 1 ♀ Suonenjoki Haavikkolehdon luonnonsuojelualue (JTu), 7. 5. 1 ♂ p Kiuruvesi/Vieremä Saarisuo (TH), 21. 5. 1 ♀ Kuopio Huuhanmäki (EB). Lisäksi helmikuulta 2 (Nilsiä, Rautalampi) ja syys-lokakuulta 3 (Rautalampi 2, Siilinjärvi) ilmoitettua havaintoa. Renkailla varustettiin vuoden mittaan 2 pull.

Tilhi *Bombycilla garrulus* (p). Talaskankaan-Sopenmäen alueen parimääräarvioksi saatiin kesäkuisten linjalaskentojen perusteella 11 paria (ARs & EVi). Heinäkuultakin ilmoitettiin Vieremän Talaskankaalta yksi havainto: 12. 7. 1 p (HHö). Muualla töyhtöpäitä tavoitettiin pesimäaikana ainakin seuraavasti: 25. 6. 1 p Varpaisjärvi kk. (HHö) sekä 16. 7. ja 29. 7. enimmillään 2 Rautalampi Pohjois-Saikari (MLi).

Koskikara *Cinclus cinclus* (k). Lajista kerättiin kaikki havainnot, mutta tässä käsitellään vain pesimäaikaan liittyvät havainnot, joita ilmoitettiin yksi ilman tarkempia päivämäärä- ja paikkatietoja:"pesimäaikaan" 1 yks. "Varkauden seutu" (HK). Lajista ei tiettävästi tunneta ainakaan 1980-luvulta aiempia pesimäaikaisia havaintoja. Kaavilla on asetettu kymmenkunta karapönttöä strategisille virtapaikoille, mutta toistaiseksi on säästytty pesinnöiltä (PRä).

Satakieli *Luscinia luscinia* (k). Lämpimästä keväästä huolimatta satakieliä noteerattiin odottamattoman niukasti, ja eräillä pitempään tarkkailluilla alueilla monet vanhat reviiripöheiköt jäivät vaille miehitystä. Aikavälillä 13. 5.—22. 6. kuultiin yhteensä 31 laulajaa (ks. kuva 4). Luku tuo mieleen 1980-luvun alun tilanteen ja jää selvästi jälkeen viime vuosien määristä (1983 61 Ä, 1984 72 Ä, 1985 51 Ä, 1986 82 Ä, 1987 48 Ä ja 1988 63 Ä). Tämän vuoden laulajasummaan ei saatu mukaan satakielirikkaan Varkauden havaintoja (tosin ne eivät ole mukana vuosien 1983—87 summissakaan; v. 1988 Varkaudessa 20 Ä). Eniten lurittelijoita kirjattiin muistiin — kuten monesti aiemminkin — Siilinjärveltä. Pesinnästä ei saatu vihiä yhdelläkään reviirillä.

Pensassirkkalintu *Locustella naevia* (k). Edellisen lajin tavoin keskinkertaista vaisumpi esiintyminen; sirisijöitä rekisteröitiin ja ilmoitettiin yhteensä vain 13 paikalta, joista reilusti puolet löytyvät eteläisimmistä kunnistamme (ks. kuva 4). Ensimmäistä laulajaa saatiin odotella kesäkuulle saakka: 3. 6. 1 Ä Rautalampi Rastu (OH, HK, PL & PPy). Varmoja pesimähavaintoja ei saatu, mutta kahdella paikalla yhytetyt varoittelevat linnut viittaavat vahvasti pesintään: 14. 7. 1 varoitteleva Rautalampi Pohjois-Saikari (MLi) ja 1. 8. 1 varoitteleva Siilinjärvi Aappola (MU). Rengas naplattiin yhden aikuisen jalkaan.

Viitakerttunen *Acrocephalus dumetorum* (k). Kaikkiaan ilmoitettuja havaintoja kertyi 19 laulumestarista, mitä voidaan pitää varsin keskinkertaisena määränä. Varkaus, Kuopio ja Maaninka veivät mitalisijat kilpailtaessa lajille mieluisimman kunnan tittelistä (kuva 4). Vuoden ensimmäinen: 23. 5. 1 Ä Kaavi Maarianvaara (JTo). Muhkein rypäle todettiin Kuopion Puijonrinteellä, jonka pöpeliköstä löytyi 26. 6. lähekkäin 4 Ä (AHa). Pesintään haiskahtavia havaintoja ei ilmoitettu.

Luhtakerttunen *A. palustris* (k). Havainnot neljästä laulajasta: kesä yhteensä 3 Ä Varkaus (HK) ja 12.—16. 6. 1 Ä Siilinjärvi Aappola (JRi & MU). AHK poisti lajin listaltaan vuoden 1988 alusta alkaen.

Rytikerttunen *A. scirpaceus* (k)*. Kolme ilmoitettua havaintoa: 25. 5. 1 Ä Siilinjärvi Kevätön (MU), 3. 6. 1 Ä Varkaus Ruokolahti (OH, HK, PL & PPy) ja 14. 6. 1 Ä Siilinjärvi Iso-Jälä (EB). AHK käsittelee jatkossakin kaikki muut paitsi Varkauden havainnot. 1980-luvulta on nyt ilmoitettu (V. 1983 lähtien AHK:n tarkistamia) havaintoja yhteensä 15 rytikerttusesta.

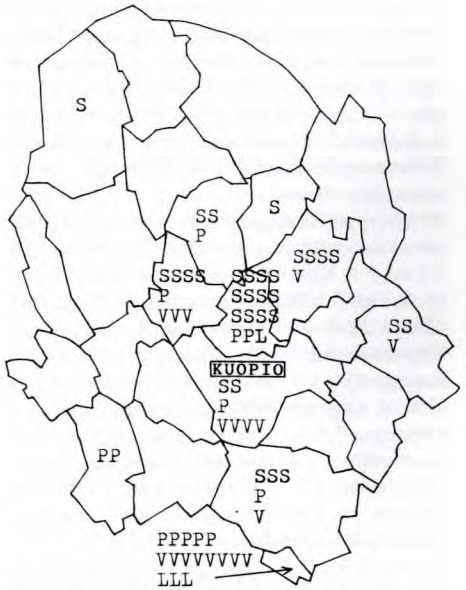

Kuva 4. Ilmoitetut yölaulajareviirit kunnittain Pohjois-Savossa v. 1989. S = satakieli, P = pensassirkkalintu, V = viitakerttunen, L = luhtakerttunen. Yksi merkki = yksi reviiri.

Kultarinta *Hippolais icterina* (k). Kultarinnan tavoittaminen Pohjois-Savosta tuntuu olevan edelleenkin kova homma; nytkin nihkeät kaksi havaittua (ja ilmoitettua): 3. 6. 1 Ä Varkaus Lehtoniemi (OH, HK & PPy) ja kesä 1 Ä Leppävirta Niinimäki (maallikkohavainto/HHö).

Mustapääkerttu *Sylvia atricapilla* (k). Viime vuosien aallonpohjatilanne jatkui, ilmoitettuja pesimäaikaisia (touko-heinäkuu) havaintoja saatiin vain 12 paikalta: 5. 5. ja 27. 5. 1 Ä Kuopio Huuhanmäki (EB), 3. 6. 2 Ä Varkaus Kurola ja 3 Ä Kuopio Puijo (OH, HK, PL & PPy), 7. 6. 1 Ä Nilsiä Kaijanmäki (HHö), 7. 6.—10. 7. 1 Ä Rautalampi Pohjois-Saikari (MLi), 19. 6. 1 Ä Kaavi Maarianvaara (JTo),

21. 6. 1 Ä Siilinjärvi Kasurila (MU) sekä kesä vähintäin 2 reviiriä (syksyllä poikue) Leppävirta Nikkilänmäki (HR & RR). Lisäksi myöhäissyksyltä yksi ilmoitettu kuittaus: 15. 11. 1 ♂ Kuopio Kelloniemi (HK).

Idänuunilintu *Phylloscopus trochiloides* (k). Kaikki havainnot: 3. 6. 1 Ä (OH, HK, PL & PPy) ja 15. 6. 1 Ä (ER) Kuopio Puijo, 5. 6. 1 Ä Kaavi Karsikkovaara (MU) sekä tiedot Talaskankaan-Sopenmäen alueelta, jonka parimääräarvioksi esitettiin linjalaskentatulosten pohjalta 4 paria (ARs & EVi). Pohjois-Savossa rengastettiin 5 pull (ilmeisesti yksi pesye), mutta rengastuspaikasta (Rautalampi?) ei ole tarkempaa tietoa.

Pikkusieppo *Ficedula parva* (k)*. Hyväksytyt havainnot neljästä laulajasta: 5. 6. 1 2 kv ♂ Ä + 1 ad ♂ Ä Kaavi Karsikkovaara (MU), 12.—13. 6. 1 ad ♂ Ä Nilsiä Ranta-Sänkimäki (JRi & ER) ja 22. 6. 1 Ä Nilsiä Kaijanmäki (HHö). Myös Talaskankaalla oleskeli tiettävästi pikkusieppo(ja) (ei toistaiseksi ilmoituksia). Lajista on tiedossa 1980-luvulta vain 7 aiempaa havaintoa (yksi varma pesimähavainto). Tämänvuotisen esiintymisen selitykseksi voitaneen tarjota lämmintä alkukesää, joka ilmeisesti siivitti lajin edustajia tänne esiintymisalueen pohjoisreunalle.

Kuusitiainen *Parus ater* (p). Pesimäajalta ilmoitetut havainnot vain kolmelta reviiriltä: 28. 3.—13. 4. 2 Ä Siilinjärvi kk. (MU) ja pesintä pöntössä (poikaset 18.—23. 7.) Vesanto Horontaipale (ES). Kymmenelle pesäpoikaselle näpelöitiin rengas koipeen (missä?).

Kuhankeittäjä *Oriolus oriolus* (k). Kuhankeittäjää kuultiin ainakin kuudella paikalla: 30. 5. 1 Ä Kuopio Huuhanmäki (EB), 1. 6. 1 Ä Kaavi Maarianvaara Suo-oja (JTo), 3. 6. 1 Ä Kuopio Riistaveden lintujärvet (OH, HK, PL & PPy), 5. 6. 1 Ä Kaavi Maarianvaara Ristivaara (JTo), 15. 6. 1 Ä Siilinjärvi Kevätön (MU) ja 9. 7. 1 Ä Siilinjärvi Hökönen (JPä & MU). Lämpimästä keväästä ja alkukesästä huolimatta keskimääräistä vaisumpi esiintyminen.

Lapinharakka *Lanius excubitor* (p). Pesimäaikaisilla havaintomäärillä ei mässäilty tänäkään vuonna; koko suven saldona vain kolme havaintopaikkaa: 10. 6. 1 ad saalista kantaen Siilinjärvi Honka-Jälä (KRu), 17. 7. 1 yks. Maaninka Lapinjärvi (MPr & JTu) ja 5.—15. 8. 1 p Siilinjärvi Musti (monet).

Kuukkeli *Perisoreus infaustus* (k). Pesimäaikaisia havaintoja saatiin lähes yksinomaan Talaskankaan-Sopenmäen alueelta, jonka kuukkeliparien määräksi esitettiin kesäkuisten linjalaskentojen pohjalta 9 paria (ARs & EVi). Syksyisten havaintojen lisäksi em. alueen laidalta ilmoitettiin yksi heinäkuinen havainto: 15. 7. 1 p Vieremä/Sonkajärvi Joutensuo (HHö). Muualta vain yksi pesimäaikainen havainto: n. 20. 5. 1 p Nilsiä Pajustenmäki (A. Turunen/HHö). Pesimäajan kynnykselle sijoittui seuraava ilmoitus: ainakin joulukuun 1988 alusta alkaen läpi koko kevättalven enimmillään 3 p Suonenjoki Vääräjärvi (M. Kolehmainen & EVe, O. Brandt/EVe). Muilta paikoilta vain syys- ja talvihavaintoja: 1. 12. 1988—22. 1. 2 p Suonenjoki Palestiina (M. Kolehmainen/EVe), 15. 1. 1 p Pielavesi Heinämäki Pitkäkoski (HK) (alkutalvesta 1988/89 paikalla enimmillään 6—7 p), syksy 1 p Varpaisjärvi/Rautavaara "raja-alue" (PSe) ja 25. 11. 3 p Pyhäjärvi Kärsämäenjärvien soidensuojelualue (TH).

Pähkinähakki *Nucifraga caryocatactes* (k). Ilmoituksia ainoastaan yhdestä Kaavin maisemiin ihastuneesta syyshakista: 22. 8.—31. 12. 1 p Kaavi kk. (PRä, JTo).

Naakka *Corvus monedula* (p). Varkaudessa asustaa edelleen vankka pesimäkanta. Laji alkoi pesiä Varkaudessa 1970-luvun alussa, josta alkaen kanta on pikkuhiljaa vankistunut 1980-luvun alun n. 220 yksilön ja tämän hetken n. 500 yksilön talvikantaan (HK). Mitä ilmeisimmin myös Iisalmessa pesittiin tarkasteltavana vuotena. Muualta ei ilmoituksia pesimäajalta.

Mustavaris *C. frugilegus* (p). Ilmoitettuja pesimäaikaisia havaintoja vain yhdestä alkukesän harhailijasta: 2. 6. 1 kiert. Siilinjärvi Aappola (MU).

Korppi *C. corax* (pp). Seuraavat pesimäpaikat (pesälöytö/varoittelevat emot) ilmoitettiin: Kaavi Syrjäjoensalo (JTo), Kaavi Maarianvaara Keikko (JTo), Kaavi Maarianvaara Uuro (JTo), Kiuruvesi/Vieremä Saarisuo (TH), Nilsiä Eitikansalo (n. 5 paria) (HHö), Nilsiä Kotajärvensalo (HHö) ja Vieremä Lehtoranta (TH). Pohjois-Savossa rengastettiin yhteensä 11 pull (rengastuspaikoista ei tietoja).

Pikkuvarpunen *Passer montanus* (k). Varkaudesta on muodostunut muutamassa vuodessa lajin esiintymiskeskus Pohjois-Savossa. Pikkuvarpunen pesi Varkaudessa ensimmäisen kerran vuonna1983, ja tällä hetkellä eri puolilla kaupunkia pesii n. 10 paria (HK). Syksyllä tavattiin muutamia parvia, joista suurimmassa peräti yli 50 yks. (HK ym.). Muut ilmoitetut havainnot merkittiin muistiin Kuopiosta: 2. 1. 2 p (PPy) ja 1 p (JKe), 8. 1. 1 Ä (HK) sekä 10. 3. 1 p (ER) Kuopio Niirala ja 4. 6. poikue Kuopio Peipposenrinne (OH, HK, PL & PPy). Kuopiosta ei liene tiedossa aikaisempia pesimähavaintoja.

Tikli *Carduelis carduelis* (p). Pesimäaikaisia havaintoja tuotiin julki perinteisen niukasti eli vain seuraavat kaksi: 3. 6. n. 10 p Varkaus eri puolilla (OH, HK, PL & PPy) ja 17. 7. 2 p Kuopio Siikaniemi (PPy).

Hemppo *C. cannabina* (p). Vain vaivaiset kaksi ilmoitettua havaintoa pesimäajalta: 7. 5. 1 Ä Siilinjärvi Räisälä (MU) ja 3. 6. 2 p Varkaus Tyyskä (OH, HK, PK & PPy). Pohjois-Savon hemppotilanne näyttää nykyään kovin huolestuttavalta; pieni kantamme on huvennut koko maakunnassa tappavan tasaisesti 1980-luvun alusta alkaen. Myös muutonaikaiset havainnot ovat vähentyneet 1980-luvun jälkimmäisellä puoliskolla selvästi.

Tundraurpiainen *C. hornemanni* (k). Kaikki havainnot: 1. 1. 1 p Varpaisjärvi kk. (M. Piironen/HHö), 2. 1. 1 p Kuopio keskustan hautausmaa (PPy), 21. 1. 3 p ja 12. 3. 1 ♂ p Rautalampi Äijävesi (EVe), 26. 1. 1 ♂ p Rautalampi Haapasalmi (EVe), 11. 2.—11. 3. 1 ♂ p Siilinjärvi Räisälä (MU ym.), 12. 2. 1 p Nilsiä Ranta-Sänkimäki (AHa, JKe & JRi), 13. 2. 1 p Kuopio Niirala (JKe), 25.—26. 2. 2 p Kuopio Julkula (AHa), helmikuu 5 p Rautalampi Toholahti (HSi & EVe), 24.—28. 3. 1♂ p ja 1.—13. 4. enimmillään 5 p Siilinjärvi Räisälä (MU), 21. 4. 1 p Varpaisjärvi Sopenjärvi (HHö) ja 26. 11. 1 kiert. Nilsiä Eitikka (HHö).

Kirjosiipikäpylintu *Loxia leucoptera* (k). Kaksi havaintoa loppukesältä: 16. 7. 1 p/m Siilinjärvi Raasio (PPy & MU) ja 25. 8. 2 m Varpaisjärvi Sopenjärvi (HHö).

Isokäpylintu *L. pytyopsittacus* (k). Pesintään liittyviä havaintoja kahdelta paikalta: 1. 4. 1 p ja 14. 5. 2 ad + 3 juv p Nilsiä Eitikka (HHö) sekä 13. 6. 1 ♂♀ + 3 juv p Vieremä Talaskangas (EVi). Talaskankaan-Sopenmäen alueella arvioitiin linjalaskentojen perusteella pesivän 12 paria (ARs & EVi). Tammi-maaliskuulta ilmoitettiin havaintoja 4 yksilöstä (Rautalampi), heinäkuulta 2 yksilöstä (Lapinlahti, Vieremä) ja syys-joulukuulta 50 yksilöstä (Kuopio, Nilsiä, Rautalampi, Varpaisjärvi).

Nokkavarpunen *Coccothraustes coccothraustes* (k). Kaikki ilmoitetut nokkanissehavainnot tehtiin poikkeuksellisesti huhti- ja syyskuun välisenä aikana eikä talvella kuten normaalisti: huhtikuu 2 p Rautavaara Ala-Luosta (JHi), 3. 6. 2 p Kuopio Niirala (HK), 4. 6. 3 p Kuopio Haapaniemi (OH, HK, PL & PPy), 12. 7. 1 p Kuopio keskusta (R. Suonio/TV) ja 20. 8.—30. 9. enimmillään 3 p Kuopio Huuhanmäki (EB). Rautavaaran havainnosta lähetetyn AHK-lomakkeen AHK on käsitellyt ja hyväksynyt. AHK ei tarkista lajista tehtyjä havaintoja v. 1988 alusta alkaen.

Kultasirkku *Emberiza aureola* (k)*. Havaintoja yhdestä kultakurkusta Pohjois-Savon ainoalta vakituiselta esiintymispaikalta (+ pesimäpaikalta) 1980-luvulla: 9.—13. 6. 1 ad ♂ Ä Siilinjärvi Aappola (MU & JRi, ER).

Lisähavaintoja aiemmilta vuosilta

Seuraavassa esitetään Siivekkään faunistisissa katsauksissa aikaisemmin julkaisemattomia, ennen v. 1989 tehtyjä havaintoja. Osasta on saatu ilmoitus vuoden 1989 havaintojen yhteydessä ja osa on ollut vielä harvinaisuuskomiteoiden (RK, AHK) käsittelyssä edellistä katsausta kirjoitettaessa. Seuraavaan koosteeseen on otettu mukaan lähinnä havaintoja alueellisista ja valtakunnallisista rariteeteista. Kaikki lähetetyt vanhat havainnot ovat täydentämässä faunistista lintukortistoamme (Kuopion luonnontieteellisessä museossa), joten vanhojen faunististen havaintojen lähettäminen ei ole koskaan liian myöhäistä.

Kaakkuri *Gavia stellata* (k). Tuusniemen perinteiseltä pesimälammelta seuraavat julkaisemattomat tiedot: kesällä 1987 pesintä, joka epäonnistui, ja kesällä 1988 paikalla ei havait-

tu lintuja (OE).

Tundrahanhi *Anser albifrons* (k). 15. 4. 1978 2 ad p Lapinlahti Linnansalmen pellot (U. A. P. Skaren). Havainto on ollut RK:n käsittelyssä, jossa se on hyväksytty tundrahanhihavaintona.

Kanadanhanhi *Branta canadensis* (k)*. Rautalammin ulkopuolelta seuraavat aiemmin julkaisemattomat havainnot, joista ensimmäinen on AHK:n hyväksymä (v. 1986 alkaen AHK ei tarkista lajin havaintoja): heinäkuu 1984 a7 N Nilsiä Eitikka (HHö), 28. 5. 1986 1 p Karttula Saittajärvi (PA) ja 1. 5. 1987 1 p Iisalmi Pitkäkoski (KJä).

Allihaahka *Polysticta stelleri* (k)*. 1. 12. 1988 1 ♀-puk. p Leppävirta Konnuksen kanava (PL).

Niittysuohaukka *Circus pygargus* (k)**. 16. 5. 1987 1 3kv ♂ kuolleena talon pihalla Suonenjoki Markkala (P. Paananen, ilmoitti ES/-Lintumies 24: 241). Ensimmäinen hyväksytty havainto lajista Pohjois-Savossa.

Peltopyy *Perdix perdix* (k). Lisätieto pohjoissavolaisten peltopyiden alakuloiseen tarinaan: lajin viimeiset yksilöt hävisivät 1980-luvun alkupuolella Varpaisjärven Sopenjärveltä, jossa laji oli aikaisempina vuosikymmeninä yleinen (PSe, P. Partanen/HHö). Pohjois-Savon uhanalainen peltopyykanta lienee nykyään Iisalmen Runnin muutaman parin varassa.

Ruisrääkkä *Crex crex* (k). Kesä 1987 1 Ä Varpaisjärvi Jokijärvi (P. Partanen/HHö). Kesän 1987 havaintosummaksi saadaan siten 3 Ä.

Jänkäkurppa *Lymnocryptes minimus* (k). 11.—14. 5. 1987 yht. 2 p + 5 m Rautalampi Virta ja Rastunsuo (KSi, EVe).

Punakuiri *Limosa lapponica* (k). 10. 5. 1987 9 m Rautalampi Rastunsuo (KSi).

Vesipääsky *Phalaropus lobatus* (k). 24. 5. 1987 5 m Rautalampi Tyyrinvirta (KSi).

Lapintiira *Sterna paradisaea* (k)*. Pesintähavainto: kesä-heinäkuu 1987 2 pesivää paria Nilsiä Syvärijärvi (J. Partanen, L. Heiskanen & E. Ronkanen). Kalatiiraluodolla pesineistä pareista toisen onnistui tuottaa 2 lentopoikasta ja toisen pesä tuhoutui ilmeisesti minkin vierailun seurauksena. Havainnontekijöiden mukaan järvellä on ollut lapintiiran pesintöjä jo 1980-luvun alussa (ei havaintoja v. 1988). Laji on tavattu pesivänä Pohjois-Savossa vain kerran aikaisemmin (v. 1982 Kallavedellä).

Turturikyyhky *Streptopelia turtur* (k)*. 15. 5. 1978/79 1 p Varpaisjärvi. (PSe). Havainnosta lähetettiin AHK-ilmoitus, jonka AHK on hyväksynyt.

Lapinpöllö *Strix nebulosa* (k). N. 5.—20. 10. 1987 1 p Varpaisjärvi Neulalampi (PSe). Varpaisjärven pesiväksi kannaksi on arvioitu 0—5 paria vuosittain (PSe).

Kehrääjä *Caprimulgus europaeus* (k). Ilman tarkempaa aikatietoa havainto Ylä-Savosta, jossa laji on kova rariteetti: 1980-luku 1 p Rautavaara (JHi).

Valkoselkätikka *Dendrocopos leucotos* (k). Alangon & Müllerin (1987; Päijät-Hämeen Linnut 18:116—121) mukaan Pohjois-Savosta paljastui v. 1987 3 pesimäaikaista havaintopaikkaa. AHK ei ole saanut tietoja havainnoista.

Kangaskiuru *Lullula arborea* (k). 1970-luvun alussa (ei tarkempaa aikaa) tehtiin Varkaudessa (ei tarkempia paikkatietoja) "pari" pesimäaikaista havaintoa (HK). Pohjois-Savosta tunnetaan 1970- ja 1980-luvuilta (v. 1983 jälkeen havainnot AHK:n tarkistuksen vaativia) vain 3 muuta havaintoa (1975 Kuopio, 1980 Rautalampi, 1990 Maaninka).

Sitruunavästäräkki *Motacilla citreola* (k)**. 3. 6. 1988 1 ♀ p Siilinjärvi Musti (MU/Lintumies 24:249). Ensimmäinen havainto lajista Pohjois-Savossa. Havainnosta on tiedonanto seuraavassa tässä lehdessä.

Sepelrastas *Turdus torquatus* (k)*. 1. 5. 1982 1 ♂ Rautavaara Ala-Luosta (JHi). Havainnosta on lähetetty AHK-ilmoitus, jonka AHK on hyväksynyt (AHK on alkanut tarkistaa havaintoja v. 1983 lähtien).

Lapintiainen *Parus cinctus* (k)*. Joulukuu 1985 — helmikuu 1986 1 p lintulautavieraana Varpaisjärvi kk. (PSe).

Kultasirkku *Emberiza aureola* (k)*. 8. 6.—7. 7. 1988 1 Ä Sonkajärvi Sukeva (V.M. Sorvari).

Korjauksia aikaisempiin katsauksiin

Pähkinähakki *Nucifraga caryocatactes.* 28. 9. 1986 1 p Nilsiä Kinahmi, pitäisi olla Nilsiä Kaijanmäki.

Hiiripöllö *Surnia ulula.* 9.—10. 3. 1987 1 p Varpaisjärvi Urimolahti, pitäisi olla n. 15. 12. 1986—10. 3. 1987 1 p Varpaisjärvi Sopenjärvi.

Pohjois-Savon talvilinnustosta 1987—88 ja 1988—89 sekä tuloksia kolmesta viimeisimmästä talvipinnakisasta

KALLE RUOKOLAINEN

Tähän juttuun on koottu pohjoissavolaisten lintuharrastajien talvihavaintoja talvilta 1987—88 ja 1988—89. Talvikautena Pohjois-Savossa pidetään joulukuun ensimmäisen ja maaliskuun viidennentoista päivän välistä aikaa. Katsauksen laatija ei tällä kertaa ryhtynyt erityisemmin muistuttelemaan havaintojen lähettämisestä, vaan seuraavat henkilöt ovat pääosin omaaloitteisesti toimittaneet havaintonsa, pinnalistansa tai jonkun muun paperinpalan yhdistyksen käyttöön: Iisalmesta Kai Jäderholm; Karttulasta Pirjo Pennanen; Kiuruvedeltä Timo Hämäläinen ja Asko Yli-Kauppila; Kuopiosta Erkki Björk, Mika-Petri Harju, Aimo Hartikainen, Jaakko Kettunen, Heikki Kotilainen, Petro Pynnönen, Toivo Räsänen ja Kari Saukkonen; Maaningalta Juha Pääkkönen; Nilsiästä Eelis Rissanen, Juhani Rissanen ja Kari Rissanen; Rautalammilta Juhani Haukka, Tuomo Jalkanen, Jorma Knuutinen, Hannu Siikavirta, Kauko Sikström, Teuvo Vepsäläinen ja Esko Vesanen; Siilinjärveltä Kalle Ruokolainen ja Markku Ukkonen; Sonkajärveltä Veli-Matti Sorvari ja Varpaisjärveltä Harri Hölttä. Lisäksi lapuilta löytyi sekalainen joukko eri nimiä (noin miljoona kpl), joita en käy tässä luettelemaan. Runsas osanotto on tietenkin ilahduttavaa, vaikka havaintoja per ilmoittaja soisikin olevan enemmän.

Läheskään kaikki eivät ole ilmoittaneet haviksiaan molemmilta talvilta ja osan havainnoista on Markku Ukkonen koonnut faunististen katsauksien papereista. Rautalampilaisten havainnot keräsi ja ilmoitti Esko Vesanen. Tämä lisäsi osaltaan nimikirjoa. Tekstissä käytetyt nimilyhenteet on johdettu nimikirjaimista. Havainnontekijä on muutenkin pyritty ilmoittamaan mahdollisimman lyhyesti, sillä katsauksen tarkoitus on koostua havainnoista, ei ihmisten moniosaisista nimistä. Lyhentely tietysti lisää tekstin sekavuutta. Jos havainnolla on monta tekijää, ei nimiä ole usein mainittu lainkaan.

Havainnointi- ja ilmoitusaktiivisuus

Molempina talvina lienee havainnoitu likimäärin yhtä paljon. Henkilökohtaisesti talvi 87—88 muistuu mieleen vilkkaampana, mihin vaikuttanee aktiivisempi osanotto talvilintukisaan, suurempi palautettujen havaintojen määrä ja monipuolisempi linnusto. Talven 88—89 "latteuteen" vaikutti aluksi epätietoisuus rautalampilaisten havainnoista, talvilintukisan vaisuus ja henkilökohtainen passiivisuus. Toisaalta jälkimmäinen talvi oli erityisen lämmin, minkä olettaisi lisänneen retkeilyä, jos toki ainainen loskakeli pakkasi tympimäänkin. Talvi 87—88 merkitään aikakirjoihin kuitenkin lihavampana talvena verrattuna 88—89:n vesiliirtoon.

Sääolot ja ravintotilanne

Talvi 87—88 oli lähempänä normaalitalven olosuhteita. Molemmat ajanjaksot olivat normaalia lämpimämpiä varsinkin loppupuoliskoiltaan. Nimenomaan joulukuiden pakkaset karkottivat viimeisiä säämuuttajia etelämmäs, vaikka vuosien alut olisivat antaneet hyvät edellytykset talvehtimiselle. Olipa uudenvuodenyönä ja -päivänä 89 yleisesti liki 30 astetta pakkasta. Sen jälkeen ei kuitenkaan sisämaan talvesta ollut enää tietoa. Myös vuoden 88 alku oli lauha, joskin ajoittaisia kylmempiä jaksoja esiintyi. Lumisateiltaan talvet olivat varsin tavanomaisia, mutta suvikelit painoivat hanget kasaan ja pikkupakkaset tekivät lumen jäiseksi.

Ravintotarjonnaltaan talvet olivat vaatimattomia. Sekä käpy- että pihlajanmarja-apajat jäivät molempina talvina vähäisiksi. Talvella 87—88 oli sentään paikoin vähän pihlajanmarjoja, joiden turvin sinnitteli muun muassa punakylkirastas Kuopion Kelloniemessä vielä joulukuun lopulla. Myös sadekesän ja -syksyn 87 jäljiltä puimatta jääneet viljat paransivat tuon talven ravintotilannetta. Talven 87—88 imagoa kohotti ainakin lepän runsas siemensato, jota lukuisat vihiriävarpus- ja urpiaisjengit sumeilematta hyödynsivät.

Talvilintulaskennat

Laskentoja tehtiin seuraavilla reiteillä: 1987—88: Kiuruvesi: kirkonkylä, 8,2 km, TH, S—V—U (= syys—vuodenvaihde—uusintalaskenta) ja kirkonkylä—Ryönänjoki—Hautakylä, 11,2 km, TH, S—V—U.
Kuopio: Likolahti, 8 km, EB, S—V—U; Puijonsarvi, 10,5 km AH & JKe, S—V—U ja Väinölänniemi—Niirala, 7 km TR, V.
Nilsiä: Piekkäälänmäki—Pieksänkoski, 7 km, ER & JR & KRi, S—V—U ja kirkonkylä, 6 km, ER & JR, S—V—U.
Siilinjärvi: Pöljä—Hamula, 11 km, MU, S—V—U ja Räimänkoski—Kasurilanmäki, 11 km, KRu, S—V—U.
1988—89: Juankoski: kirkonkylä, 5 km, HH, V—U.
Kiuruvesi: kirkonkylä, 8,2 km, TH, S—V—U ja kirkonkylä—Ryönänjoki—Hautakylä, 11,2 km, TH, S—V—U.
Kuopio: Likolahti, 8 km, EB, S—V—U ja Puijonsarvi, 10,5 km, AH & JKe, S—V—U.
Nilsiä: Piekkäälänmäki—Pieksänkoski, 7 km, ER & JR & KRi, S—V—U; kirkonkylä, 6 km, ER & JR, S—V—U; Reittiö, 3,8 km, HH, S—V—U ja Eitikka, 3,9 km, HH, S—V—U.
Siilinjärvi: Pöljä—Hamula, 11 km, MU, S—V—U ja Räimänkoski—Kasurilanmäki, 11 km, KRu, S—V—U.

On ikävää, että monet laskijat eivät lähetä laskentatuloksiaan yhdistyksen talvikatsaukseen. Tulosten kirjoittaminen paperilapulle ei varmasti vaadi kohtuutonta aikaa eikä vaivaa. Samalla yhdistyksen alueella laskettujen (ts. katsaukseen ilmoitettujen) reittien lukumäärä on vähäinen ja vaihtuvuus suuri. Jotta tulosten vuosittainen vertailukelpoisuus paranisi, tarvitaan kaikkien reittien tulokset suurempaa ja kattavampaa aineistoa varten, eivätkä lisäreititkään ole pahitteeksi. Helsingin yliopiston eläinmuseo on kyllä lupaillut tulevaisuudessa ilmoittaa yhdistyksille niiden alueilla suoritettujen laskentojen tuloksia ja yhteenvetoja, mutta tähän mennessä niiden varaan ei ole voinut laskea yhtään mitään. Tähän kohtaan täytyykin todeta, että katsauksen hautuessa mapissani alkoi elukalta tippua paksuja talvilaskentayhteenvetoja sisältäviä kirjekuoria. Listaukset näyttivät ihan fiksuilta, joskaan en niitä nyt enää tähän käsikseen viitsinyt survoa. Tehtäköön niistä oma asiallinen talvilaskentajuttu aikojen alusta näihin päiviin. Ovathan Siivekkään talvilaskentataulukot olleet jokseenkin aina epätäydellisiä — siis perinne jatkukoon vielä.

Joutsenia talvehtii Pohjois-Savossa säännöllisesti vain Rautalammilla. *Kuva:* Juhani Rissanen.

Lajikohtainen katsaus

Yläindeksi * tarkoittaa, että AHK on tarkistanut ja hyväksynyt havainnot.

Kuikka. Loka-marraskuu — 4. 12. 88 1 p Rau Nokisenkoski.
Silkkiuikku. 1.—25. 12. 87 1 juv p Rau Tyyrinvirta.
Pikku-uikku*. 13. 2.—13. 3. 88 1 tp —> jp (sulkiva) Lep Sorsakoski. 1. 12. 88—4. 3. 89 1 p Suo Kruununsilta.
Merimetso. 5.—8. 12. 87 uiskenteli nuori kormorantti Rau Nokisenkoskella.
Joutsen. 1. 12. 87—20. 3. 88 1 ad talvehti Rau Tyyrinvirta. Lisäksi 5. 12. 87 8 p Rau Tyyrinvirta (A. Eklund/EVe). 1. 12. 88—14. 3. 89 4 ad + 1 juv p Rau Tyyrinvirta. Lisäksi maaliskuun alkupuolelta 89 tuli julkisuuteen useita maallikkohavaintoja muuttavista joutsenparvista, jotka lienevät levähdelleet todella aikaisin auenneissa virtojen ja salmien sulapaikoissa.
Kanadanhanhi. 1. 12.—29. 12. 87 12 p ja siitä eteenpäin 15. 3. 88 asti 10 p Rau Tyyrinvirta ja 1. 12. 88—15. 3. 89 9 p, joista yksi oli rengastettu Ruotsissa, Rau Tyyrinvirta.
Sinisorsa. Läpi talven 87—88 1 pari Sii Siilinjoki (MU), n. 30 yks. (enimmillään ilmoitettu 21♂♂11♀♀) Suo Kruununsilta ja n. 30 yks (enimm. 22♂♂10♀♀) Vrk Pirtinvirta. Lisäksi 1.—8. 12. 87 1 ad ♂ p Rau Toholahden sula (EVe ym.), 1. 12. 87 6 p Rau Tyyrinvirta (PPy KRu KSa), 5. 12. 87 2 p Lep Konnuskoski (PPy KRu KSa), 10. 12. 87 — tammikuu 88 1 ♀ p Rau Myhinkoski (V. Viik HS EVe) ja 29. 12. 87 1 ♀ p Maa Viannankoski (PPy

KRu). Läpi talven 88—89 2 ad p (6. 12. 3 p) Rau Konnekoski ja 3 p Rau Nokisenkoski, noin 50 yks. Suo Kruununsilta ja noin 30 yks. Vrk Pirtinvirta. Lisäksi 10. 12. 88 1 ♀ p Sii Siilinjoki (MU) ja ainakin 18. 12. 88—22. 1. 89 1 ♀ p Maa Viannankoski, 12. 2. 89 2♀♀ m Rau Tyyrinvirta (K. Sikström) ja 15. 2. 89 1♂♀ m Rau Äijävesi Virta (EVe).

Tavi. Läpi talven 87—88 1 ♀ Rau Myhinkoski (V. Viik HS EVe), 6. 12. 87 1 ♀ p Sii Siilinjoki (PPy KRu KSa) ja samalta paikalta ilmoitettiin 14. 12. 87 1 yks. jäätynyt kiinni (muahan/-jiähän ?) (paik. asukkaat/MU).

Telkkä. Läpi talven 87—88 3 ♀-puk Lep Konnuskoski ja 1 juv ♂ Rau Nokisenkoski sekä 1 ad ♂ + 1 ♀-puk (13. 3. 88 2♂♂ + 1 ♀-puk p) Rau Tyyrinvirta. Lisäksi 5. 12. 87 8 ♀-puk p Vrk Kopolanvirta ja 1 ♀-puk Vrk Pirtinvirta (HK PPy KRu KSa). 1. 12. 88—4. 3. 89 Rau Tyyrinvirta 5 p ja 5.·3. alkaen 5 p + 1 ♂ (m), 4. 12. 88 1♂♀ p Rau Nokisenkoski (AHa JKe) ja 8. 3. 89 1 p Rau Toholahti (HS).

Alli. 1. 12. 87 1 ♀ p Lep Konnuskoski ja 2 ♀♀ p Rau Tyyrinvirta (PPy KRu KSa).

Pilkkasiipi. 1. 12. 88—14. 1. 89 1 ♀-puk p Suo Kruununsilta ja 1.—11. 12. 88 1 ♂ p Rau Kattilavirta, jonka jälkeen ilmeisesti siirtyi Tyyrinvirralle, jossa oleskeli 12.—24. 12.

Mustalintu. 1.—4. 12. 88 1 ♀-puk p Rau Tyyrinvirta.

Allihaahka*. 15.—21. 1. 89 1 ♀-puk p Maa Viannonkoski (HK+monet).

Tukkakoskelo. 1.—4. 12. 88 1 ♀-puk p Rau Tyyrinvirta.

Isokoskelo. Läpi talven 87—88 1♂2♀♀ Rau Tyyrinvirta, samalla paikalla 1. 12 87 2♂♂ 3♀♀ p, sekä 1 ♀ talvehti Varkauden seudulla. Lisäksi 1. 12. 87 2 ♀♀ p ja 5. 12. 87 1 ♂ p Lep Konnuskoski (PPy KRu KSa) ja 13. 3. 88 3♂♂♀ p Vrk Pirtinvirta (ER KRu KSa MU). Läpi talven 88—89 1♂2♀♀ Rau Tyyrinvirta ja 3. 12. 88 1 ♀-puk p Vrk Pirtinvirta (MPH ER JR KRu).

Aquila/Buteo sp. 6. 1. 88 1 m WSW Sii Räisälä (KSa).

Kanahaukka. Havaintoja talvelta 87—88 14 eri yksilöstä, kunnittain Rau 9 (2 tapettua), Kuo 2, Nil 2 ja Sii 1. Talvelta 88—89 havaintoja 9 eri yksilöstä, kunnittain Rau 3, Nil 2, Kiu 1, Kuo 1, Pie 1 ja Sii 1.

Varpushaukka. Talvelta 87—88 ilmoitettiin havaintoja 10 eri yksilöstä, kunnittain Rau 3, Suo 3, Kuo 2, Rau 1 ja Vjä 1. Kaikki havainnot viittaavat oleskeluun ko. paikoilla läpi talven. Talven 88—89 havainnot: Rau 4, Nil 2 ja Sii 2.

Ampuhaukka. 9. 3. 89 1 p Rau Rastunsuo (KSi).

Riekko. Ei mitenkään yleinen, joskaan ei kovin harvinainenkaan näky Pohjois-Savossa lajille sopivilla pensaikkoisilla soilla ja soistumilla maakunnan eteläisintä ja keskisintä osaa lukuunottamatta (esim. Vrk, Kuo ja Sii = ei havaintoja, vaikka alueella on aktiivisesti havainnoitu)

Metso. Havaintoja kahdelta talvelta noin 20 eri yksilöstä. Jos kanta vaikka vahvistuisikin (tuskin niin tekee), niin metsoon ei törmää 0-3 kertaa useammin talvessa.

Teeri. Teerikannat lienevät nousussa. Suurimmat parvet 100—180 yks. ja 30—100 yks. parvet tavallisia näkyjä koivikoissa maakunnan pikkuteiden varsilla.

Pyy. Pyyt (paitsi Juha Pyy) viihtyvät mieluimmin "metsähallituksen puolella", vaikka ko. puljulta ei aina heru myötätuntoa pyymetsille. Kait pyyt pärjää, mutta kannan vahvuutta en rupea arvailemaan.

Fasaani. Talvehtii ainakin seuraavissa kunnissa: Sii (20—30 yks.), Rau (n. 10 yks.), Vrk (5 yks.), Nil, Son, Suo, Ter ja Vjä (joko pari tai 1 yks.). Todellisuudessa kannat pysyvät varmasti likimäärin samoina vuodesta toiseen, mutta vuosittain ilmoitetut määrät vaihtelevat ilmoittajista riippuen.

Merilokki. 12. 3. 89 1 p Rau Savon Taimen (M. Laitinen/KSi), 14. 3. 89 1 ad m Rau Virta (EVe) ja 1 ad p Vrk Lehtoniemi (HK).

Harmaalokki. 3. 12. 87 1 ad p Rau Tyyrinvirta (KSi), 10. 2. 89 2 p Rau Konnekoski (M. Tolmunen/Eve), 20. 2. ja 12. 3. 89 1 p Rau Savon Taimen (M. Laitinen/KSi), 9. 3. 89 5 p Vrk Pirtinvirta (JR), 13. 3. 89 1 m Rau Virta (EVe), 14. 3. 89 1 p + 6 m Rau Virta (EVe) ja 15. 3. 89 Rau mm. 8 p + 19 m (EVe).

Kalalokki. 29. 12. 88 1 m S Sii Kasurilanmäki (KRu).

Kesykyyhky. Muista seuraavina talvina ilmoittaa puluyhdyskuntien sijainti ja yksilömäärät! Kaikkia ei varmasti ole ilmoitettu.

Varpuspöllö. Talven 87—88 yksilömäärät kunnittain: Rau 13, Kiu 1, Kuo 1 ja Nil 1.

Talvelta 88—89 havainnot seitsemästä eri yksilöstä Rautalammilta ja yksi havainto Kiuruvedeltä sekä Nilsiästä.

Helmipöllö. Talven 87—88 yksilömäärät kunnittain: Rau 10, Kiu 6, Suo 2, Iis 1 ja Son 1 ja vastaavasti talvi 88—89: Rau 72 !!, Kiu 3, Maa 3, Sii 1 ja Suo 1. Rautalammin tulos on huimaava, mutta todellinen, ja saavutettavissa hyvänä myyrävuonna muuallakin, jos pöntötys on hoidettu kuntoon. Nämä talvikatsauksen pöllöplörinät eivät tietenkään kerro yhtään mitään järkevää pöllöistä, ovatpahan vaan lukuja (sivuntäytettä) keinotekoiselta ajanjaksolta. Tarvitaan kunnon pöllökatsaus selvittelemään yökyöpeleiden soidinta, pesintää ja tolleen.

Huuhkaja. Talvelta 87—88 havaintoja 13 yksilöstä Rautalammilta, 2 yksilöstä Suonenjoelta ja Kuopiosta. Talvelta 88—89 seuraavasti: Rau 10 reviiriä ja Kuo 1 reviiri.

Viirupöllö. Talven 87—88 yksilömäärät: Rau 8, Iis 1 ja Kiu 1 ja vastaavasti 88—89: Rau 8 ja Suo 1.

Lapinpöllö. 4. 2. 89 1 äänteleva Rau Virta (EVe).

Sarvipöllö. Helmikuun loppupuolella 88 1 ä + 1 yks. Maa Keskimmäinen ja 1 ä Maa Lapinjärvi (JPä) ja 15. 3. 88 1 ä Maa Käärmelahti (KSa). Havainnot koskenevat osittain samoja yksilöitä. 10. 2. ja 12. 2. 89 1 p (eri yksilöitä) Rau Rastunsuo (KSi), 4. 3. 89 1 soidintava Rau Rastunsuo (KSi) ja 9. 3. 89 1 ä Rau Toholahti (KSa).

Lehtopöllö. 5.—13. 1. 88 1 ♂ ä Rau Uusi-Häkkilän puisto (P. Jalkanen/EVe), 27. 1. 88 1 p Rau Virta (EVe), 8. 3. 88 1 ♂ ä Rau Pakarila (PPy KRu KSa) ja kevät 89 13 reviiriä Rau.

Hiiripöllö. Talven 87—88 yksilömäärät kunnittain: Rau 6, Suo 2, Kiu 1, Son 1 ja Vjä 1, vastaavasti 88—89: Pie 2, Kiu 1 ja Rau 1.

Harmaapäätikka. 1. 12. 87—31. 1. 88 1 ♀ p Suo Vääräjärvi (monet), 17. 1. 88 1 p Son Suolahti (U. Skaren), 22. 1. 88 1 p Maa Lapinjärvi (JPä), 4. 2.—20. 2. 88 1 ♂ p Rau kk (löydetty tapettuna 20. 2. !!?) ja 26. 2. 88 1 ♂ p Rau Savonjoki (EVe) ja 8. 1. 89 1 p Rau Kirkkopuistikko (Eve).

Käpytikka. Molempina talvina tasaisen vähän. Käpytikat ilmeisesti selviytyisivät lämpimistä talvista niukankin ravinnon turvin suuremmitta tappioitta. Katso talvilaskentoja.

Pikkutikka. Talvi 87—88: 13. 12. 1 ♂ p Rau Rastunsuo (KSi), 23. 12. 1 p Rau Mustikainen (M. Paananen), 26. 12. 1 p Rau Karinkoski (EVe), tammikuu 1 ♀ p Nil kk (K. Kärki/ER), 17. 1. 1 p Son Suolahti (U. Skaren), 9. 2. 1 p ja 9. 3. 1 ♀ p Rau Saikari (TJa) ja 10. 3. 1 ♂ p Rau Myhinkoski (V. Viik/EVe). Talvi 88—89: 7. 1. 1 p Kiu Salmenkylä (Ay), 7. 1. 1 ♀ p Rau Harjupuistikko (EVe), 7.—8. 1. 1 ♂ p Rau Sahinsalmi (EVe), helmikuu 1 ♀ p Vie Marttisenjärvi (E. Komulainen), 17. 2. 1 p Vjä kk (HH), 3. 3. 1 ♀ p Rau Savonjoki (P. Puranen) ja 5. 3. 1 p Kaa Maarianvaara (E. Savolainen). Havaintoja aika paljon.

Pohjantikka. Talvi 87—88: 14.—16. 12. 1 p Rau Rastunsuo (KSi), 16. 1. 1 ♂ p Vjä Karjalaisenmäki (PPy ER KRu), 31. 1. syönnösjälkiä Suo Kirppumäki, 15. 2. 1 p Son Jyrkkä (KSa), 26. 2. 1 ♂ p Rau Tallivirta (HS EVe), 26. 2.—6. 3. 1 p Rau Häkärälahti (Tolmunen/EVe). Talvelta 88—89: 1. 12. 1 ♂ p Rau Kattilavirta (EVe), XII alku ♂♀ p Rau Vuorikalaja (H. Maukonen) ja 8. 2. 1 ♂ p Nil Ranta-Sänkimäki (JR).

Palokärki. Talven 87—88 yksilöt kunnittain: Rau 6, joista yksi tapettu (outoa tikkavihaa Rautalammilla), Kuo 1♂♀ Karhonsaari, Jua 1, Kiu 1, Lep 1, Nil 1, Sii 1 ja Vrk 1 ja vastaavasti talvella 88—89: Jua 1, Nil 1 ja Rau 1.

Lapinharakka. 1. 12. 87 1 p Lep Konnuskoski (PPy KRu KSa), 5. 12. 87—14. 2. 88 1 p Rau Rastunsuo (AHa JKe KSi), 8. 1.—2. 2. 88 1 p Nil Mustalahti (JR), läpi talven 88—89 1 yks. Rau Rastunsuo, ja 30. 12. 88—6. 1. 89 1 p Nil Pieksänkoski (ER JR), 18. 1. 89 1 p Rau Kerkonkoski (KSi) ja 12. 2. 89 1 p Rau Laakkola (JKn).

Kottarainen. 5. 12. 87 2 p Vrk Lehtoniemi (HK PPy KRu KSa), 6.—24. 12. 87 1 juv p Rau Kerkonkoski (KSi), 2.—5. 1. 88 1 juv p Rau Kiesimä (KSi), 6.—7. 2. 88 1 p Rau Kerkonkoski (J. Pynnönen KSi) ja lisäksi laji havaittiin (? yks.) 10. 3. 89 Kuo Haapaniemessä (KSa).

Tilhi. Kummankaan talven kehno marjasato ei erityisemmin houkutellut tilhijä. Talvella 87—88 tilhijä kuitenkin nähtiin selvästi enemmän ja säännöllisemmin kuin talvella 88—89.

Kuukkeli. 1. 12. 87—15. 3. 88 3 p Suo Vääränjärvi (monet), 29. 12. 87 1 p Pie Heinämäki

Taulukko 1. Talvilintulaskentojen tulokset (yks.) eri alueilla ja reittien yhteenveto (yks./10 km) talvella 1987—88. S = syys-, V = vuodenvaihteen- ja U = uusintalaskenta.

Laji	Kiuruvesi			Kuopio—Nilsiä—Siilinj.			Yhteensä		
	S	V	U	S	V	U	S	V	U
joutsen	12	—	—	—	—	—	1,6	0,0	0,0
sinisorsa	—	—	—	5	—	—	0,7	0,0	0,0
isokoskelo	—	—	—	2	—	—	0,3	0,0	0,0
kanahaukka	—	—	—	2	1	1	0,3	0,1	0,1
varpushaukka	—	—	—	—	—	1	0,0	0,0	0,1
pyy	—	1	—	4	1	1	0,5	0,2	0,1
teeri	—	—	1	11	8	1	1,5	1,0	0,3
metso	—	—	—	—	1	—	0,0	0,1	0,0
kalalokki	—	—	—	6	—	—	0,8	0,0	0,0
kesykyyhky	8	40	18	19	28	17	3,7	8,5	4,8
varpuspöllö	—	—	—	1	—	—	0,1	0,0	0,0
käpytikka	—	—	—	10	13	13	1,4	1,6	1,8
niittykirvinen	—	—	—	2	—	—	0,3	0,0	0,0
västäräkki	—	—	—	2	—	—	0,3	0,0	0,0
tilhi	—	—	—	266	34	1	36,5	4,2	0,1
koskikara	—	1	—	—	3	2	0,0	0,5	0,3
mustarastas	—	—	—	—	2	1	0,0	0,2	0,1
räkättirastas	—	—	—	28	4	1	3,8	0,5	0,1
punakylkirastas	—	—	—	2	—	—	0,2	0,0	0,0
mustapääkerttu	—	—	—	1	—	—	0,1	0,0	0,0
hippiäinen	2	—	—	2	3	2	0,3	0,4	0,3
hömötiainen	24	44	58	107	107	94	18,0	18,8	20,9
töyhtötiainen	—	7	3	4	7	5	0,5	1,7	1,1
kuusitiainen	—	—	—	1	1	—	0,1	0,1	0,0
sinitiainen	3	6	19	15	28	30	2,5	4,2	6,7
talitiainen	77	47	96	261	230	181	46,4	34,5	38,0
puukiipijä	—	—	2	6	2	—	0,8	0,2	0,3
lapinharakka	—	—	—	2	—	—	0,3	0,0	0,0
närhi	4	7	8	8	5	6	1,6	1,5	1,9
harakka	43	39	50	137	150	141	24,7	23,6	26,2
naakka	—	—	—	—	1	—	0,0	0,1	0,0
varis	37	9	32	225	1217	432	35,9	152,9	63,6
kottarainen	—	—	—	33	—	—	4,5	0,0	0,0
varpunen	53	24	208	342	311	338	54,2	41,8	74,9
pikkuvarpunen	—	—	—	—	1	—	0,0	0,1	0,0
peippo	—	—	—	3	—	—	0,4	0,0	0,0
järripeippo	—	—	—	10	—	—	1,4	0,0	0,0
viherpeippo	9	17	36	78	89	65	11,9	13,2	13,9
vihervarpunen	—	—	—	119	185	94	16,3	23,1	12,9
urpiainen	17	21	42	369	2021	92	52,9	254,6	18,4
Loxia sp	—	—	—	21	3	4	2,9	0,4	0,5
taviokuurna	3	—	—	1	—	—	0,5	0,0	0,0
punatulkku	17	51	87	54	279	165	9,7	41,1	34,6
keltasirkku	31	275	124	194	614	337	30,9	110,8	63,2
Yhteensä	340	589	784	2343	5349	2025	368,0	740,0	385,3

(PPy KRu), helmikuu 88 2 p Suo Viippero (R. Niemi/EVe), 13. 2. 88 1 p Lep Sorsakoski (HK), 14. 2. 88 3 kiert. Vie/Son Iso-Talas (KSa), 25. 2. 88 1 p Rau Savonjoki (M. Pellinen/EVe), 1. 12. 88—22. 1. 89 3 p Suo Väärä (EVe) ja 18. 12. 88 1 p (enimmillään ollut 6—7 p) Pie Heinämäki (ER JR KRu MU).

Närhi. Esiintyy yleensä runsaimpana syyslaskennoissa johtuen ehkä "vaelluksesta" (= närhet ovat vielä aktiivisesti liikkeellä). Talvien 87—88 ja 88—89 kannat olivat mahdollisesti hieman normaalia pienemmät. Selvästi parempi talvi oli mm. 1986—87.

Harakka. Talven 87—88 kanta vahva ja talven 88—89 kanta erittäin vahva.

Pähkinähakki. 22. 2. 88 1 p Rau Savonjoki (M. Pellinen/EVe).

Naakka. Varkaudessa satoja yksilöitä vuosittain ja Iisalmessa tiettävästi ainakin useita kymmeniä. Montako lie? Lisäksi 1 yks. palloili talven 87—88 Kuopiossa! Lisäksi 28. 2. 88 1 p Sii Toivala (PPy), 10. 3. 88 1 p Kuo Likolahti (PPy) ja maaliskuun alkupuolella 1 p Vjä kk (M. Piironen/HH) sekä 15. 3. 89 jo useita Rautalammilla (muuttaneet).

Mustavaris. Marraskuu — 20. 12. 87 1 (siipirikko) p Rau Savonjoki (M. Laitinen/KSi) sekä muuttaneita maaliskuussa 89.

Varis. Talvilaskennoissa esiintyneet huimat luvut korreloivat Kuopion Likolahden laskentareitin massojen kanssa.

Korppi. Tasaisen harvalukuinen erämaiden ja kaatopaikkojen talvilintu.

Kiuru. Kevään ensimmäinen talviaikaan: 5. 3. 89 1 m Rau Rastunsuo (KSi).

Koskikara. Tähän talvikatsaukseen en enää vaivaudu kirjoittelemaan mitään koskikarasta, paitsi talven 87—88 havaintosumman: 101 yks. ja talven 88—89 havaintosumman: epämääräinen. Toivottavasti uusien havaintokorttien myötä voidaan talvehtiva karakanta arvioida paremmin. Oletan kannan kuitenkin pysyvän vuosittain varsin samanlaisena.

Tiaiset. Vakiotiaisista **talkkarit** olivat lievässä nousussa, **hömppiä** oli normaalisti ja **töyhdöt** olivat laskussa. Liekö laskentaympäristöjen muutokset aiheuttaneet toisia moisia muutoksia. **Sinitiaisia** havaittiin varsin normaalisti kumpanakin talvena.

Lapintiainen*. 29. 12. 87 (PPy KRu) ja 14. 2. 88 1 p Pie Heinämäki (ER JR KRi MU).

Pyrstötiainen. Havaintoja talvelta 88—89: tammikuussa Rautalammilla 51 yks. ja Kaavilla 2 yks., helmikuussa Siilinjärvellä 2 yks. ja maaliskuussa Rautalammilla 12 yks.

Puukiipijä. Talvilaskennoissa tavattiin normaalisti.

Hippiäiset jaksoivat punnertaa läpi kummankin talven.

Pähkinänakkeli. Lokakuun alku—24. 12. 87 1 p Sii Räisälä (MU), 9.12. 87 1 p Kuo hautausmaa (PPy), 17. 12. 87—1. 4. 88 1 p Maa Hyttilä (O. Väisänen/J. Pynnönen), 13. 2.—10. 3. 88 1 p Vrk Könönpelto (HK), 14. 2.—10. 3. 88 1 p Rau Vaajasalmi (E. Sillanpää/KSi), 21. 2.—1. 3. 88 1 p Vrk Kanavanniemi (HK) ja 13. 3. 88 1 p Vrk Taipaleen kanava (ER KRu MU).

Punarinta. Mones helmikuuta 88 1 p Kuo Linnanpelto (HK).

Punakylkirastas. 26. 12. 87 1 p Kuo Kelloniemi (JKe PPy JPy KRu KSa). Lintu oli paikalla jonkin aikaa myös ennen ko päivämäärää ja sen jälkeenkin.

Mustarastas. 1. 12. 87 1 ♂ p Rau Etelä-Saikari (TJa), 10. 12. 87 1 ♂ p Rau Myhinkoski (V. Viik), 13. 12. 87 1 p Kuo Niuva (PPy KRu), 24. 12. 87 1 ♂ p Son Sukeva kk (VMS), 25. 12. 87 1 p Kuo Haapaniemi (TRä), 6. 1. 88 1 p Suo Linja-autoasema (EVe), 5. 3. 88 1 ♂ p Nil kk (ER JR), 10. 12. 88 1 p Nil Eitikka (HH) ja 10. 2. 89 1 ad ♂ p Sii Räisälä (MU).

Räkättirastas. Joulukuu 87 Rautalammilla 8 yksilöä, joista 1 talvehti Teletalolla 11. 2. 88 asti, 12. 12. 87 1 p Kuo Niirala (PPy KRu), 13. 12. 87 1 p Kuo Niuva (PPy KRu), 15. 12. ja 24. 12. 87 1 p Sii Toivala (JR), 24. 12. 88 1 p Suo Kruununsilta (KSi), 4.—11. 1. 88 1 p Suo Rautatieasema (EVe), 4. 1. 88 1 p Nil kk (ER JR), 8. 1. 88 1 k Suo keskusta (sama kuin edellä?) (EVe), 20. 1. 88 1 p Rau Etelä-Saikari (TJa), 23. 1. 88 1 p Nil Palonurmi (PHa), 28.—30. 1. 88 1 p Son Sukeva kk (VMS), 2. 2. ja 27. 2. 88 1 p Rau Rämäkkävuori (TVe), helmikuu 88 1 p Rau Lassila (TVe), 5. 3. 88 2 p Rau Kattilavirta (EVe), 6. 3. 88 1 m Rau Virta (EVe), 3.—4. 3. 89 1 p Rau Rastunsuo (KSi), 5. 3. 89 1 p Nil Reittiö (HH) ja 7. 3. 89 2 p Kar Kuivaniemi (PPe).

Peippo. 1. 12. 87—4. 1. 88 1 ♂ p Ter kk (T. Heiskanen/EVe), 2. 12. 87 1 ♂ p Kuo Niirala (PPy), 4. 12. 87 2 ♂ p Kuo Niirala (ER),

Taulukko 2. Talvilintulaskentojen tulokset (yks.) eri alueilla ja reittien yhteenveto (yks./10 km) talvella 1988—89. S = syys-, V = vuodenvaihteen- ja U = uusintalaskenta.

Laji	Juankoski		Kiuruvesi			Kuo—Nil—Sii—Vjä			Yhteensä		
	V	U	S	V	U	S	V	U	S	V	U
tavi	—	—	—	—	—	1	—	—	0,1	0,0	0,0
sinisorsa	—	—	—	—	—	2	—	—	0,2	0,0	0,0
telkkä	—	—	—	—	—	1	—	—	0,1	0,0	0,0
isokoskelo	—	—	—	—	—	1	—	—	0,1	0,0	0,0
kanahaukka	—	—	—	—	—	—	1	—	0,0	0,1	0,0
varpushaukka	—	—	—	1	—	—	—	—	0,0	0,1	0,0
pyy	—	—	—	—	—	—	1	1	0,0	0,1	0,1
teeri	—	—	—	—	—	46	53	5	5,3	5,8	0,5
metso	—	—	1	—	—	—	—	—	0,1	0,0	0,0
kalalokki	—	—	—	—	—	3	1	—	0,3	0,1	0,0
kesykyyhky	—	—	18	19	7	47	24	34	7,5	4,7	4,5
palokärki	—	2	—	—	1	—	—	1	0,0	0,0	0,4
käpytikka	—	2	—	1	2	10	10	7	1,2	1,2	1,2
tilhi	—	—	10	3	—	—	—	1	1,2	0,3	0,1
koskikara	—	—	—	—	—	5	3	2	0,6	0,3	0,2
räkättirastas	—	—	—	—	—	2	—	1	0,2	0,0	0,1
tiltaltti	—	—	—	—	—	1	—	—	0,1	0,0	0,0
hippiäinen	1	—	2	—	—	6	20	16	0,7	2,3	1,7
hömötiainen	5	4	76	64	50	199	155	112	31,8	24,5	18,1
töyhtötiainen	—	—	—	3	—	2	2	6	0,2	0,5	0,7
kuusitiainen	—	—	—	—	—	1	2	—	0,1	0,2	0,0
sinitiainen	1	2	4	6	6	12	28	25	1,8	3,8	3,6
talitiainen	10	19	142	95	73	428	275	359	65,8	41,5	49,2
puukiipijä	1	—	6	—	2	8	3	3	1,6	0,4	0,5
närhi	—	—	6	5	2	16	7	5	2,5	1,3	0,8
harakka	10	12	54	57	18	206	222	250	30,0	31,6	30,6
varis	9	8	32	16	17	142	593	121	20,1	67,5	15,9
korppi	—	—	—	—	1	1	4	—	0,1	0,4	0,11
varpunen	50	41	103	131	58	510	512	483	70,1	75,7	63,5
peippo	—	—	—	—	—	3	1	—	0,3	0,1	0,0
viherpeippo	—	4	33	21	24	89	107	85	14,1	14,0	12,3
tikli	—	—	—	—	—	—	—	10	0,0	0,0	1,1
urpiainen	—	—	8	12	4	114	59	83	14,1	7,8	9,5
tundraurpiainen	—	—	—	—	—	2	1	—	0,2	0,1	0,0
taviokuurna	—	—	2	—	—	—	—	—	0,2	0,0	0,0
punatulkku	—	—	29	81	5	75	183	41	12,0	30,5	5,0
keltasirkku	1	5	30	132	85	175	622	235	23,7	82,4	35,5
Yhteensä	88	99	556	647	355	2108	2889	1886	308,3	396,5	256,0

12. 12. 87 1 m Rau Rastunsuo (KSi), 13.—27. 12. 87 ja 24.—30. 1. 88 1 ♂ p Sii Räisälä (MU), 17. 12. 87 1 ♀ p Rau kk (U. R-Pöyhönen/EVe) 25. 2. 88 1 p Kuo Kelloniemi (PPy), maaliskuun 88 alkupuoli 1 yks. Sii Pöljä (mus), 20. 11—6. 12. 88 1 ♂ p Sii Räisälä (MU), 30. 12. 88 1 ♂ p Sii Pöljä (MU) ja 15. 1. 89 1 ♂ p Suo keskusta (HK).

Järripeippo. 3 yks. talvehti tammikuulle ja 1 p vielä 8. 3. 88 Rau Pakarila (J. Pakarinen/EVe), 18.—20. 12. 87 1 ♀ p Sii Räisälä (MU), 25. 12. 87 1 ♂ p Rau Äijävesi (EVe), 25. 12. 87 1 ♀ p Rau kk Männikkö (JKn), tammikuu 88 1 p Nil kk (K. Kärki/ER), 9. 1. 88 1 p Iis kangas (E. Hukkanen/KJ), 11.—15. 1. 88 1 p Kuo Niirala (HK PPy KRu) 16. 1. 88 1 p Iis Nerkoonniemi (A. Kauppinen/KJ) ja 23. 2. 88 1 p Kuo Niirala (ER).

Viherpeippo. Tavallinen talvehtija taajamissa ja paikoin maaseudulla.

Vihervarpunen. Talven 87/88 runsaslukuinen yllättäjä. Vastaavaa talviesiintymistä koettaneen erittäin harvoin. Massat pyörivät ilmeisesti pääasiassa maakunnan keski-, etelä- ja itäosissa.

Tikli. 21. 1. 88 1 ♂ p Vrk Tyyskä (PPy), 25.—26. 1. 89 1 p Rau Laakkola (JKn EVe) ja 5. 3. 89 10 p Kuo Likolahti (EB).

Urpiainen. Talvella 87—88 urpiaisjengejä piisasi joka niemeen ja notkoon. Usein paikoin urpiaiset kaveerasivat vihervarpusten kanssa. Seuraavana talvena urpiaisia näki silloin tällöin siellä täällä.

Tundraurpiainen. 31. 12. 87 2 p Kuo Likolahti (KSa), 88 2—3 p Nil Ranta-Sänkimäki (JR), 1. 1. 88 1 ♀ p Kuo Karhonsaari (PPy), 6. 1. 88 2 p Sii Kasurila (KSa), 9. 1. 88 2 ♂♂ p Rau Virta (EVe), 11. 1. 88 2 p Kuo Niirala (PPy), 11. 2.—11. 3. 88 1 p Sii Räisälä (MU), 1. 1. 89 1 p Vjä kk (M. Piironen), 21. 1. 89 3 p Rau Virta (EVe), 26. 1. 89 1 ♂ p Rau Haapasalmi (EVe), helmikuu 89 5 p Rau Toholahti (HS EVe), 13. 2. 89 1 p Kuo Niirala (JKe) ja 25.—26. 2. 89 2 p Kuo Julkula (AHa).

Nokkavarpunen. 21. 2.—8. 3. 88 1 p Kuo Linnanpelto (useat) ja 24.—27. 2. 88 2 p Kuo Särkiniemi (useat).

Taviokuurna. Esiintyminen perin niukkaa molempina talvina.

Kirjosiipikäpylintu. 10. 3. 88 1 m Rau Äijävesi (EVe).

Pikkukäpylintu. Niukasti oli ja vielä niukemmaksi meni (ks. talvilaskennat).

Isokäpylintu. Talvelta 87/88 yksilöt kunnittain: Rau 10 ja Kuo 8, vastaavasti kevättalvella 89 Rau 4.

Punatulkku. Komee lintu!

Varpunen. Talvikanta ei ole romahduksen partaalla.

Pikkuvarpunen. Varkauden Lehtoniemessä talvehtii joka talvi joitakin yksilöitä. Enimmillään ilmoitettu 3 yksilöä. Muut: 27. 11.—4. 12. 87 1 p Kuo Niirala (KSa), 2. 1. 88 1 p Sii Pöljä (MU H. Sonninen), 24. 1. ja 5. 2. 88 1 p Kuo Niirala (JKe AHa) (PPY), 26. 12. 88, 2. 1. ja 10. 3. 89 1 p Kuo Niirala (KSa) (JKe) (ER).

Pulmunen. 8. 12. 87 1 p Rau Keräsensuo (P. Heimonen/KSi), 26. 12. 87 1 m Rau Rastunsuo (KSi) ja tuon jälkeen useita muuttohavaintoja 18. 1. 88 alkaen Rautalammilta (jonne osa jäi paikallisiksi) sekä Kuopiosta yhteensä ainakin 5 yksilöstä. Vastaavasti aikainen kevät 89 houkutteli pulmuset Pohjois-Savoon jo helmikuulla. Rautalammilta havaintoja 4. 2. 89 alkaen noin 260 yksilöstä (18. 2. 50 yks. ja 14. 3. 200 yks.).

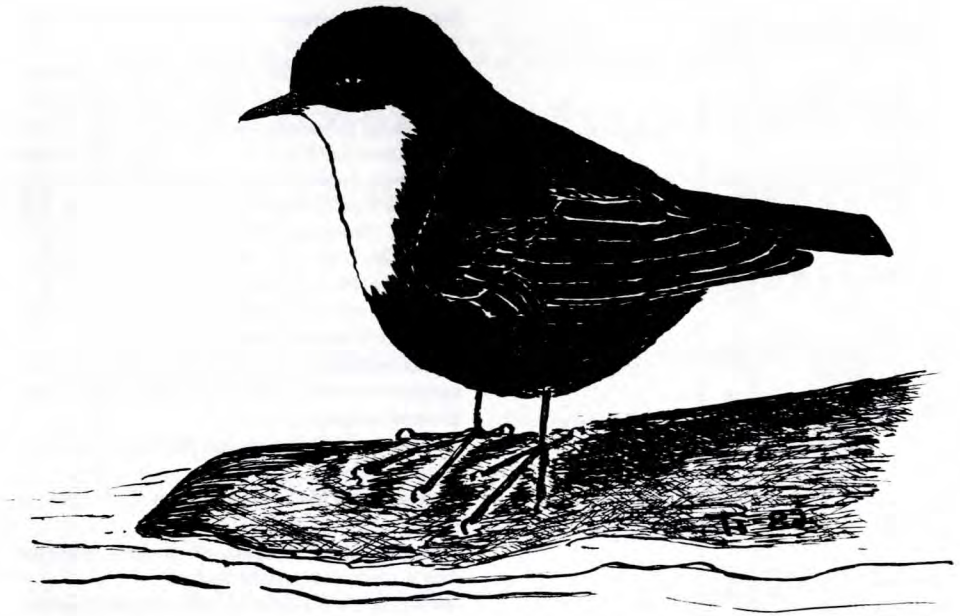

Tuloksia, tulkintoja ja taktiikkaa talvipinnaralleista 1987—88, 1988—89 ja 1989—90

Talvipinnojen keräysperinne on jatkunut kilpailun muodossa jo neljä vuotta. Välillä kisa on käynyt kuumana, mutta alkuinnostuksen jälkeen ja tietenkin tulosten julkaisemattomuuden tähden innostus on huvennut. Kokeneimmat kadonneen pinnan metsästäjät ovatkin vetäytyneet tarkkailuasemiin iskeäkseen uudelleen, kun nuoret tai aloittelevat talviskabajyrät alkavat talloa varpaille. Joten pannaanpa vanhojen partojen parrat huuruun taas ensi talvena.

Miten talvikisat sitten ovat menneet? Aloitetaan historiallisesta talvesta 87—88. Kun edellisenä talvena kisa aloitettiin, oli suurin osa jengistä haavi auki. "Mittee sitä joutavan perässä mellastammaan!", arveli yksi jos toinenkin ja viittasi kintaalla koko pinnamentaliteetille. Mutta kuten sanottua, tyyntä myrskyn edellä.

Kun jätkät asettuivat joulukuun eka kalkkiviivoille ei kyynärpäätaktiikkaa kaihdettu. Pahimpia kilpailijoita harhautettiin, omat nuotit pidettiin visusti piilossa ja nuijauksista oltiin ihan hiljaa. Alusta lähtien erottui kuitenkin omaksi kärkiporukakseen puoliammattimaisesti talvipinnoja hamunneet Petro Pynnönen, Kalle Ruokolainen ja Kari Saukkonen sekä mystinen hämäräpinnailija Heikki Kotilainen. Muut jäivät lamaantuneina jauhot suussa kotiin Pikku Kakkosta katsomaan. Viikonlopputaktiikalla ei voi pärjätä kuin mystinen HK, jolta Varkauden valtit suorastaan pursuivat hihoista niitä pimittäessä.

Alun rutistus oli sen verran räväkkä, että ensimmäiset pinnakrapulat koettiin jo joulukuun puolivälissä. Kymmenessä päivässä nähtiin lähes kaikki mahdollinen ja kuun loppuun mennessä oltiin jo hoidettu mahdottomatkin.

Koko homma alkoi saada koomisia piirteitä. Jouluviikolla tapitettiin pirteässä pakkassäässä Puutossalmella HK:n edellispäivänä Kuopiosta nokittamaa kalalokkia. Paikalla oltiin niin kauan kuin kirjaimellisesti munat huurussa kärsittiin ja odoteltiin kalakajakkaan saapuvan laivaväylää myöten Kuopiosta. Lopulta arveltiin sen jo ohittaneen havaintopisteemme!

Tammi-helmikuussa päätalvipinnaajat PPy, KSa ja minä jaksoimme vielä yrittää yhdessä, vaikka pinnoja tipahteli todella harvakseltaan — olinhan minäkin nähnyt 49 lajia jo joulukuussa ja muut vielä enemmän. Vanhat paikat koluttiin viidenteen kertaan, metsoa kompattiin nuorista istutusmänniköistä ja riekkoja jälkijonoja seuraamalla. Parhaalla metsokomppauksella KRu onnistui katkaisemaan omat ja J. Rissasen sukset, KSa näki vilauksen mustaa ja molemmat määrättömän määrän itse kohteen sontia. Ja autolla ajettiin niin paljon, että KSa karhusi bensarahojaan vielä seuraavanakin kesänä! Mutta pahinta oli jatkuvasta pipoilusta johtuva krooninen kulmien kutina — himotalvipinnaajan ammattitauti.

Lopulta sakki hajosi ja KSa teki kuolettavan iskun käymällä tervehtimässä kaltaistaan metsoa Vesannolla jonkin terveysaseman katolta käsin. Jäätiin PPy:n kanssa rannalle ruikuttamaan ja tuumattiin, ettei me nyt sentään Vesannolle lähdetä. Ja niin vaan kävi, että Kari Saukkonen teki tuona talvena edelleen murtamattoman talvienkan 66, joka innoitti minut laatimaan tuleville koitoksille oman talvipinnaajan kisarunon "66".

Lopullinen tilanne muotoiltiin seuraavaksi: Kari Saukkonen (66 lajia), toisen sijan jakoivat Heikki Kotilainen ja Petro Pynnönen (muistaakseni 63 tai 64 lajia), juuri ja juuri palkinnoilta (kuvitteellisilta) he pudottivat minut (60 lajia) ja erittäin pienellä merkittynä näen vielä papereissa Harri Höltän ilmoittamat 39 pojoa. Muuta rupusakkia ei palstan säästämiseksi tuolta kisan hekumatalvelta luetella.

Seuraavina talvina kisa lainehti niin häpeällisen lempeänä, ettei värikkäämpään kirjoitteluun ole aihetta. Julistankin vain talvien tulokset:

— talvi 1988/89: voittaja Esko Vesanen (56 lajia), toinen Juhani Rissanen (47 lajia), kolmas Kalle Ruokolainen (42 lajia), loput Kari Saukkonen (41 lajia) ja Markku Ukkonen (32 lajia).

66

Kuuskytkuus
on enkka uus
Saukkonen huus
siis kerää luus
jos aiot voittaa
enkan tavoittaa

Pidä varasi
kasaa tavarasi
pöllönauhat ja mankka
sillä kisa on rankka

Ettet olis noviisi
joll' on pinnoja viisi
riennä heti ulos
kuittaa huipputulos

Koe kisan huuma
ja tunnelma kuuma
mutta tämä MUISTA
PLOKKAA KÖKÖT PUISTA!

(KRu)
© 1989

— talvi 1989/90: voittaja Esko Vesanen (55 lajia tai sinne päin), toinen Petro Pynnönen (yksi laatu vähemmän), lopuista sijoista on pientä epävarmuutta, mutta on lista ainakin vähän sinne päin. Jaakko Kettunen ja Aimo Hartikainen (noin 50 lajia), Kalle Ruokolainen (48 lajia), Juhani Rissanen ja vakio peränpitäjät Markku Ukkonen ja Eelis Rissanen.

Viime talvena pahiten hikeä vuodatti joulukuun päiväpinnaralli, jossa voiton korjasi vanha jengi: PPy, KRu ja KSa liikkuen vauhdikkaasti ja tehokkaasti vanhalla närhellään. Pimittäjät jäivät ykskantaan itkua vääntäen nuolemaan näppejään.

Lopuksi

Kiitän kaikkia aktivisteja ja haaveilijoita suoritetusta havainnoinnista. Välitän myös erityisesti kuopiolaisille lintuharrastajille tarkoitetun pyynnön Toivo Räsäseltä. Kuopion keskustassa on perinteinen talvilintulaskentareitti vailla laskijaa, jonka laskennasta odotetaan jonkun tai joidenkin kuopiolaisten ottavan vastuun. Olisi erittäin ikävää, jos reitti jäisi ilman laskijaa ja pitkään jatkunut sarja loppuisi. Halukkaat ja haluttomatkin ottakoot yhteyttä minuun. Talvilaskentaan riittää varsin hyvin suomalaisen peruslinnuston tuntemus. Kiitos!

Korjaus edelliseen talvikatsaukseen: hemppohavainnon päivämäärän pitäisi olla 16. 2. 87 ei 28. 2. 87 (HHö). Ilmoitelkaa muutkin katsauksissa havaitsemistanne virheistä.

VASTUU KASVAA

POHJOLA-YHTIÖT Kuopiossa Asemakatu 22—24, puh. (971) 157 111

Pohjois-Savon talvilinnut 1800—1985/86

JYRKI PYNNÖNEN

Tässä yhteenvedossa kuvataan kaikkien Pohjois-Savon eli Kuopion läänin alueella talvisin tavattujen 118 lintulajin esiintymistä. Satunnaisista lajeista esitellään yleensä kaikki havainnot tarkemmin, jos tapaamiskertoja on alle kymmenen. Tällöin lajinimen perässä on *-merkki. Hieman yleisimmistä satunnaislajeista on pyritty laskemaan havaintojen yhteismäärä, sekä ilmoitettu ensimmäinen havaintokerta. Säännöllisten talvilajien määrää on pyritty luonnehtimaan muutamalla sanalla ja vähälukuisimpien lajien viimeaikaisista talvikannoista on esitetty karkeita arviointeja. Kannanarvioinneista lähinnä vain vesilintujen, pöllöjen ja koskikaran esitetyt määrät perustuvat suhteellisen tarkkoihin selvityksiin. Muut lukumäärät ovat kirjoittajan ja Janne Kumpulaisen omia arvioita, jotka ovat vain suuntaa antavia. Arvioidut kokonaismäärät perustuvat lähinnä maakunnastamme julkaisuihin talvilintukatsauksiin. Alueellinen harvinaisuuskomitea on tarkastanut #-merkillä ja valtakunnallinen rariteettikomitea ## -merkillä varustetut havainnot. Viimeinen käsitelty talvi on 1985/86. Kaikki havainnot ovat 1. 12.—15. 3. väliseltä ajalta, joka on normaali talvihavaintojen keräysaika Pohjois-Savossa.

Havainnot on kerätty lähinnä Kuopion museon lintukortistosta ja yhdistyksemme julkaisemista talvilintukatsauksista (1979/80 alkaen). Myös muut julkaisut, joissa käsitellään maakuntamme linnustoa on käyty läpi. Lisäksi tiedusteltiin lintuharrastajilta julkaisemattomia talvihavaintoja, joita saatiin muutamilta henkilöiltä. Havaintojen perässä on havainnoijan nimilyhenne ja/tai kirjallisuusviite, mistä julkaisusta maininta löytyy. Jos viitettä ei ole mainittu, niin havainto on Siivekäslehdestä. Niissä artikkeleissa, joissa havainnoijan nimi on ollut esillä, mainitaan se aina ensimmäisen /-merkin edellä. Vanhempien havaintojen kohdalla alkuperäisestä havainnoijasta ei aina ole täydellistä varmuutta. Kirjallisuusviite on mainittu lyhentämättömänä, jos lajista on olemassa erillinen katsaus.

Seuraavien 17 lajin selkeitä kevätmuuttohavaintoja ei ole otettu mukaan: sinisorsa, telkkä, isokoskelo, joutsen, maakotka, tuulihaukka, töyhtöhyyppä, harmaa- ja merilokki, sepelkyyhky, kiuru, mustavaris, naakka, mustarastas, lapinharakka, kottarainen, tikli ja pulmunen, Edellä mainituista ovat vain töyhtöhyyppä,kiuru ja merilokki sellaisia, joista ei ole varsinaisia talvihavaintoja.

Kuten havaintojen vuosijakaumasta voi päätellä, lintuharrastuksen voimakas kasvu on alkanut 1960-luvulla ja jatkuu edelleen. Esimerkiksi vesilintuja ei ole ennen 60-lukua havaittu kuin seitsemää lajia, mutta yksistään 80-luvulla jo noin 20 lajia. Erityisesti sulana pysyvien vesistöjen tarkkailu on tehostunut 80-luvulla. Myös valtakunnallisten talvilintulaskentojen aloittaminen 50-luvun lopulla toi lisää mielekkyyttä havainnointiin.

Artikkelissa esiintyviä lyhenteitä:

Julkaisun nimi	lyhenne:
Siivekäs	(käytetty havainnoijan omaa nimilyhennettä)
Savon Luonto	SL
Suomen Riista	SR
Kuopion museon luonnontieteellisen os. lintukortisto	mus
Pohjolan Linnut Värikuvina	PLV
Kuopion Luonnonystäväin Yhdistys ry:n pöytäkirjat	KLYY
Lintumies	LM
Luonnontutkija	LT
Luonnon Ystävä	LY
Ornis Fennica	OF
Kallaveden seudun linnusto: E.W. Suomalainen 1908	Suom.
Kaavin kirkonkylän ja sen lähiympäristön linnusto v. 1923—33: M. Jauhiainen 1935	Jauh.
Suomen Linnut 1 ja 2: Kivirikko 1947, 1948	Kivir.
Iisalmen Sanomat	IisSan
aikaisemmin julkaisematon havainto	j

Havainnoitsijoiden nimilyhenteet:

EAn	Eero Antikainen	MPi	Matti Pirskainen
EBj	Erkki Björk	EPu	Erkki Pulliainen
Fab	Fabritius	JPy	Jyrki Pynnönen
JGu	Jouni Gustafson	ARe	Antti Reinikainen
AJä	Ari Jäntti	PRu	Pentti Runko
MKa	Matti Karppanen	TRu	Timo Ruotsalainen
JKa	Jukka Kauppinen	TRä	Toivo Räsänen
MKo	Markku Kolehmainen	ESa	Eino Savolainen
HKo	Heikki Kotilainen	KSi	Kauko Sikström
JKu	Janne Kumpulainen	EWS	E. W. Suomalainen
TLi	Tom Lindroos	JTa	Janne Taskinen
ALy	Ari Lyytikäinen	JTu	Jorma Tuomainen
RPa	Raimo Pakarinen	EVe	Esko Vesanen
MPii	Matti Piironen		

Lajien esittely:

Kuikka* *Gav arc*
Joulukuulta kuusi havaintoa, joista kaksi ilmeisesti hyväkuntoisia viimeisiä muuttajia: 23. 12. 76 kuollut Veh Puutossalmi (mus), 10. 12. 78 kuollut Kuo Rautaniemi (mus), 12. 12. 79 lentokyvytön Lep Suvasvesi (mus), 13. 12. 81 1p Rau Tyyrinvirta (JHa), joulukuu 81 huonokuntoinen Iis Kotikylä, löydettiin talon pihalta ja toimitettiin Heinolaan (/EAn/ IisSan 20. 12./j) sekä 11. 12. 82 1p Vrk Tyyskänniemi (HKo/j). Lisäksi yksi lopputalven havainto 25. 2. 84 kohmettunut Kuo Kallavesi (JTu).

Kaakkuri* *Gav ste*
28. 1. 73 kohmeinen Kuo Puutossalmi (SL, mus), 28. 12. 82 1p Vrk Pirtinvirta (HKo/j) ja 4. 12. 85 kohmeinen Pie kk, hoidettiin ja vietiin Maa Viannankoskeen (IisSan/j).

Silkkiuikku* *Pod cri*
Läpi talven oleskelu on todettu neljä kertaa. Vrk Pirtinvirran havainnot (TLi, HKo/LM, j): 69/70 1p läpi talven, 74/75 13. 2. asti 1p, 76/77 24. 12. asti 2p ja 2. 1. asti 1p, 77/78 läpi talven 1p , 2. 12. 79 1p ja 20. 1. 83 alkaen koko talven 1p. Vain neljä muuta havaintoa: 9.—23. 12. 81 1—2p Rau Toholahden sillan sula (EVe, AJä), 15. 12. 84—1. 1. 85 1p Kuo Siikaniemen tehtaan sula (JPy) sekä Lep Konnuskoskella 22. 12. 84 1p (HKo/j) ja 85/86 läpi talven 1p (ALy).

Pikku-uikku* *Tac ruf*
Havaintoja on viidestä yksilöstä, joista kaksi läpi talven. Suo Kruununsillan sulalla 10. 1. 75 1p (K. Tuppurainen/SL) ja # 19. 12. 82—12. 3. 83 1p (JKa, ym). 20. 2. 75 kuollut Sii Pikku-Sulkava (SL, mus), # 29. 11. 84 Sii kk lumihangelta löydetty toimitettiin Suo Kruununsillalle, jossa se oli vielä ainakin tammikuun puolivälissä 85 (mus, JKa), ja # 84/85 läpi talven 1p Rau Tyyrinvirta (KSi, EVe, ym.).

Merimetso* *Pha car*
Ensimmäinen ammuttiin Maa Viannonkoskesta 22. 3. 1879, jossa oli oleskellut kuukauden (Aschan/Palm. ark/Suom.). Talvehtinut Pielaveden Pitkäkoskella 1929 (O. Kyyhkynen/LY), 17. 1. 78 1 juv p Vrk Pirtinvirta (HKo/j), talvella 82/83 seuraavasti; 14. 12. 1m S Kuo satama (JPy), 29.—31. 12. 1p Iis Paloisvirta (T. Paavola, IisSan), sekä ilmeisesti sama 1.—noin 7. 1. 1 juv p Iis Runni Saarikoski (JKu/j) ja 21. 1.—27. 4. 1 juv p Rau Nokisenkoski—Tyyrinvirta (monet), joka saattaa koskea samaa yksilöä kuin edelliset Iisalmen havainnot. Lisäksi 83/84 läpi talven 1p Rau Tyyrinvirta (monet) ja 11. 12. 85 kiinni otettu Son Harvankylä, siirrettiin Iis Nerohvirtaan (IisSan/JKu/j).

Harmaahaikara* *Ard cin*
12. 11.—10. 12. 61 1p Kuo Siikalahti (EAn, Pekkarinen/PLV) ja 2. 1. 76 jäätynyt Pie Saarela (mus, kuolinajankohdasta ei ole tarkempaa tietoa).

Sinisorsa *Ana pla*
Yleisin vesilintu talvella, yhteensä noin 150—300 yks. Jo 1800-luvun loppupuolella muuttajat viivyttelivät joulukuulle: esim. 30. 12. 1883 Kuo Kehvon ja Sii Räimän sulissa: kerran asustanut koko talvenkin maaliskuuhun asti (M. Jauhiainen/Palm. ark/Suom.). 1920-luvulla tavattiin Kaavilla sulissa virroissa joka talvi (Jauh.). Varsinaisia pullasorsapaikkoja on vain kaksi: Vrk Pirtinvirta ja Suo Kruununsilta. Varkaudessa alkoi vakituinen sorsien talvehtiminen 20 yksilön voimin 1936/37, kun paikalle tuotiin tarkoituksella houkuttimeksi kaksi paria sinisorsan värisiä kesyjä ankkoja. Enimmillään Pirtinvirralla on ollut 225 sorsaa 58/59 (Pulliainen -62, -63). Ensimmäiset tiedot vakituisesta talvehtimisesta Suonenjoella on 63/64, jossa on ollut enimmillään 79 sorsaa 85/86. Erämaasulatalvehtijoiden osalta on julkaistu tarkempi artikkeli (Taskinen -83).

Tavi *Ana cre*
Tavattu 11 kertaa talvella, yht. 14 yksilöä. Ensimmäinen 5. 1. 61 1p Suonenjoki (P. Tanninen/PLV). Lähes kaikki ovat olleet siipirikkoja. Havaittu neljänä talvena Kuo Riistaveden lintujärvien Välisalmen purossa.

Haapana* *Ana pen*
Neljä havaintoa, joista kaksi on ilmeisesti myöhäisiä muuttajia: 2. 1. 75 huonokuntoinen Sii Rissala (mus), 18. 1. 80 /1 ad siipirikko Maa Keskimmäinen (mus), 2. 12. 81 /1p ja 4. 12. 84 /1p Vrk Pirtinvirta (HKo/j).

Jouhisorsa* *Ana acu*
Varkauden Pirtinvirralla talvehti sama koiras kuutena talvena 74/75—79/80 (TLi, HKo/LM).

Lapasotka* *Ayt mar*
Kaksi havaintoa Vrk Pirtinvirralta, jotka koskevat ilmeisesti myöhäisiä syysmuuttajia: 11. 12. 66 /1p ja 22. 12. 74 /1p (TLi/LM).

Tukkasotka* *Ayt ful*
Vrk Pirtinvirralla seuraavasti: 54/55—62/63 2/p, joista toinen ainakin kahdeksana talvena (EPu/OF), 79/80 /1p, 83/84 1/p, 84/85 1/1p ja 85/86 1/1p kaikki läpi talven (HKo/j). Muualla vain kahdella paikalla: 5. 1. 61 1p,

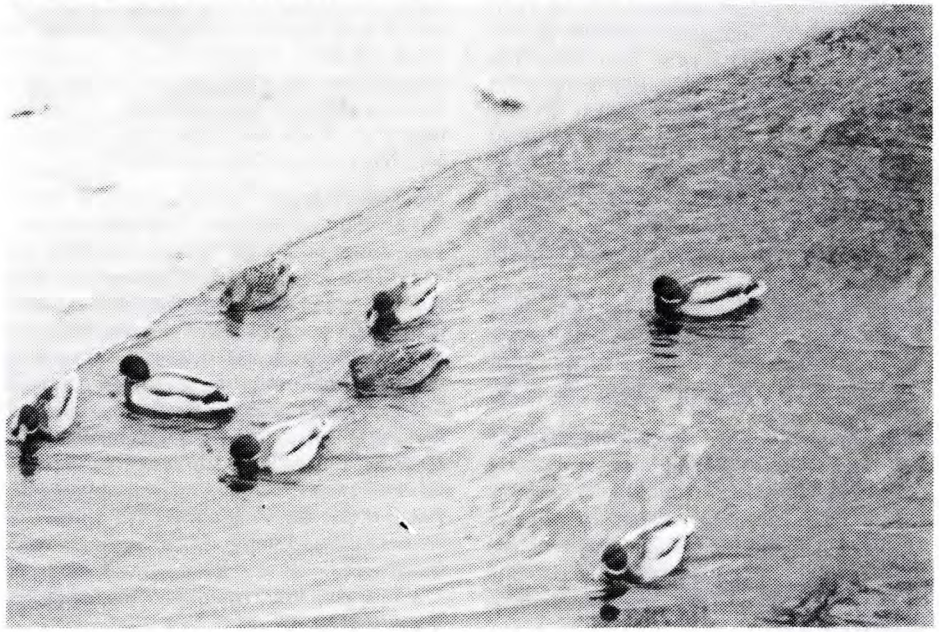

Suonenjoelta on ensimmäiset tiedot sinisorsien vakituisesta talvehtimisesta. *Kuva:* Eelis Rissanen.

1. 1. 62 2p (P. Tanninen/PVL) ja 63/64—64/65 1/1p (JKa/SL) Suo Kruununsillalla sekä 70/71 19. 1. asti 1p Iis Paloisvirta (EAn/j).

Punasotka* *Ayt fer*
Vrk Pirtinvirralla: 54/55 /1p (EPu/OF), 17.—20. 1. 69 1p (TLi/LM) ja 5. 1. 82 /1p (HKo/j). Muualla vain kahdesti: 70/71 19. 1. asti 2p Iis Paloisvirta (EAn/j) ja 7.—20. 2. 82 /1p Ter Äyskoski (JPy, TRu).

Telkkä *Buc cla*
Jo 1800-luvun loppupuoliskolla havaittiin viimeisten muuttajien häviävän joskus vasta joulukuussa (Suom.). Ensimmäinen keskitalven havainto on tehty 2. 2. 00 Kuo Toivalansalmessa 1 yks. (Suom.). Yksittäisiä talvehtii yleensä menestyksellisesti parhailla sulilla. Talvikanta noin 5—20 yks.

Alli *Cla hye*
Talvihavaintoja on tiedossa yhdeksästä yksilöstä. Kaikki havainnot on tehty talvina 53—78. Kymmenenä talvena 53/54—62/63 oleskeli samana siipiviallinen koiras Varkauden Pirtinvirralla (EPu/OF), joka oli samalla ensimmäinen talvihavis.

Pilkkasiipi* *Mel fus*
Kuusi alkutalven havaintoa: 12. 12. 63 1/ juv Maaninka (L. Pohjolainen/KLYY), 30. 12. 70 kuollut Maa Pulkonkoski (mus), 16. 12. 72—8. 1. 73 1p Vrk Pirtinvirta (TLi/LM), 1.—6. 12. 81 5p Maa Viannankoski (PRu, JTa), 3.—4. 12. 82 1/p Rau Lonkari (KSi, EVe) ja 4. 12. 82 1p Rau E-Konnevesi (P. Siikavirta).

Mustalintu *Mel nig*
Ensimmäinen havainto: 8. 12. 62 /1 kohmettunut Kuopio, lähetettiin hoitoon (LT). Yhteensä on havaittu yhdeksän yksilöä, jotka kaikki joulukuussa.

Allihaahka* *Pol ste*
18. 1. 86 /1 juv. Rau Niinivesi Kerkonjoensuu (Y. Ritvanen/mus). Lintu löydettiin kuolleena rannalta. Toinen havainto Pohjois-Savosta.

Tukkakoskelo* *Mer ser*
Vrk Pirtinvirralla: 61/62 läpi talven /1p (EPu/OF), 69/70 läpi talven 1p (TLi/LM) ja 1. 12. 85 /1p (HKo/j). Muualla kolmasti: 22. 1. 79—5. 4. 80 /1p Rau Nokisenkoski (RPa, JKa), joulukuun alussa -81 1p Rau (EVe) ja 14.—21. 2. 84 /1p Maa Ahkiolahden kanava (PRu).

Isokoskelo *Mer mer*
Talvehtii parhailla sulilla. Talvikanta nykyään noin 10—25 yks. Ensimmäinen havainto vasta 58/59—59/60, jolloin molempina talvina /1p läpi talven Vrk Pirtinvirralla (EPu/OF). Mielenkiintoista muuttoa Rau Rastunsuolta 31. 12. 84 a14m NW (KSi).

Uivelo* *Mer alb*
15. 2. 54 kiinni otettu Kuo Itkonniemi (K. Enwald/KLYY), 12. 12. 54 4p Kuo, sahan tukkialtaassa (Nederström/PLV), 6. 12. 81 /1p Vrk Pitkälänniemi (HKo/j), 1.—13. 12. 82 /1p Rau Lonkari (monet) ja 25. 12. 83 alkaen läpi talven 1/ juv Rau Tyyrinvirta (monet).

Kanadanhanhi* *Bra can*
Tavataan talvisin vain Rau Tyyrinvirralla ja sen lähitienoolla. 1982 istutettujen lintujen kanta on noussut viidestä yksilöstä talven 84/85 kahdeksaan, joista seitsemän selviytyi kevääseen (EVe, ym).

Laulujoutsen *Cyg cyg*
Talvehtinut vakituisesti vain Rau Tyyrinvirralla, jossa 80/81 alkaen 1—4 yks./talvi (monet). Vieremällä erikoinen talvehtiminen Nissilän Rotimonluusuassa noin talvella 82/83. Lintu aloitti talvehtimisen luontaisesti, mutta joulun aikoihin sitä alettiin ruokkia säännöllisesti ja se kävi myös yöpymässä läheisessä ladossa (E.&H. Nissinen/JKu/j). Tavataan säännöllisesti muutolla vielä joulukuussa, joskus jopa tammikuussa: esim. 17. 1. 21 3m Siilinjärvi (E. Biese/KLYY) ja 11. 1. 44 21m W, 10m NE Kuopio (Ollikainen/KLYY).

Maakotka *Aqu chr*
"... öfverallt uti Savolaks, hela året om", kirjoitti Julius v. Wright 1857 ja laji oli yleinen vielä 1800-luvun lopulla (Tuomainen -89), mutta nykyään erittäin vähälukuinen talvehtija. Museon kortistosta löytyy maininta 11 yksilöstä. Jostain syystä kaikkia havaintoja ei ole ilmoitettu, mikä ei ainakaan paranna Suomen kotkatilanteen yleiskuvan hahmottamista. Talvikanta nykyään kuitenkin noin 1—4 yks. Säännöllistä talviruokintaa ei juurikaan ole ollut.

Piekana* *But lag*
9. 12. 07 1 yks. Kuopio (MKa/Suom.).

Buteo sp.*
4. 2. 73 1 yks. Vrk Pirtinniemi (TLi/LM).

Varpushaukka *Acc nis*
Tavataan yleensä vain taajamien tuntumassa.

Talvikanta noin 30—60 yks.

Kanahaukka *Acc gen*
Talvikanta noin 100—350 yks.

Merikotka* *Hal alb*
4. 1. 1899 ammuttu Kiuruvesi (mus), joulun aikoihin 1903 ammuttu Nilsiä (Kivir.), tammikuu 1925 /1 juv ammuttu Suonenjoki (MKa/mus), 28. 1. 39 ammuttu Kar Airaksela (mus) ja 1. 1. 82 1m SW Kuo Likolahti (JPy).

Tunturihaukka* *Fal rus*
9. 1. 12 1/ juv kuollut Kuo Haminalahti (MKa/mus) ja 7. 2. 76 seinään törmännyt ja kuollut, Rvr Ylä-Luosta (mus).

Ampuhaukka *Fal col*
Talvehtiminen todettu Varkaudessa ja Kuopiossa 1970- ja 80-luvuilla kuudesti. Kuopiossa havaittiin talvella 1980/81 koiras ja naaras (monet). Lisäksi on kahdeksan hajahavaintoa.

Tuulihaukka* *Fal tin*
Suurin osa havainnoista on Varkaudesta (TLi, HKo/LM): Päiviönsaari 69/70, 70/71 ja 72/73 läpi talven 1p, 70/71 ilmeisesti läpi talven 1p Könönpelto ja 72/73 ilmeisesti läpi talven 1p Puurtila (TLi, HKo/LM). Mualla vain kahdesti: 3.—28. 1. 77 1p Sii Kasurila (MPi, JTu/SL), tuotu museolle kuolemaisillaan 28. 1. ja 9.—31. 12. 84 1/ p Son Sukeva Saukkosuo (V.M. Sorvari).

Riekko *Lag lag*
Vähälukuinen. Yleisimmillään Ylä-Savossa. Yhteensä arviolta yli 1000 yksilöä.

Teeri *Tet rix*
Yleinen.

Metso *Tet uro*
Vähälukuinen.

Pyy *Bon bon*
Melko vähälukuinen.

Peltopyy *Per per*
Nykyään erittäin vähälukuinen. 1980-luvulla tavattu Ylä-Savon lisäksi vain Maaningalla. Iisalmen Runnin tienoilla ilmeisesti viimeinen pesimäkanta (alle 30 yksilöä, JKu).

Fasaani *Pha col*
Erittäin paikoittainen talvikanta. Havaintoja on vain seuraavista kunnista: noin 50 yksilön talvikanta Vrk Luttila ja Timola (HKo/j) sekä Maa, Sii, Kaa, Iis, Vie, joissa yhteensä noin 80 fasaania. Kanta on siis noin 100—200 yksilöä.

Kurki* *Gru gru*
Suomessa tehtiin 1930-luvulla muutamia talvihavaintoja kurjesta, joista yksi Kuopiossa: 15. 12. 36 5 yks. (ARe/PLV).

Nokikana* *Ful atr*
Viisi havaintoa, joista viimeisin saattaa koskea erittäin varhaista kevätmuuttajaa: talvi 70/71 1p 19. 1. asti Iis Paloisvirta (EAn/j), 21. 1. 71 kiinni otettu Jua Irvinlahti (ESa/SL), 24. 1. 73 kiinni otettu Rvr Siikajärvi (ESa/SL), 23. 12. 84—tammikuun puoliväli 85 1p Suo Kruununsilta (JPy, KSi) ja 14. 3. 85 1p Vrk Pirtinvirta (HKo/j).

Jänkäkurppa* *Lym min*
Tästä äärimmäisen sitkeästä kahlaajasta on kaksi joulukuista havaintoa: 18. 12. 66 1p Kuo Likolahti (EBj/LM) ja 13. 12. 81 1p Kuo keskusta Maljapuro (JPy, TRu). Molemmat linnut on nähty sulan puron reunalla.

Jäälokki* *Pag ebu*
Harvinaisin maakunnassamme talvella tavatuista linnuista. 16. 2. 27 ammuttu pihalta Kiu Niemiskylä (Juvelius/LT, PLV).

Isolokki* *Lar hyp*
21. 2. 14 ammuttu Jua Muuruvesi Murtolahti (mus).

Harmaalokki *Lar arg*
Yksinäisiä myöhästelijöitä tavataan yleensä vielä joulukuun alussa lähes vuosittain. Viimeisten lokkien ilmoittelu on ollut olematonta: tarkentamattomia tietoja on vielä tammikuun alkupuolelta. Lokkiviivyttelijöitä on varmaan havaittu esim. 30-luvulla, kun Kallavesi oli sulana muutaman kerran pitkälti tammikuulle (SL).

Kalalokki *Lar can*
1980-luvulla yleisin joulukuun lokeista, jolloin niitä on tosin tavattu enää vain yksittäisiä. Myöhäisin 1. 1. 82 kiertelevä Kuo keskusta tori (JPy).

Naurulokki* *Lar rid*
6. 12. 80 2p Kuo satama (JPy) ja 5. 12. 82 1p Kuo Väinölänniemi (K. Saukkonen).

Pikkukajava* *Ris tri*
Joulukuussa 1914 Suonenjoki (mus).

Pohjankiisla* *Uri lom*
Marraskuun lopulla 1902 raivonneen hirmumyrskyn seurauksena ajautui Jäämereltä kiislojen lisäksi lunnejakin Lappiin. Venäjän puolella rajaa Juonin ja Sallan välissä nähtiin joulun aikoihin sadoittain molempia lajeja jäällä kuolleina ja kuolevina. Tällöin pohjankiisloja havaittiin myös Pohjois-Savossa seuraavasti (Suomalainen -08, mus); 1. 12. löytyi pihasta 1

yks Kuo kaupungissa, sekä nähtiin torin yli lentävänä 3 yks (U. Savo). 2. 12. Kuo Hirvilahdesta saatiin jäältä 1 yks. ja havaittiin 1 yks. Maa Tuovilanlahdessa sekä Nilsiän Juantehtaalla.

Riskilä* *Cep gry*
27. 12. 73 kuollut Veh kk, lossisulaan kiinnijäätynyt (mus).

Lunni* *Fra arc*
Kolme havaintoa, joista ensimmäinen on em. hirmumyrskyn tuoma (jolloin Suomen puolelta löydettiin vain neljä yks: Iisalmi, Inari, Muonio 2): 10. 12. 02 ammuttu 1/ juv Iis Jyrkkä (LY, mus), joulukuun alku 1945 hangelta Kiu Ruutana (/IisSan/JKu) ja talvi 1958 kuollut Nilsiä (PLV).

Kesykyyhky *Col dom*
Havaintoja yhdeksästä kunnasta: Sii, Kiu, Pie, Lap, Iis, Vrk, Jua, Suo, joissa kanta hyvin pieni, sekä Kuo, jossa kanta on noin 500—800 yksilöä. Iisalmen ja Varkauden naakat pitävät pulukannan pienenä.

Sepelkyyhky* *Col pal*
1. 12. 69 1 yks. Vrk Könönpelto (HKo/LM).

Huuhkaja *Bub bub*
Erittäin vähälukuinen. Kanta noin 30—60 yks. Havaintoja vain seuraavista kunnista: Kuo, Rau, Suo, Jua, Iis, Sii, Kaa ja Veh. Rautalammilla selvästi vahvin kanta, Ylä-Savossa kaikkein harvinaisin.

Tunturipöllö *Nyc sca*
Sadan vuoden aikana 1883—1983 havaittu 31 kertaa talvella. Eniten talvina 13/14 4 yks, 34/35 4 yks. ja 35/36 6 yks. (Tuomainen -80).

Hiiripöllö *Sur ulu*
Hyvin vähälukuinen. Talvikanta noin 0—100 yks.

Varpuspöllö *Gla pas*
Hyvin vähälukuinen. Kanta noin 150—400 yks.

Lehtopöllö *Str alu*
Erittäin vähälukuinen. Kanta noin 25—100 yksilöä. Vahvin kanta asustaa maakuntamme lounaisosissa (Rau, Suo). Laji on vähentynyt 1970-luvun lopun ja 1980-luvun aikana.

Lapinpöllö *Str neb*
Erittäin vähälukuinen. Ei havaita joka talvi. Parhaimpina myyrätalvina talvikanta lienee muutamia kymmeniä yksilöitä.

Viirupöllö *Str ura*
Vähälukuinen. Kanta noin 300—600 yksilöä.

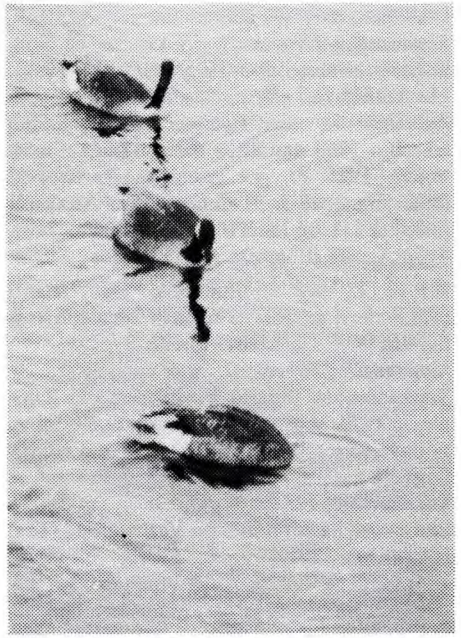

Rautalammilla kanadanhanhi talvehtii säännöllisesti. *Kuva:* Eelis Rissanen.

Sarvipöllö* *Asi otu*
23. 12. 01 1 yks. Kuo Riistavesi (Suom.), Kuo Haminalahdessa 4. 3. 10 kuollut ja 2. 12. 10—21. 2. 11 13 kuollutta paaluraudoista (MKa/mus) sekä 3. 1. 75 1p Sii Kasurila (JTu, MPi/SL), 7. 1. 77 1 yks. Tuu Salonkylä (mus), 10. 2. 80 kuollut Iis (mus), 17. 2. 83 Ä Rau Hanhitaival (monet), 14. 1. 85 kuollut Rau Ruunalampi (AJä), 21.—22. 1. 85 1p Rau Vanhainkoti (T. Vepsäläinen) ja 25. 2. 85 juuri kuollut Iis Runni (JKu) (Tuomainen -80).

Suopöllö* *Asi fla*
15. 1. 11 kuollut paaluraudoista Kuo Haminalahti (MKa/mus).

Helmipöllö *Aeg fun*
Melko vähälukuinen. Yleisin pöllölaji. Kanta noin 500—1500 yksilöä.

Kuningaskalastaja* *Alc att*
15. 11. 54—5. 1. 55 1 yks. Maa Ahkiolahti (H. Hyvärinen/KLYY).

Harmaapäätikka *Pic can*
Erittäin vähälukuinen. Varhaisin tieto talvelta: Ammuttiin 20. 12. 1874 Leppävirroilla (Envald/Suom.). Talvikanta noin 4—20 yks.

Käpytikka *Den maj*
Yleinen — melko vähälukuinen.

Valkoselkätikka *Den leu*
1800-luvulla ja 1900-luvun alussa vielä suhteellisen yleinen (PLV). 1900/01 talvella valkoselkä mainitaan jopa yleisimmäksi tikaksi (LY). Nykyään erittäin vähälukuinen, eikä havaintoja tehdä läheskään joka talvi. Viimeisimmät ilmoitetut Rautalammilta # 31. 12. 83 1/p Konnekoski (EVe) ja # 24. 12. 83 1/p Kiesimä (KSi), sekä Varkaudesta # 7. 1. 84 1/p Lehtoniemi (H. Kärkkäinen). Nykyään arviolta noin 2—7 yks. (JKu).

Pikkutikka *Den min*
Hyvin vähälukuinen. Talvikanta noin 10—30 yks.

Pohjantikka *Pic tri*
Hyvin vähälukuinen. Yleisempi kuin pikkutikka. (Tikoista tarkemmin Knuutinen -85).

Palokärki *Dry mar*
Vähälukuinen. Yleisempin kuin pohjantikka.

Töyhtökiuru* *Gal cri*
4. 12. 1873 ammuttu Kuo (Palm. ark./Suom.) ja noin ## 1. 11. 81 alkaen ainakin 6. 3. 82 asti 1p Kuo keskusta (P. Liimatta, ym).

Korppi *Cor rax*
Vähälukuinen. Enimmillään Kuo Silmäsuon kaatopaikalla 60p 13. 12. 80 (JPy).

Varis *Cor nix*
Yleinen taajamissa. Kuopion keskustan ympäristössä talvehtiin noin 600—1000 varista. Ei tavata "syrjäseuduilla" talvisin.

Mustavaris* *Cor fru*
17.—27. 12. 30 1p Kuo keskusta (OF), 9. 2. 32 1 yks. Kuo Niirala (JGu/KLYY), 17. 12. 60—15. 1. 61 1p Jua (M. Väisänen/LT) ja 65/66 läpi talven 1p Iis keskusta (Luontokerho Saperda/j).

Naakka *Cor mon*
Tavataan talvella vain Iisalmessa, enimmillään 180—250, ja Varkaudessa, enimmillään 400. Vakituinen esiintyminen alkoi molemmissa kaupungeissa 1968 (Antikainen -70, -73, HKo). Muualla vain seuraavat havainnot: Kuopiossa 17. 2. 72 1p (MKo/mus), 1. 1. ja 28. 2. 73 1—2p (MPii/mus), 3. 1. 76 2p (MPii/mus), 16. 12. 83 1p (EBj) ja 30. 12. 83 2p (TRä). Kiuruvedeltä 15. 1.—15. 3. 84 1p kk (T. Hämäläinen).

Harakka *Pic pic*
Yleinen.

Pähkinähakki *Nuc car*
Ensimmäinen: 13. 12. 00 ammuttu Kuopion seudulla (LY). Ennen talvea 1985/86 havaintoja oli vain muutamia, lähinnä Kuopiosta. Tuona talvena ilmoitettiin kahdentoista kunnan alueelta 32 yksilöä (Tuomainen -87). (Antikainen -65).

Närhi *Gar gla*
Yleinen.

Kuukkeli *Per inf*
Hyvin vähälukuinen. Tavataan vain laajoissa erämaissa ja niiden reuna-alueilla, lähinnä Ylä-Savossa, jonka eteläpuolelta on viime vuosikymmeninä tehty yksittäisiä talvihavaintoja vain seuraavista kunnista: Rau, Suo, Kaa ja Pie. Kannan koko on noin 80—200 yksilöä.

Talitiainen *Par maj*
Yleinen.

Sinitiainen *Par cae*
1897/98 läpi talven 1 yks. Kuo kasarmi (Fab/KLYY) on ensimmäinen havainto lajista Pohjois-Savossa. Seuraava talvihavainto tehtiin 1925/26 1p Kuo (JGu/KLYY). Jo 40-luvun lopulla talvisin säännöllinen Kuo ja Sii (M.&P. Sovinen/OF). Nykyään melko yleinen taajamissa, mutta 1970-luvun alkupuolella vielä huomattavasti vähälukuisempi. Maaseudulla maakuntamme eteläosia lukuunottamatta edelleen varsin harvalukuinen talvehtija.

Kuusitiainen *Par ate*
Vähälukuinen. Talvisia havaintoja tulee yleensä vain muutamia. Viime vuosina eniten ja säännöllisimmin Kuo hautausmaalta.

Töyhtötiainen *Par cri*
Yleinen.

Lapintiainen *Par cin*
Ensimmäinen 4. 1. 01 Kuo Väinölänniemi 2 yks. (EWS/Suom.). Vuosina 1901—1986 havaittu 11 kertaa talvella. Talvikanta noin 0—30 yks.

Hömötiainen *Par mon*
Yleinen.

Pyrstötiainen *Aeg cau*
Hyvin vähälukuinen — vähälukuinen.

Pähkinänakkeli *Sit eur*
Havaittu 68 kertaa talvina 1900—1983, pääasiassa talvina 00/01, 62/63 ja 76/77. Voimakkaan vaellussyksyn jälkeen laskettiin talvella 83/84 maakunnassa oleskelleen vähintään 550 nakkelia (Tuomainen -87). (Antikainen -65).

Puukiipijä *Cer fam*
Vähälukuinen.
Peukaloinen* *Tro tro*
1969/70 läpi talven 1p Vrk Huruslahti (J. Ihanus/LM). Ilmeisesti erikoisin peukaloisen talvehtimishavainto maastamme.
Koskikara *Cin cin*
Parhaita paikkoja ovat Tervon peräkkäiset Äyskoski ja Huuhtajankoski, joissa talvehtii säännöllisesti yhteensä 20—30 karaa. Myös Rau Tyyrinvirralla on parhaimmillaan tavattu noin 20 karaa. Talvikanta vaihtelee 300—700 yksilön välillä, josta on julkaistu tarkempia artikkeleita (Taskinen -80, -81, -82, -83).
Räkättirastas *Tur pil*
Talvehtijoiden määrät vaihtelevat pihlajanmarjasadon mukaan erittäin paljon. Jo 1899/1900 mainitaan varsin yleiseksi koko talvena (Suom.). Toisinaan yleisin lintulaji taajamissa, toisinaan taas erittäin vähälukuinen. Runsaimmillaan talvella 83/84, jolloin havaittiin noin 53 000 lintua (osa samoja). Suurimmat määrät nähtiin tuolloin vuodenvaihteen tienoilla, jolloin suurimmat parvet olivat 2 000—3 000 yksilöä Kuopiossa ja Rautalammilla.
Laulurastas* *Tur phi*
28. 12. 80 1p Kuo Niirala (MPi, JTu).
Punakylkirastas *Tur ili*
18. 1. 05 Kuo kaupungissa a3p (1 ammuttu) (EWS/Suom.). Seuraava vasta 1965. Talvina 1965—83 kahdeksan havaintoa (9 yks.). Onnistuneesta talvehtimisesta ei ole vielä havaintoja.
Mustarastas *Tur mer*
Kerran talvella Kuo Puijolla, 1800-luvun loppupuoliskolla, joka on lajin ensimmäisiä tapaamiskertoja maakunnassamme (/Melan ark/Suom.). Seuraava 30. 12. 33 1p Kuo Kuopionlahti (ARe/mus). Kolmas vasta 1964. Talvina 1964—81 12 havaintoa (26 yks.), joista lähes kaikki Kuopiossa, jossa enimmillään 6/1p kaupunkialueella helmikuussa 65 (EBj, JKa, MKo/SL). Talvina 82/83—85/86 on havaittu yht. 28 yksilöä. Selviytyy yleensä menestyksellisesti kevääseen asti. Talvikanta nykyään noin 5—25 yks.
Punarinta *Eri rub*
Ensimmäinen tieto talvelta 5. 12. 02 Kuo Leväinen 1 yks. (Suom.). Seuraavat havainnot kausittain: 4 yks. 1928—37 ja 9 yks. 1960—77. 1980-luvulla neljästi: 4.—7. 12. 81 1p Rau Kiesimä (ESa), 12. 12. 82—22. 1. 83 1p Kuo Likolahti (JPy), 19.—20. 12. 82 1p Kuo keskusta (JPy) ja 29. 12. 84 1p Rau Palolahti (EVe/j). Ainoastaan 76/77 punarinnan on todettu talvehtineen onnistuneesti. Tällöin Kuo Niiralan Kaartokadulla lintu selvisi ainakin maaliskuun lopulle (TRä/SL).

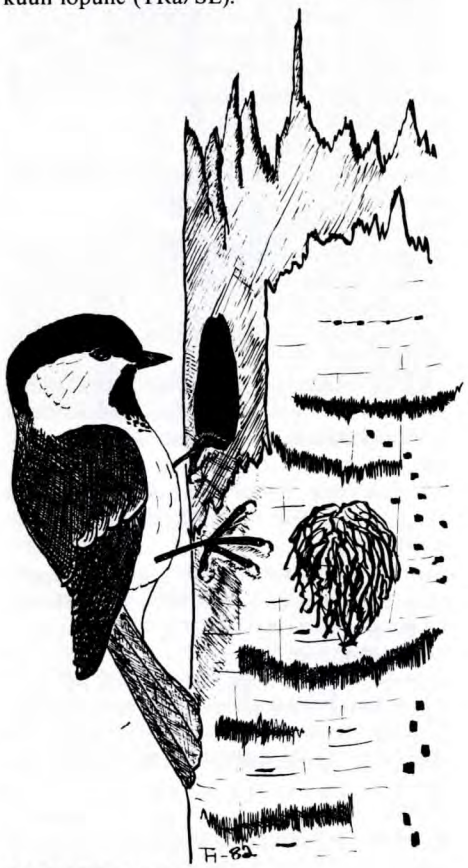

Mustapääkerttu* *Syl atr*
Tavattu muutamia kertoja joulukuussa: 1969; 29. 11.—14. 12. 1p Kuo Päivärinne (A. Niskanen, TRä/SL) sekä 6. 12. /1p ja 20. 12. /1, ilm. sama löytyi kuolleena (yöllä -28C) Kuo Niirala (ALy/SL), 3. 12. 76 /1p Kuo keskusta (M. Linkola/SL), 15. 12. 79 asti 1p Kuo Särkiniemi (P. Hublin), 9. 11.—9. 12. 82 1/p Kiu Sulkavanjärvi (K. Ruotsalainen / S. Jussila), 30. 11.—1. 12. 84 /1p Ter kk (P. Helle), sekä näillä seuduilla todella kova havainto 2. 2. 73 / 1 p Kuo keskusta (MPii/SL).
Hippiäinen *Reg reg*
Yleinen — erittäin vähälukuinen. Määrät laskevat normaaleinakin talvina selvästi maaliskuulle mentäessä, jolloin yleensä jo harvinaisuus. Joulukuun jälkeisiä havaintoja on Ylä-Savosta äärimmäisen vähän (JKu).
Västäräkki* *Mot alb*
Joulukuun alkupuoliskolta on havaintoja kolmesta viivyttelijästä: 3. 12. 74 1 yks. Vrk Pirtinvirta (HKo/j), 21. 11.—7. 12. 82 1/p Rau Tyyrinvirta (monet) ja 10. 12. 82 1 juv p Kar Petronneva (A. Kekkonen/EVe). Kaikki ovat olleet ilmeisiä siipiviallisia.
Tilhi *Bom gar*
Kuten räkättirastaalla, myös tilhellä määrät vaihtelevat pihlajanmarjasadon mukaan yleisestä vähälukuiseen. Enimmillään talvina 80/81 noin 15 000 ja 83/84 noin 27 000 havaittua lintua (osa samoja). Suurimpana kerääntymänä mainittakoon 22. 2. 81 Kuo keskustassa liikehtineet 3 500 tilheä (JTu).
Lapinharakka *Lan exc*
Ensimmäinen talvihavainto: 2. 1. 34 1p Kuo Haminalahti (MKa/mus). Seuraava vasta 1972. Talvilta 1972—85 16 havaintoa, joista parhaana talvena 83/84 seitsemän yksilöä. Talvikanta nykyään noin 5—15 yks.
Kottarainen *Stu vul*
Ensimmäiset: talvi 36/37 1p Iis keskusta (Koivisto/KLYY) ja 11. 12. 49 kuollut Kuo Kettulanlahti (mus). Seuraavat 1960—85, yhteensä 63 yksilöä. Talvikanta 0—20 yks.
Nokkavarpunen *Coc coc*
Ensimmäiset 8. 3. 12 ja 20. 1. 16 Suonenjoella (Kivir.). Seuraavat 1971—83 yht. noin 130 yks, joista huipputalvena 78/79 noin 50 yks. Kuopiossa. Parhaimmillaan 27p Kuo Linnanpellolla 31. 12. 78 (JTu). Talviesiintymisestä on julkaistu erillinen artikkeli (Antikainen -82).
Viherpeippo *Car chl*
Vähälukuinen. Talvikanta noin 800—2 000 yks. Talvehtii pääasiassa taajamissa, sillä syrjäseuduilla laji on harvalukuinen lintulautavieras.
Tikli *Car car*
Havaittu 38 kertaa talvella, 1800-luvun lopulta alkaen. Talvelta 83/84 11 havaitoa. Suurin parvi 30p 6. 12. 75 Kuo Väärälahti (EBj, MPi, JTu/SL).
Vihervarpunen *Car spi*
Vähälukuinen ja epäsäännöllisesti esiintyvä talvilintu. Useimpina 1980-luvun talvista erittäin vähälukuinen. Tiettyinä talvina — kuten 79/80 — ei ainuttakaan havaintoa. Kuitenkin hyvinä koivun ja lepän siemenvuosia tavataan kymmenpäisinäkin parvina.
Hemppo *Car can*
Tavattu 12 kertaa talvella. Ensimmäinen 15. 1. 33 12 yks. Kuo kasarmi (JGu/KLYY) ja muut 11 kertaa talvina 1961—80, jolloin parhaimmillaan 7p Kuo Savilahti 14. 12. 75 (JTu/SL).
Vuorihemppo* *Car ris*
31. 12. 00 ammuttu Kuo Haapaniemi (EWS/Suom./mus) on samalla Pohjois-Savon kahdesta havainnosta ensimmäinen.
Urpiainen *Car mea*
Yleinen — melko vähälukuinen.
Tundraurpiainen *Car hor*
Laji aloitti esiintymisensä tai se opittiin tuntemaan vasta talvena 81/82, jonka jälkeen havaintoja lähes joka talvi, yhteensä paristakymmenestä yksilöstä. Kevättalvella 85 nähtiin selvästi normaalia enemmän. Tällöin havaittiin mm. Iisalmessa, lähinnä Runnilla, pari—kolmekymmentä lintua urpiaisparvissa lintujen ruokintapaikoilla (JKu). Varsinaisen talvikauden jälkeen nähtiin Iisalmessa vielä huomattavasti enemmän kyseisenä keväänä.
Punatulkku *Pyr pyr*
Yleinen.
Taviokuurna *Pin enu*
Erittäin vähälukuinen — vähälukuinen. Tiettyinä marjatalvina on nähty suurempia määriä. Esimerkiksi tammikuun alussa 1970 Varkauden Taulumäellä ja Päiviönsaarella useassa eri parvessa noin 2000 yks. (monet/LM). Marjatalvina huippumäärät tavataan joulu—tammikuussa, jonka jälkeen lopputalvesta jo harvinaisuus.
Pikkukäpylintu *Lox cur*
Yleinen — erittäin vähälukuinen. Kannan vaihtelut erittäin suuria, seuraten kuusen siemensatoa.
Isokäpylintu *Lox pyt*
Vähälukuinen — erittäin vähälukuinen.
Kirjosiipikäpylintu *Lox leu*
Havaittu 11 kertaa talvina 1960—82. (Antikainen -65).
Peippo *Fri coe*
Ensimmäinen 1895/96 läpi talven 1/2p Kuo

kasarmi (Fab/KLYY). 1960-luvun alusta havaintoja lähes joka talvelta. Talvikanta noin 15—40 yks.

Järripeippo *Fri mon*
27.—28. 12. 22 1p Kuo Haminalahti (MKa/mus) oli ensimmäinen talvihavainto. Seuraavat 1923, -37 ja viisi kertaa talvina 1967—81. Tämän jälkeen 1—8 yksilöä joka talvi.

Keltasirkku *Emb cit*
Yleinen. Maaseudulla runsaslukuisin ruokintapaikkavierailija.

Pulmunen *Ple niv*
Ensimmäinen 21. 12. 1885 1 yks. Kuo Kuopionlahti (Suom.). 1900—78 välillä 12 havaintoa (24 yks.). Suurin parvi 10 yks. 5. 1. 75 Kuo Kurkiharju (MPi, JTu/SL). Rau Rastunsuolla on 82/83 alkaen havaittu 2—8 yksilöä joka talvi (KSi). Pulmunen on entisaikaan ollut selvästi näitä lukuja yleisempi talvilintu, johtuen silloisen maatalouden sille tarjoamista paremmista ruokailumahdollisuuksista.

Varpunen *Pas dom*
Yleinen.

Pikkuvarpunen *Pas mon*
1897/98 läpi talven 1p Kuo kasarmi (Fab/KLYY) oli ensimmäinen talvihavainto. Seuraavat 1901 ja -56. Vuoden 1968 jälkeen havaittu säännöllisemmin, yhteensä noin parikymmentä kertaa eri puolilla maakuntaa. Lisäksi Varkauteen on 1980-luvulla vakiintunut pieni 5—25 yksilön kanta (HKo). (Antikainen -65).

Seuraavat seitsemän katsaukseen kuulumatonta lajia on havaittu lähes talvikaudella:

kiuru	20. 11. 1982 Rautalampi (KSi, EVe)
jääkyyhky	23. 11. 1956 Suonenjoki (U. Puputti, Kotilainen /PLV)
kalasääski	25. 11. 1905 Kuopio (EWS/Suom.)
harjalintu	27. 11. 1931 Tervo (KLYY)
kirjosiipiuunilintu##	28. 11. 1974 Sonkajärvi (SL)
nokiliitäjä##	28. 11. 1985 Siilinjärvi (mus)
uuttukyyhky	29. 11. 1830 Kuopio (Suom.)

Lopuksi:

Erityiskiitokset katsauksen kokoamisen aloittamisesta ja avustamisesta Janne Kumpulaiselle sekä Markku Ukkoselle tarkastamisesta.

Tämän katsauksen kokoamiseen meni aikaa neljä vuotta. Sitä tuli tehtyä aina silloin tällöin kun aikaa oli. Vastaavanlaista yhteenvetoa ei ole aikaisemmin tehty mistään maakunnastamme, joten olkoon tämä innostamassa vastaavanlaisiin hankkeisiin myös muiden lintutieteellisten yhdistysten alueilla.

Ilmoita havaitsemistasi virheistä toimitukselle. Myös tarkennukset, lisätiedot ja kommentit otetaan mielellään vastaan.

"Ruostumattomasta teräksestä sun täytyy täällä kuoresi tehdä, jos aiot säilyttää palan herkkyyttä sisällä".
(Pelle Miljoona -87)

Kirjallisuus

Antikainen, E. 1965: Itäisten ja kaakkoisten lintulajien leviämisdynamiikasta Pohjois-Savossa. — Kuopion Luonnon Ystäväin Yhdistyksen julk., sarja B3 (7).

Antikainen, E. 1970: Naakan esiintymisestä Savossa. — Savon Luonto 2 (1): 20—24.

Antikainen, E. 1973: Iisalmen naakkakanta vahvistunut. — Savon Luonto 5 (1): 15.

Antikainen, E. 1982: Nokkavarpusen talvi-invaasiosta Pohjois-Savossa. — Savon Luonto 14 (2): 21—25.

Jauhiainen, M. 1935: Kaavin kirkonkylän ja sen lähitienoon linnusto vv. 1923—1933. — Kuopion Luonnon Ystäväin Yhdistyksen julk., sarja B1 (6).

Knuutinen, J. 1985: Harmaapää-, valkoselkä-, pikku- ja pohjantikan esiintymisestä Pohjois-Savossa — Siivekäs 6:102—110.

Lindroos, T. 1979: Lintuhavaintoja Varkauden seudulta v. 1966—1977. — Lintumies 14: 175—179.

Pulliainen, E. 1962: Varkauden talvehtivasta sorsakannasta. — Suomen Riista 15: 181—187.

Pulliainen, E. 1963: On the History, Ecology and Ethology of the Mallards overwintering in Finland. — Ornis Fennica 40: 45—66.

Suomalainen, E. W. 1908: Kallaveden seudun linnusto, topografinen tutkielma. — Soc. F. FL. Fenn. 31 (5); 1—150.

Taskinen, J. 1980: Koskikaratutkimus käynnistyi Kuopion läänissä. — Siivekäs 1: 33—39.

Taskinen, J. 1981: Koskikaroja odotellessa. — Siivekäs 2: 89—90.

Taskinen, J. 1982: Pohjois-Savon koskikarat talvella 1981—1982. — Siivekäs 3: 41—46.

Taskinen, J. 1983: Karakarikoilta koottua. — Siivekäs 4: 100.

Taskinen, J. 1983: Sinisorsan talvikannasta Pohjois-Savossa. — Siivekäs 4: 19—20.

Tuomainen, J. 1980: Tunturi-, lapin-, sarvi- ja suopöllön esiintymisestä Pohjois-Savossa. — Siivekäs 1: 99—104.

Tuomainen, J. 1987: Vaelluskauden 1983/84 pähkinänakkelit Pohjois-Savossa. — Siivekäs 8: 17—21.

Tuomainen, J. 1987: Pähkinähakin esiintymisestä Pohjois-Savossa. — Siivekäs 8: 85—89.

Tuomainen, J. 1989: Kuopion läänin uhanalaiset lintulajiat. — Savon Luonto 20: 14—22.

Syysmuuttokatsaus 1986—88

HARRI HÖLTTÄ

Syysmuuttokatsauksien kasaantuminen viime vuosilta on aiheuttanut tämän yhdistetyn katsauksen poikkeuksellisen julkaisemisen. Katsausta on myös olennaisesti kevätmuuttokatsauksen tapaan muutettu. Entinen taulukkotyyppinen katsausmalli olisi tehnyt kolmen syksyn havaintojen julkaisun vaikeaksi kerralla ja nykyinen malli lienee myös suurempi ilo silmälle. Tulevaisuudessa aikataulun kurominen ajan tasalle on myös helpompaa.

Havainnoitsijat

Lähetetyiltä lomakkeilta löytyivät seuraavat havainnoijat (käytetyt nimilyhenteet suluissa): Hannu Friman, Aimo Hartikainen (AHa), Antti Holopainen (AHo), Osmo Huupponen, Harri Hölttä (HH), Tuomo Jalkanen (TJa), Kai Jäderholm (KJä), M. Kapanen, Jaakko Kettunen (JKe), Heikki Kotilainen (HK), Janne Kumpulainen (JKu), Ossi Kumpulainen (OK), Paavo Liimatta (PL), Antero Lindholm, Niko Nurmi (NN), J. Piipponen, Jyrki Pynnönen (PP), Juha Pääkkönen (JPä), Eelis Rissanen (ER), Juhani Rissanen (JR), Kari Rissanen (KRi), Kalle Ruokolainen (KRu), Timo Ruotsalainen, Kari Saukkonen (KSa), Hannu Siikavirta, Kauko Sikström (KSi), Kristian Sikström, Veli-Matti Sorvari (VMS), Laura Tiensuu ja Markku Ukkonen (MU). Lisäksi havaintojenpalautusinnokkuuden ollessa lähinnä passiivisuutta katsauksessa on poikkeuksellisesti käytetty vuosien 1986—88 faunistisissa katsauksissa esiintyneitä havaintoja sikäli kun niitä ei muuttolomakkeella ole ilmoitettu. Seuraavien henkilöiden havainnot on poimittu faunistisista katsauksista. Erkki Björk, Juhani Haukka, Mika-Petri Harju, Pertti Hartikainen (PHa), Jorma Knuutinen (JKn), Martti Linkola (ML), Ari Lyytikäinen, Raimo Pakarinen (RP), Pertti Räsänen, Eino Savolainen, Uolevi Skaren, Pekka Sovinen, Pekka Tenhunen, Jorma Tuomainen ja Esko Vesanen.

Havaintoja kertyi seuraavista kunnista: Iisalmi, Juankoski, Kaavi, Karttula, Kiuruvesi, Kuopio, Lapinlahti, Leppävirta, Maaninka, Nilsiä, Pielavesi, Rautalampi, Rautavaara, Siilinjärvi, Sonkajärvi, Suonenjoki, Tervo, Vehmersalmi, Vesanto, Vieremä, Varpaisjärvi ja Varkaus.

Aktiivisimmin havainnoituja alueita olivat Kuopio—Siilinjärvi—Nilsiän alue, Rautalampi sekä Varkaus, vaikka viimeksi mainituilta ei havaintoja saatu kuin osittain. Kunkin lajin jälkeen on liitetty myöhäisin Pohjois-Savossa tehty havainto lajista vuosilta 1980—85.

Syksyjen säistä

Syksyn 1986 normaali heinä—elokuun sää muuttui syyskuussa erittäin kylmäksi. Ensilumet satoivat jo 26.—27.9., mutta juuri tällöin rynnistäneitä piekanoja ei pyry haitannut. Kylmän syyskuun jälkeen tuli aivan joulukuun alkupäiviin asti kestänyt lämpimän ilman jakso, joka piti mm. monet vesilinnut kotikonnuillaan ensilumen tuloon asti, joka satoi vasta 1.—2.12. Tämän jälkeen ilma kylmenikin erittäin kylmäksi.

Syksystä 1987 näytti tulevan erittäin surkea: sadetta saatiin koko kesän reilusti yli keskiarvojen, oli kylmää ja pihlajanmarjoistakaan ei ollut mitään merkkiä. Lokakuu pelasti kumminkin koko syksyn: itätuulet heittivät Suomeen milloin mitäkin ja lämmintä riitti, jokunen rari ja muutama hanhikin nähtiin. Talvi tulikin heti kuun loputtua 3.—5. 11.

Kesä 1988 oli erittäin helteinen heinäkuun loppuun asti, josta alkoi kylmemmän ilman jakso. Kokonaisuudessaan syyskuu oli varsin normaali. Ensimmäisiä yöpakkasia oli n. 20. 9., ja lumet tulivat reilua kuukautta myöhemmin. Marras- ja joulukuu olivat kylmiä, mutta tämän jälkeen kasvihuoneilmasto sai vallan.

Käytetyt lyhenteet:

p	=	paikallinen
m	=	muuttava
kiert.	=	kiertelevä
Ä	=	laulava
ä	=	muuten ääntelevä
1/1	=	koiraat/naaraat
ad	=	vanha
juv	=	nuori
subad	=	esiaikuinen
tp	=	talvipukuinen
10m/2a	=	10 m kahdessa parvessa
mus	=	Kuopion luonnontieteelliselle museolle ilmoitettu havainto
H.Havaitsija/HH	=	maallikkohavainto/havainnon ilmoittaja

Kunnista on käytetty standardilyhenteitä (ks. Lintuhavaintojen ilmoitusohjeet lehden lopussa).

Katsauksessa esiintyvät virheet/puutteet pitää ilmoittaa kirjoittajalle väärinkäsitysten välttämiseksi. Kiitokset kaikille uhrautuneille.

Lajeittainen katsaus

Vesilinnut

Kuikka *Gavia arctica* (28. 11.)
Ensimmäiset muutolle lähtijät heinäkuussa: 13. 7. 1986 lm Nil Eitikka (HH) ja 25. 7. 1987 lm Sii Raasio (JPy&PP). Ainoa ilmoitettu parempi muutto: 24. 10. 1987 25m/14a+21m Gavia sp. Kuo Puutossalmi (monet) ja viimeiset 2. 11. 1986 2p Nil Suuri—Pieksä (ER), 21. 11. 1987 24p Kuo Puutossalmi (JPy,PP&KSa) ja 30. 10. 1988 lm + lm Gavia sp. Kuo Puutossalmi (MU,KRu,JKe&JR).

Kaakkuri *G. stellata* (3. 11.)
Laji on syksyisin Pohjois-Savossa perin harvinainen. Vuosilta 1986—87 ilmoitettiin kuitenkin 10 yksilöä 14. 11. 1986 1 tp p Iis Satama (JKu), 11. 10. 1987 1 juv m (MU, KRu, ER&JR), 24. 10. 2 juv m (monet) ja 21. 11. 5p Kuo Puutossalmi (JPy, PP&KSa) sekä 26. 10. 1987 1 yks. pitkässäsiimassa Ter Rasvanki (mus).

Silkkiuikku *Podiceps cristatus* (24. 11.)
Syksyllä -86 laji nähtiin viimeisen kerran 8. 11. 2p Kuo Likolahti (JPy&PP), syksyllä -87 15. 11. 1p Sii Iso-Jälä (KRu) ja syksyn -88 viimeiset ilmoitettiin jo 18. 11. 7p Sii Iso-Sulkava (MU), mutta ilmoitusaktiivisuuden ollessa lähes nollilla ei tätä voine pitää lajin poistumises oikeana aikatauluna. Ainoa ilmoitettu pieni kerääntymä 2. 10. 1988 22p Nil Suuri-Pieksä (ER).

Härkälintu *P. griseigena* (1. 11.)
4. 10. 1986 1p Kuo Kuhanen (JPy&PP) oli ainut ilmoitettu havainto.

Mustakurkku-uikku *P. auritus* (9. 10.)
16. 7.—10. 8. 1988 lad +4juv p Sii Musti ja 31. 7.—17. 8. lad +1juv p Sii Raasio (monet), linnut osittain samoja.

Merimetso *Phalacrocorax carbo* (11. 11.)
Syksyltä -86 ilmoitettiin 8—9 yks.: 18.—20. 7. 1p Rau Niinivesi (KSi,RP&K. Vesterinen), 22. 9. 1p Rau Niinivesi (KSi), 28. 9. lm Rau

Rastunsuo (KSi), 4. 10. lm Kuo Puutossalmi (JPy&PP), 15. 10. lm Rau Etelä-Konnevesi (JKn), 22. 11. 2p, 27. ja 30. 11. 1p Rau Niinivesi (KSi). Syksyllä -87 kaksi lintua: 11. 9. 1 verkkoon kuollut Sii Juurusvesi (mus) ja 5.—8.12. 1 subad p Rau Nokisenkoski (monet) ja -88 9 lintua: 28. 8. 7m SSW Kuo Puutossalmi (JPy), 14. 9. 1m SE Etelä-Saikari (TJa) ja 22. 9. 1 ad p Kuo Kelloniemi (HK).

Sinisorsa *Anas platyrhynchos* (3. 12.)
Lämpimän syksyn ansiosta vuoden 1986 viimeiset sinisorsat nähtiin joulukuun puolella: 1. 12. yht. 52 yks. Kuo keskusta eri puolilla ja 13. 12. /2p Kuo Likolampi (JPy&PP). Suurin kerääntymä 24. 8. a50 lennossa SW Sii Apaja—Kumpunen (KRu). Syksyn -87 ensimmäiset lähtijät 16. 8. 13m Son Sukeva keskusvankila (VMS), suurin kerääntymä pieni: 26. 9. 27p Sii Apaja—Kumpunen (MU&KRu) ja viimeiset ilmoitetut 10. 11. 2/7p Kuo Valkeinen (ER) ja 19. 11. 9/7p Kuo Väinölänniemi (JPy&PP). Lisäksi Anas sp. 15. 9. a45 m Vjä kk(HH). Syksyllä ensimmäiset muuttajat 15. 8. 8p Vjä Sopenjärvi (HH), 20. 8. 20m/6a + 54m/3a Anas sp. Vjä Sopenjärvi (HH) ja viimeinen 13. 11. 1/p Nil Pieksänkoski (ER&JR).

Tavi *A. crecca* (24. 11.)
Syksyn -86 viimeiset 4. 10. /1p Kuo Likolampi (JPy&PP) ja syksyn -87 viimeinen 25. 10. 1 lähti SSE Sii Juurusvesi (MU&KRu). Syksyllä -88 ensimmäiset lähtijät 8. 8. 3 laskeutuivat muutolta p Vjä Sopenjärvi (HH) ja viimeinen 13. 11. /1-puk.p siipirikko Nil Pieksänkoski (ER&JR). Kaikkina kolmena syksynä tavin suurimmat paikalliskerääntymät havaittiin Sii Raasiossa: 6. 8. 1986 50p(KRu), 23. 8. 1987 30p(MU) ja 25. 8. 1988 70p(MU,JR&JKe).

Haapana *A. penelope* (2. 11.)
Syksyn -86 viimeisiä: 12. 10. /1puk.p Maa Lapinjärvi (JKu&JPä), 25. 10. 3p(MU&KRu) ja 30. 10./4-puk.p Sii Apaja-Kumpunen (KRu). Syksyllä -87 laji poistui samoihin aikoihin: 28. 10. 1p Son Saukkosuo (VMS) ja 1. 11. 4p Sii Apaja-Kumpunen (MU). Syksyn -88 ensimmäiset menijät 8. 8. /1puk.p Vjä Sopenjärvi (HH) ja viimeiset ilmoitetut jo 15. 10. 25m Sii kk(MU). Tavin tavoin myös haapanan suurimmat kerääntymät sijoittuivat joka syksy samalle paikalle: 7. 9. 1986 72p(MU&KRu), 26. 9. 1987 45p(MU&KRu) ja 24. 9. 1988 60p(MU,ER,JR&KRu) Sii Apaja-Kumpunen.

Jouhisorsa *A. acuta* (15. 10.)
Vähien havaintojen mukaan lajin muutto alkaa heinäkuun puolivälin jälkeen 17. 7. 1986 /1-puk.p Sii Raasio (MU&KRu) ja 18. 7. 1986 n. 20p Lap jätevedenpuhdistamo (JKu&JPä) ja päättyy lokakuussa: 6. 10. 1987 /1-puk.p Son Sukevanjärvi (VMS), 8. 10. 1988 /1-puk.p Sii Kasurila (MU) ja 24. 10. 1987 1lm Kuo Puutossalmi (monet).

Lapasorsa *A. clypeata* (22. 10.)
Kaikki ilmoitetut havainnot: 31. 7. 1987 lm(ER&AHo) ja 10. 8. 1987 lm(ER) Sii Musti, 17. 8. 1986 a /10-puk.p Sii Kevätön (MU), 6. 9. 1988 /4-puk.p Sii Raasio (MU,KRu&JR) ja selvästi myöhäisin havainto 12. 10. 1987 /1puk.p Sii Apaja-Kumpunen (MU).

Heinätavi *A. querquedula* (16. 10.)
Kaksi suhteellisen myöhäistä ja samalla myös ainoaa havaintoa: 18. 9. 1988 /1puk.p Sii Raasio (MU) ja 3. 10. 1987 1p Sii Apaja-Kumpunen (MU,KRu&JR).

Tukkasotka *Aythya fuligula* (21. 11.)
Syksyn -86 ensimmäiset elokuun alussa: 11. 8. /1-puk.p tukka-/lapasotka Sii Raasio (JPy&PP) ja 18. 8. /2-puk.p tukkasotkaa Sii Raasio (JKu&JPy), suurin kerääntymä 7. 9. 42p Sii Apaja-Kumpunen (MU&KRu) ja viimeiset 19. 10. /2-puk.p Kuo Kuvelampi (JPy&PP) sekä 23. 11. 1/p Sii Apaja-Kumpunen (MU&KRu). Syksyn -87 suurin kerääntymä pieni 26. 9. 20p Sii Apaja-Kumpunen (MU&KRu) ja viimeiset 1. 11. 7p Sii Apaja-Kumpunen (MU) ja 3. 11. 2p Kuo Valkeinen (ER). Syksyn -88 muuton kulku ja loppuminen käy ilmi seuraavista havainnoista: 9.—19. 10. yht. 62p neljänä päivänä Nil Eitikka (HH) ja 15. 10. 28 m/2a tukka-/lapasotkaa Sii kk (MU).
Neljä havaintoa ilmoitettiin: 20. 8. 1986 /5-puk.p Sii Raasio (JPy&PP), 8. 9. 1987 /1-puk.p Vjä Sopenjärvi (HH), 26. 9. 1987 peräti 12p Sii Apaja-kumpunen (MU&KRu) ja myöhäisin 12. 10. 1987 /1-puk.p Sii Apaja-Kumpunen (MU).

Lapasotka *A. marila* (13. 11.)
Syksyltä -86 vain yksi syyshavainto: 18. 10. /1-puk.p Lap Ulmansaari (US). Syksyn -87 summa toistaiseksi suurin kautta aikojen: 3. 10.—22. 11. havaittiin yht. 114 p+m, jotka jakautuivat kunnittain seuraavasti: Kuo 70, Sii 26, Son 16 ja Rau 2, joskaan syksyn kaikkia lapasotkahavaintoja ei ole vieläkään ilmoiteltu. Parhaat muuttosummat: 24. 10. 35m/3a ja 25. 10. 26m/6a Kuo Puutossalmi (monet) sekä 25. 10. 20m Sii Juurusvesi (MU&KRu). Viimeiset 22. 11. 2p Rau Nokisenkoski (JPy,PP&KSa). Syksyllä -88 tavattiin 2. 9.—22. 10. yht. 59 p+m, kunnittain seuraavasti: Sii 28, Nil 15, Kuo 8, Rvr 4 ja Vjä 1. Ensimmäinen 2. 9. 1p Sii Raasio (PL,JPy,ER&JR), suurin kerääntymä 16. 10. n. 15p Nil Syväri (ER) ja viimeinen 22. 10. 8m Kuo Puutossalmi (JPy).

Telkkä *Bucephala clangula* (7. 12.)
Syksyn -86 ensimmäiset menijät 24. 8. 5m Rau Rastunsuo (KSi) ja viimeiset 30. 11. /1-puk.p Rau Niinivesi (KSi) ja 1. 12. /1p Kuo Satama (JPy&PP). Syksyllä -87 paras muutto allien seassa 24. 10. 56m/10a Kuo Puutossalmi (monet) ja viimeinen 22. 11. /1-puk.p Sii Iso-Jälä (KRu). Syksyllä -88 viimeiset ilmoitetut havainnot jo 23. 10., mutta tämä lienee vain havaintopeikon aiheuttamaa häikkää.

Alli *Clangula hyemalis* (24. 11.)
Syksyn -86 ilmoitettujen havaintojen yhteenlaskettu yksilösumma 9 edustaa seuraavan syksyn vastakohtaa. Kaikki havainnot: 4. 10. 1p Kuo Puutossalmi (JPy&PP), 23. 10. ja 2. 11. 2p Rau Tyyrinvirta (KSi) ja 26. 10. 2p + 2m Sii Rissala (MU&KRu). Alleja lienee kumminkin lokakuun alussa mennyt, sillä 1.—4. 10. VL yht. 1300m Rau Kiesimä Honkasalo ja 11. 10. VL a 150 m Rau Rastunsuo (J. Sikström). Syksyn 1987 allisumma 3900 m+p ja VL 2000 m olisi voinut olla suurempikin, jos 22.—25. 10. maakunnassa olisi staijattu useammilla paikoilla. Ainoat paikat joilla staijattiin ja havainnot ilmoitettiin olivat 23. 10. Nil Murtolahti ja Sii kk sekä 24. 10. vahvasti miehitettynä ollut Kuo Puutossalmi. Edelleenkin on todettava, ettei kaikkia alli/VL-havaintoja ole lähetelty. Seuraavat havainnot kuvaavat päämuuttoa: 22. ja 23. 10. us. satoja m VL Son (VMS), 22./23. 10. väh. 400m/3a Son Iskolanaukea (E. Iivarinen/VMS), 23. 10. 300m/2a Nil Murtolahti

Syksyllä -87 koettiin ennennäkemätön lapasotkamuutto. *Kuva:* Eelis Rissanen.

(ER&JR) ja 635m/3a + 340m/3a VL Sii kk (MU) ja 24. 10. a300m Vjä kk (J. Ruotsalainen/HH) ja paras summa 1930m/n.76a +VL 530m/13a Kuo Puutossalmi (monet). Tähän allit sitten loppuivatkin lähes tyystin ja viimeiset nähtiin 1. 12., 2p Rau Tyyrinvirta ja 1p Lep Konnuskosket (JPy&PP). Syksyn -88 ensimmäiset 24. 9. 4m Kuo Puutossalmi (MU, KRu, ER,JR&KRi). Syksyn summa kohtalainen 345 m+p, ja selvä päämuuttopäivä 15. 10., jolloin 230m/3a + VL a 50m Sii kk (MU) ja samana päivänä pikkuparvia VL m Sii Juurusvesi (A. Takkinen/MU). Viimeiset 30. 10. 3m Kuo Puutossalmi (MU,KRu,JR&JKe).

Mustalintu *Melanitta nigra* (25. 11.)
Syksyn -86 summa heikko n. 30p+m. Ensimmäiset 20. 8. 1p Nil Suuri-Pieksä (ER) ja viimeinen 11.—13. 11. /1p Iis Pitkälahti (M. Järnfors/JKu). Syksyn -87 ensimmäiset 26. 9. 6p Nil Eitikka (HH), parhaat muuttosummat 23. 10. n. 100m Son Saukkosuo (VMS) ja 25. 10. 62m/7a Kuo Puutossalmi (monet) ja viimeinen 21. 11. /1puk.p Sii Iso-Jälä (KRu) Syksyn yhteissumma 195 m+p normaalia suurempi. Syksyllä -88 nähtiin ajalla 4. 9.—23. 10. vain 22m+p; ensimmäiset a 13 p/kiert. Kuo Puutossalmi (MU,ER,JR&NN) ja viimeiset /2p Nil Suuri-Pieksä (ER).

Pilkkasiipi *M. fusca* (6. 12.)
Syksyn -86 havaintosaldo pyöreä nolla: yhtään havaintoa ei ilmoitettu. Syksyllä -87 taasen kirjattiin muun massan ohella ennätysmäärä pilkkasiipiä: yht. 243 yks., joka on Pohjois-Savon suurin syyssumma kautta aikojen, vaikka runsaasti ilmoittamattomia havaintoja viruu vieläkin joidenkin lintuharrastajien havisvihkojen synkimmissä sopukoissa. Kaikki havainnot: 23. 10. 42m Sii kk (MU), 24. 10. 174m/10a Kuo Puutossalmi (monet), 25. 10. 20m Rau Rautvuori (ML&KSi), 8. 11. /1puk.p Sii Iso-Jälä (MU) ja viimeiset 21. 11. 6p Kuo Puutossalmi (JPy,PP&KSa). Syksyltä -88 kaksi varsin myöhäistä havaintoa: 3.—4. 12. 1/p Rau Kattilavirta (M-P. Harju, AHa, JKe, ER, JR&KRu) ja 4. 12. /1p Suo Kruununsilta (AHa&JKe).

Isokoskelo *Mergus merganser* (4. 12.)
1986 viimeiset isokoskelot nähtiin 15. 11. 4/p Iis Porovesi (JKu) ja 23. 11. 8m Kuo Puutossalmi (JPy&PP). Paras muutto 18. 10. 45m Sii Aappola (MU&KRu). Syksyllä -87 ensimmäiset etelääänlähtijät syyskuun alkupuolella, suurin kerääntymä 30. 10. 60p Sii Iso-Sulkava (MU) ja viimeiset 21. 11. 20p Kuo Puutossalmi (JPy,PP&KSa). Syksyltä -88 viimeiset ilmoitetut jo 30. 10. 16m + 5p Kuo Puutossalmi (MU, KRu, JR&JKe). Lisäksi syksyltä -86 mielenkiintoinen kerääntymä: 18.—25. 11. n. 500p iso-/tukkakoskeloa Son Luomanen (JKu).

Tukkakoskelo *M. serrator* (6. 11.)
Ensimmäinen muuttanut 16. 8. 1987 /1p Nil Eitikka (HH) ja viimeiset 26. 10. 1986/2p Sii Iso-Jälä (MU&KRu), 15. 11. 1987 /1p Rau Saikari (TJa) ja 9. 10. 1988 5p Sii Jälä (MU& KRu).

Uivelo *M. albellus* (22. 11.)
Kaikki havainnot: 22. 9. 1986 /1-puk.p Rau Tyyrinvirta (KSi), 28. 9. 1986 /1-puk.p Son Sukevanjärvi (VMS), 19. 9. 1987 /1-puk.p Rau Tyyrinvirta (JPy&PP), 3. 10. 1987 /2m SE (MU,KRu&JR) ja 24. 10. 4m Kuo Puutossalmi (monet), 3. 10. 1987 /1-puk.p Sii Kasurila (MU) ja 18. 9. 1988 /2-puk.p Vjä Pieni-Juminen (HH).

Hanhet ja laulujoutsen

Metsähanhi *Anser fabalis* (27. 10.)
Syksyltä -86 ilmoitettiin havainnot yht. 155m/8a metsähanhesta, 52m/3a Anser sp. ja 336m/13a Anser/Branta, kaikki havaintosummat pienehköjä. Parhaat muuttopäivät 17. 9. A/B 153m/4a Rau Rastunsuo (KSi) ja metsähanhi 53m/2a Sii Kolmisoppi-Raasio (MU) sekä 23. 9. A/B 100m Kuo Linnanpelto ja Anser sp. 49m Kuo Likolahti (JPy&PP). Ensimmäiset A/B 5. 9. 7m Rau Rastunsuo (KSi) ja viimeiset A/B 9. 10. 8m Iis Porovesi (JKu). Syksy -87 toi tullessaan suuret määrät hanhia koko Suomeen. Pohjois-Savosta on toistaiseksi ilmoitettu metsähanhia 405 m+p, Anser sp. 690m ja A/B n. 3860m. Tosin palauttamattomia hanhihavaintoja on vielä runsaasti. Ensimmäiset 22. 8. 25p Son Vehkasuo (H. Huusko/VMS). Metsähanhen päämuutto syyskuun 20. päivän tienoilla: 17. 9. havaittiin n. 140 ja 21. 9. n. 410 hanhea. Parhaat paikkakohtaiset summat 17. 9. A/B 115m/2a Sii kk (MU) ja 21. 9. n. 155m/2a metsähanhea + n. 80m/2a anseria Sii kk (MU) sekä 21. 9. 115m metsähanhea + n. 50 anseria Son Sukeva (VMS). Lisäksi lokakuussa nähtiin määrittämättä jääneitä sepel/valkoposki/tundrahanhia seuraavasti: 23. 10. n. 300m Son Somerokoskenaukea (R. Martikainen/VMS) ja 24. 10. A/B 250m/2a Rau Saikari (TJa), 500m/3a Nil Pieksänkoski (ER&JR) ja 1660m/20a + Anser sp. 455m/12a Kuo Puutossalmi (monet) sekä 28. 10. 150m Rau Saikari (TJa); nämä havainnot suurimpia summia. Viimeiset metsähanhet 24. 10. 4m Kuo Puutossalmi (monet) ja A/B 2. 11. ä.m Rau Saikari (TJa). Syksyn 1988 yhteissumma vaatimaton: 140 p+m metsähanhi, 130m Anser sp. ja 35m A/B. Parhaat päiväsummat 13. 9. metsähanhi 57m/2a Sii Harjamäki (MU), 1. 10. Anser sp. 75m/2a Sii Raasio (ER&JKe), 3. 10. metsähanhi 56m/2a Sii Raasio (JR) ja 16. 10. Anser sp. a 44 m Sii Rissala (MU&KRu) jotka samalla myös syksyn viimeiset hanhet. Ensimmäiset 7. 9. 3p metsähanhea Sii Toivala (JR).

Tundrahanhi *A. albifrons* (10. 10.)
Syksyllä -87 lajia tavattiin muiden arktisten hanhien tapaan runsaasti, n. 1060 yksilöä on toistaiseksi ilmoitettu. Kaikki havainnot: 26. 9. 1 ad kiert. Sii Kasurila (MU&KRu), 23. 10. 18m Sii kk (MU), 24. 10. n. 540m/10a Kuo Puutossalmi (monet), 100m Rau Pohjois-Saikari (ML) ja n. 300m Kuo keskusta (JPy&PP) sekä 29. 10. n. 100m Kaa Maarianvaara (E. Savolainen & J. Tuomainen). Muilta syksyiltä ei ole ilmoitetu havaintoja.

Kanadanhanhi *Branta canadensis*
Yksi havainto: 14. 8. 1986 1m Rau Käpysuo (KSi).

Sepelhanhi *B. bernicla* (14. 10).
Syksyn -87 aikana lajista ilmoitettiin seuraavat havainnot: 23. 10. 80m Lep kk (A. Lyytikäinen), 24. 10. n. 200m/2a Nil Eitikka (HH), 160m/7a Kuo Puutossalmi (monet) ja 24. sekä 25. 10. 1 ilm. eri yks. p Son Sukevanjärvi (VMS). Lisäksi 16. 10. 1988 1m SE + 7m WSW Sii Rissala (MU&KRu). Syksyltä -87 on ilmoitettu kaksi Branta sp. -havaintoa: 3. 10. 5m Kuo Puutossalmi (JR, KRu&MU) ja 24. 10. n. 500m Rau Saikari (TJa).

Arktisia muuttajia, kuten sepelhania, nähtiin runsaasti Kuopion Puutossalmella.
Kuva: Markku Ukkonen.

Valkoposkihanhi *B. leucopsis* (15. 10.)
Syksyltä -86 yksi havainto: 24. 9. yöllä muuttavan parven ä Rau Latsinmäki (J. Haukka). Syksyltä -87 valkoposkihanhihavaintoja seuraavasti: 24. 10. 80m Vjä Urimolahti (T. Väänänen/HH), 60m Nil Pieksänkoski (ER), yht. 440m/8a Kuo Puutossalmi (monet) ja muutamia m tundrahanhiparvessa Rau Pohjois-Saikari (ML), 25. 10. 4m Rau Rautvuori (ML&KSi) ja 1m Rau Keski-Saikari (ML), 26. 10. 20m Ves Närhilä (ML) ja 42p Son Sukeva Järvenpää (VMS), 28. 10.—1. 11. 1p Son Sukevanjärvi (VMS) ja 3. 11. 28p Nil Suuri-Pieksä (JR). Kuten muistakin hanhista, on valkoposkestakin vielä ilmoittamattomia havaintoja.

Laulujoutsen *Cygnus cygnus* (17. 12.)
Syksyn -86 määritettyjen summa vaatimaton 78 p+m, lisäksi 14 p+m Cygnus sp-määritystä. Ensimmäiset 7. 9. 4m Son Iskolanaukea (VMS) ja viimeiset 30. 11. 4m Iis Runni (O. Turunen/JKu) ja marras—joulukuun vaihde 3p Vie Pieni-Valkeinen (K. Partanen/JKu). Syksyn 1987 summa jo kohtalainen 126 p+m + 26 p+m Cygnus sp. Ensimmäiset 19. 9. 3p Suo Tuikkanen (JPy&PP) ja 2m Son Iskolanaukea (VMS). 24. 10. 34m/6a + Cygnus sp. a 15 m Kuo Puutossalmi (monet). Viimeiset Rau: 23.—24. 11. 3 kiert., jotka lähtivät 24. 11. S ja 25. 11. 1 lennossa NE Saikari (TJa). Syksyn 1988 summa palautettujen lomakkeiden määrään nähden mukava 101 p+m. Ensimmäiset vasta 1. 10. 6m Sii Raasio (JKe&ER) ja viimeiset (ja samalla myös syksyn ainoat Cygnus sp:t) 17. 11. 13p Suo Suontienselkä (Savon Sanomat/MU). Lisäksi ilmoitettiin kaksi suurta paikalliskerääntymää: 25. 10. 50p Kar Syvänniemi (M. Karhunen/MU) ja 31. 10. 31p Vjä Kivijärvi (HH).

Petolinnut

Hiirihaukka *Buteo buteo* (24. 10.)
Hiirihaukkoja määritetään syksyisin Pohjois-Savossa varsin vähän (taulukko 2). Ensimmäiset muuttajat elokuun alussa: 7. 8. 1986 2m Rau Rastunsuo (KSi), 9. 8. 1987 1m Sii Raasio (MU) ja Buteo sp. 7. 8. 1988 1m Sii (HH). Viimeiset havaitaan syyskuussa: 13. 9. 1988 1m Sii Harjamäki (MU), 17. 9. 1986 1m Rau Rastunsuo (KSi) ja 29. 9. 1987 1m Nil Pieksänkoski (JR) ja samana päivänä 1m Vjä kk (HH).

Jakson alk.pvm.	16. 8.	23. 8.	30. 8.	5. 9.	12. 9.	19. 9.	26. 9.	3. 10.	11. 10.	19. 10.	26. 10.	3. 11.	10. 11.	17. 11.
Kuikka	—	3	—	4	3	—	—	4	10	29	2	—	—	24
Kaakkuri	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1	—	—	5
Gavia sp	—	—	—	—	—	5	—	—	6	33	—	—	—	—
Alli	—	—	—	—	—	—	—	—	68	3832	44	40	—	7
Mustalintu	—	—	—	—	—	—	6	1	2	179	8	—	—	1
Pilkkasiipi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	236	—	1	—	6
Lapasotka	—	—	—	—	—	—	—	7	5	88	9	—	—	5
Metsähanhi	25	—	1	—	—	357	16	—	—	4	—	—	—	—
Tundrahanhi	—	—	—	—	—	—	1	—	—	958	100	—	—	—
Anser sp	—	—	—	44	27	130	30	—	—	460	—	—	—	—
Valkoposkihanhi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	590	65	28	—	—
Sepelhanhi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	442	—	—	—	—
Branta sp	—	—	—	—	—	—	—	5	—	500	—	—	—	—
Anser/Branta	—	—	—	27	115	49	—	—	—	3413	250	—	—	—
Laulujoutsen	—	—	—	—	—	6	8	10	12	42	3	3	5	4
Cygnus sp	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	—	11	—	—

Taulukko 1 Gavioiden, arktisten vesilintujen, hanhien ja joutsenten muu vrk:n jaksoissa.

Piekana *B. lagopus* (7. 11.) *Buteo sp.* (28. 11.)
Piekana on syksyisin runsain Pohjois-Savossa tavattava peto myyrämäärien aiheuttaessa tosin välillä suuriakin vuosivaihteluita (taulukko 2). Laji saapuu pohjoisesta syyskuun alussa: 8. 9. 1986 1m Nil Mustalahti (ER), 13. 9. 1987 1m Nil Eitikka (HH) ja 11. 9. 1988 1m Sii Raasio (MU&NN). Syksyn -86 päämuutto tapahtui ensimmäisen lumipyryn aikaan: 26. 9. 16m Sii Jyrkänniemi + kk (MU) ja 27. 9. 6m + Buteo sp. 6m Sii Rissala (MU&KRu). Syksyllä -87 laji esiintyi runsaana. Päämuutossa oli kaksi huippua: 18.—20.9., jolloin päämuuttopaikkojen yhteissumma 71m + Buteo sp. 16m ja 29.—30. 9., jolloin 52m + Buteo sp. 6 p+m. Parhaita muuttosummia taulukossa 3. Syksyllä -88 yksi parempi muutto: 13. 9. Sii Harjamäki 24m + Buteo sp. 2m (MU). Viimeiset 4. 10. 1986 1m Nil, Sii, Kuo ja Rau, 31. 10. 1987 1p Son Sukeva (VMS) ja 27. 10. 1987 1m Nil Mustalahti (JR) sekä jo 2. 10. 1988 1m Vjä Sopenjärvi (HH). Viimeiset Buteo sp:t 31. 10. 1986 1p Rau Pukkiharju (E. Matilainen/KSi) ja 30. 10. 1987 1p Nil Pajulahti (KRi).

Mehiläishaukka *Pernis apivorus* (30. 9.)
Vähien mehiläishaukkahavaintojen mukaan lajin muutto alkaa heinäkuun puolivälissä: 14. 7. 1988 1m Vjä Sopenjärvi (HH) ja loppuu syyskuussa: 6. 9. 1986 1m Vie Talaskangas (JKu&PP): myöhäinen 27.—29. 8. 1986 1p Rau Kerkonkoski (KSi). Ainoa päämuuttoon viittaava havainto: 27.—28. 8. 1986 3m hiirihaukkaa, 1 m mehiläishaukka ja 10m buzzardia Sii Jynkänniemi + kk (MU).

Kanahaukka *Accipiter gentilis* (23. 10.?)
Syksyn -86 summa 40 p+m hyvä, mutta muiden syksyjen summat pieniä johtuen vähistä palautetuista havainnoista. Ensimmäiset muuttajat: 11. 8. 1986 2m Rau Rastunsuo (KSi) ja viimeiset ei-talvehtiviksi ilmoitetut 1. 12. 1986 1m Iis Parkatti (JKu), 22. 11. 1987 1 kiert. Nil Ranta-Sänkimäki (JR) ja jo 8. 10. 1988 1m Sii Kasurila (MU&KRu).

Varpushaukka *A. nisus* (23. 10.?)
Toiseksi runsain syysmuutolla tavattava peto (taulukko 2). Ensimmäiset muuttajat katsausvuosittain: 18. 7. 1986 1 kiert. Rau Rastunsuo (KSi), 13. 8. 1987 3m + 2 kiert. Sii Raasio (MU,KRu&S. Niemi) ja 10. 7. 1988 1m Nil Eitikka (HH). Yli kuuden muuttavan päiväsummia ei ilmoiteltu ja viimeiset ei-talvehtivat 15. 11. 1986 1p Sii Luvelahti (MU), 10.—12. 11. 1987 1p Sii kk (MU) ja jo 16. 10. 1988 1m Sii Rissala (MU&KRu). Lisäksi 2 Accipiter sp-havaintoa ilmoitettiin.

Sinisuohaukka *Circus cyaneus* (22. 10.)
Laji on piekanan ja varpushaukan jälkeen yleisin syksyllä tavattava/ilmoitettu peto. Ensimmäiset lähtijät: 30. 7. 1986 /1 ja 20. 7. 1987 /1 Rau Saikari (TJa) ja 8. 8. 1988 /1p Vjä Sopenjärvi (HH). Kaikki ilmoitetut viimeisiä lintuja ilmaisevat havainnot olivat perin aikaisia: 11. 9. 1986 1m Rau Rastunsuo (KSi), 6. 10. 1987 1/p Vjä Sopenjärvi (HH) ja 13. 9. 1988 /1p Sii Hamula (MU).

Ruskosuohaukka *C. aeruginosus* (29. 9.)
Kolme havaintoa: 20. 8. 1986 1/juv piikkilankaan takertuneena Lap Koivula (mus.), 14. 8. 1987 1p Sii Kevätön (P. Sovinen) ja 22. 8. 1987 1 juv.p Son Saukkosuo (VMS).

Kalasääski *Pandion haliaetus* (12. 10.)
Ensimmäiset lähtijät 5. 8. 1986 1m Rau Rastunsuo (KSi), huippu 11. 8. 1986 6 kiert. + m Rau Rastunsuo ja viimeiset 17. 9. 1986 1m Rau Rastunsuo (KSi), 6. 9. 1987 2 kiert. Rau Saikari (TJa) ja 13. 9. 1988 2m Sii kk + Harjamäki (MU).

Tuulihaukka *Falco tinnunculus* (13. 10.)
Kaikkien syksyjen ilmoitettujen yhteissummat melko pieniä; esim. syksyllä -84 tavattiin lähes 80 yks. Tietenkin on voinut tapahtua myös ton kulku Pohjois-Savossa syksyllä 1987 7

Taulukko 2 Syksyinä 1986—88 Pohjois-Savossa tavattujen petolintujen määrät

Laji	-86	-87	-88
Hiirihaukka	11	27	26
Piekana	53	187	46
Buteo sp.	15	42	9
Mehiläishaukka	14	15	6
Buteo/Pernis	21	4	2
Kanahaukka	40	10	2
Varpushaukka	63	45	41
Sinisuohaukka	41	34	26
Kalasääski	19	7	5
Tuulihaukka	30	21	17
Nuolihaukka	27	13	8
Ampuhaukka	22	6	3
Falco sp	4	1	—

luonnollista vähenemistä. Ensimmäiset lähtijät: 30. 7. 1986 1 kiert. Rau Rastunsuo (KSi), 15. 8. 1987 /1p Nil Eitikansuo (HH) ja /1p Sii Harjamäki (MU) sekä 8. 8. 1988 1/m Vjä Sopenjärvi (HH). Viimeiset 23. 9. 1986 1m Sii kk (MU), 19. 9. 1987 1/m Sii Jälä (MU) ja 13. 9. 1988 1m + 4p Sii kk + Harjamäki (MU).

Nuolihaukka *F. subbuteo* (9. 10.)
Häipyy etelän maille vähän ennen tuulihaukkaa: 11. 7. 1986 1 kiert. Rau Rastunsuo (KSi) ja 9. 8. 1988 1/ad m Nil Eitikka (HH). Poislähtö 21. 9. 1986 1juv/p Jua Ylä-Pieksä (ER) 22. 9. 1986 1 juv p Nil Mustalahti (ER), 27. 9. 1987 1p Sii Raasio (KRu&ER) ja jo 4. 9. 1988 3p Kuo Puutossalmi (JR, MU, ER&NN).

Ampuhaukka *F. columbarius* (19. 11.)
Ensimmäiset ilmaantuvat Pohjois-Savoon elo—syyskuun vaihteessa: 30. 8. 1986 1p Kuo Maljalahti (JPy&PP), ja 5. 9. 1987 1m Sii Harjamäki (MU). Viimeisetkin häipyvät lokakuun puoliväliin mennessä: 13. 10. 1986 1p Kuo Linnanpelto (JPy&PP), 13. 10. 1987 1p Kuo Keskusta (JPy&PP) ja 9. 10. 1988 1m Sii kk (MU).

Kurki ja rantakanat

Kurki *Grus grus* (11. 11.)
Kaikkien katsaussyksyjen yhteissummat varsin vaatimattomia, eikä yli kolmenkymmenen muuttajan päiviä ilmoitettu. Ensimmäiset lähtijät: 22. 7. 1986 1m Rau Saikari (TJa), ja 8. 8. 1988 5 laskeutuivat muutolta p Vjä Sopenjärvi (HH). Viimeiset jo 18. 9. 1986 6p Rau

Taulukko 3. Piekanan muuton huiput syksyllä 1987

Päiväm./ paikka	Piekana	Buteo sp.	Havannoija
18. 9.			
Rvr	6m	—	JR
Sii Aappola	15m	—	MU
Son Saukkosuo	2p25m	10m	VMS
19. 9			
Son Saukkosuo	2p11m	3m	VMS
20. 9.			MU,
Sii Kasurilanmäki	19m	—	KRu&ER
22. 9.			
Nil Kaakonvuori	9m	—	JR
29. 9.			
Sii Ahmo	25m	3m	MU
Nil Pieksänkoski	7m	—	JR
30. 9.			
Rau Saikari	11m	1p2m	TJa
24. 10.			
Nil Pieksänkoski	6m	—	ER

Rastunsuo (KSi), 27.—30. 10. 1987 1 juv p Son Saukkosuo (VMS) ja 1. 10. 1988 6m Nil Pieksänkoski (ER).

Luhtahuitti *Porzana porzana* (15. 8.)
Kaksi havaintoa ilmoitettiin: 1. 7. 1986 1Ä Lap Linnansalmi (JKu) ja 4. 8. 1986 1Ä Nil Pappilanjoki (HH).

Nokikana *Fulica atra* (7. 11.)
Kaikki ilmoitetut havainnot (yht. 15 yks.): 26. 8. 1986 1p Nil Simolanlahti (HH), 30. 9. 1986 1ad+2juv p Sii Apaja-Kumpunen (MU), 14. 9. 1987 1p Sii Iso-Jälä (KRu), 24. 9. 1988 5p Sii Apaja-Kumpunen (MU, KRi, JR&ER), 8. 10. 1988 4p Sii Kasurila (MU) ja 16. 10. 1988 1 kiert. Sii Rissala (MU& KRu).

Kahlaajat

(Huom! Sii Raasion luvut ovat havaintosummia, ei todellisia yksilömääriä!)

Meriharakka *Haematopus ostralegus* (19. 8.)
Kaksi havaintoa: 21. 8. 1986 1p Rau Rastunsuo (KSi) ja 4. 8. 1987 1p Sii Jännevirta (P. Tenhunen).

Töyhtöhyyppä *Vanellus vanellus* (31. 10.)
Laji lähtee aikaisin: 4. 6. 1986 10p Son Saukkosuo (VMS), 16. 6. 1987 a 13 kiert. Sii Aappola (MU) ja jo 31. 5. 1988 9m Vjä Sopenjärvi (HH) sekä 5. 6. 1988 5m Sii Musti (MU&-JKe). Suurimmat kerääntymät: 31. 8. 1986 a 43 p Sii Aappola (MU&KRu), 15. 8. 1987 a 100 kiert. Sii Kevätön (MU), 12. 9. 1987 a 110 p Sii Ahmo (MU) ja 14. 7. 1988 a 38 p Sii Aappola (MU&PP). Viimeiset: 3. 10. 1986 21m ja 4. 10. 1p Iis Runni (OK), 16. 9. 1987 a 18 p Sii Pyylampi (MU) ja jo 4. 9. 1988 1 juv lähti m Vjä Sopenjärvi (HH).

Tylli *Charadrius hiaticula* (29. 9.)
Leijonanosa katsaussyksyjen tylli- ja sirrimääristä havaitaan Sii Raasion ja Mustin lietelätäköillä, koska ko. paikoilta on julkaistu omat katsauksensa, ei alueen havaintoihin kovin erikoisesti uppouduta. Syksyllä -86 tavattiin Sii Raasiossa 29. 6. (1 ad p) —22. 9. (2 juv p) 198 p+m ja 30. 7.—24. 8. Rau Rastunsuolla yht. 29m + 23p. Parhaat summat: 10.—11. 8. n. 30p (monet) ja 16. 8. 3p + 23m (JPy&PP) Sii Raasio ja 10. 8. 23m/6a Rau Rastunsuo (KSi). Muualta ei syyshavaintoja. Syksyn -87 havaintosumma Sii Raasiosta ja Mustista pieneni entisestään: 29. 7. (1 ad p)—28. 9. (5p) tavattiin 166 p+m, parhaat päivät 23. 8. n. 35p (MU, ER&JR) ja 24. 8. n. 25 ad + 1 juv p (HK&PL). Muualta kunnittain seuraavasti: 8. 8.—12. 9. Son 6, Sii 3 ja Kuo 3. Syksyllä -88 laji oli runsas Sii Raasion ja Mustin altailla: 27. 7. (4 ad p)—8. 10. (2 juv p) havaintosumma 510 p+m. Parhaat päivät 14. 8. 45p + 1m ja 15. 9. 28 juv p (MU&JR). Muualta yksi havainto: 15. 8. 1 ä Son Sukevanjärvi (VMS).

Pikkutylli *C. dubius* (30. 8.)
Muutto alkaa kesä—heinäkuun vaihteessa: 29. 6. 1986 18p joista osa ei-pesiviä Sii Raasio (MU) sekä 9. 7. 1987 1p ja 16. 7. 1988 1p Vjä Sopenjärvi (HH). Sii Raasion parhaat päivät heinäkuulla, jolloin 20—25p. Lisäksi 19. 7.—13. 8. 1987 yht. 68p Kuo Siikaniemi (JPy&PP). Viimeiset 31. 8. 1986 2 juv p, 30. 8.—9. 9. 1987 1 juv p ja 7. 9. 1988 1p Sii Raasio (monet).

Kapustarinta *Pluvialis apricaria* (14. 10.)
Ensimmäiset lähtevät samoihin aikoihin pikkutyllin kanssa: kesäkuun loppu -87 "liikehdintää" Son (VMS), 8. 7. 1988 2p Sii Ahmo (MU) ja 13. 7. 1986 13p Son Iskolanaukea (VMS). Lajin syysparvet ovat keväisiin verrattuna varsin olemattomia: 27. 7. 1986 18p Sii kk (MU), 30. 8. 1986 22 kiert. Son Iskolanaukea (VMS) ja 12. 9. 1987 16p Sii Ahmo (MU). Viimeiset: marraskuun alku 1986 1p Son Koirakoski hiekkamontussa (P. Kaarakainen/J Ku), 12.—16. 10. 1987 välillä kolmen päivän ajan 1p Son Kestinsuo (energiapajumiehet/VMS) ja 2. 10. 1988 1 juv.p Sii Raasio (MU).

Tundrakurmitsa *P. squatarola* (26. 9.)
Kaikki havainnot: 20. 7. 1986 1 ad Sii Raasio (AHo&ER), 26.—27. 9. 1987 2 juv.p Sii Raasio (PL, ER, JR, KRu&MU), 2. 10. 1987 5m Vjä Sopenjärvi (HH&L. Hartikainen), 30. 7. 1988 2 ad p Sii Musti (JR), 31. 7.—2. 10. 1988 1m + 172p (eri havaintopäivien yksilömäärät laskettuina yhteen) Sii Raasio (monet), 13. 8. 1988 1p Vrk Lehtoniemi (HK) ja 4. 9. 1988 1m SW + n. 25m SW punakuiriparvessa + IK 25m Kuo Puutossalmi (MU, ER, JR&NN).

Karikukko *Arenaria interpres*
Kolme havaintoa: 6. 8. 1987 1 ad nousi m Sii Raasio (JPy, KRu, T. Ruotsalainen&MU), 13.—14. 8. 1988 1 ad rengastettiin (JPy, PP, JR&MU) ja 16. 9. 1988 1 juv.p (ER&KRi) Sii Raasio. Laji on syksyisin Pohjois-Savossa erittäin harvinainen.

Taivaanvuohi *Gallinago gallinago* (27. 10.)
Ensimmäiset lähtijät heinäkuussa: 13. 7. 1986 1p Sii Raasio (MU&KRu) ja 22. 7. 1987 1p Kuo Siikaniemi (JPy&PP). Yksi kerääntymä ilmoitettiin: 12. 8. 1987 20p Sii Toivala (JPy&PP). Viimeiset 28. 9. 1986 1p Kuo Siikaniemi (JPy&PP), 12. 10. 1987 6p Sii Kasurila (MU) ja 8. 10. 1988 1p Sii Kasurila (MU).

Jänkäkurppa *Lumnocryptes minimus* (4. 11.)
Kaikki havainnot (yht. 13 yksilöä): 27. 9. 1986 1p Kuo Riistavesi lintujärvet ja 28. 9. 1986 1p Kuo Savilahti (JPy&PP), 20. 10. 1986 1pRau Heinsuo (KSi), 27. 9. 1987 2p Nil Palonurmi (PHa), 4. 10. 1987 1p Sii kk ja 12. 10. 1987 1p Sii Kasurila (MU), 22. 9. 1987 autoon törmännyt Kuo Puijonlaakso (mus.), 12. ja 15. 8. 1988 1p Vjä Sopenjärvi (HH) ja 9. 10. 1988 4p Sii Iso-Jälä (MU&KRu).

Lehtokurppa *Scolopax rusticola* (13. 11.)
Viimeiset viivyttelijät: 18. 10. 1986 1p Kuo Karhonsaari (JPy&PP), 2. 11. 1986 1p Rau Koskelolahti (A. Tiitinen/KSi), 25.—29. 10. 1987 1p Son Saukkosuo (VMS) ja 14. 10. 1988 1p Sii Toivala (ER).

Isokuovi *Numenius arquata* (27. 11.)
Ensimmäiset naaraat lähtevät touko—kesä-

kuun vaihteessa: 4.—7. 6. 1986 10p Son Saukkosuo (pesimättömiä) (VMS), 31. 5. 1987 2m Sii Jynkänniemi (MU) ja a 8 kiert. Son Saukkosuo (VMS) sekä 4. 6. 1988 1m Nil Eitikka (HH). 14. 8. 1986 a 40 m Nil kk (HH) ja 15. 8. 1988 35m Sii Raasio (JR) parhaat muutot. Viimeiset: 5. 9. 1986 ä m Rau Saikari (TJa), 13. 9. 1987 1p Sii Aappola (MU, KRu&JR) ja 22. 9. 1988 1 ä m Nil Suuri-Pieksä (JR).

Pikkukuovi *N. phaeopus* (28. 8.)
26. 6. 1986 13p (osa pesimättömiä) Son Saukkosuo (JKu&PP), 7. 7. 1987 1p lähti S Sii Ahmo (MU) ja 17. 7. 1988 1 ä.m Sii Raasio (JR, PP, KRu&MU) ensimmäiset ja viimeiset 2. 8. 1986 2p lähtivät m Son Sukeva lietealtaat (VMS), 9. 8. 1987 3p Son Sukeva (VMS) ja 13. 8. 1987 1 p Sii Kasurila(KRu).

Punakuiri *Limosa lapponica* (7. 10.)
Havaintoja vain syksyltä -88:26. 7. 1 ad p(JR) ja 21.8 1m SW + 9m SW(MU, ER, JR, PL&M.Kapanen) Sii Raasio, 30. 7. 60p lähtivät m(JR) ja 1. 8. 1 ad p Sii Musti (JKe&JPy) ja 4. 9. n.40 juv m tundrakurmitsaparven mukana Kuo Puutossalmi (MU, ER, JR&NN).

Metsäviklo*Tringa ochropus* (23. 8.)
Syksyn -86 viimeinen havaittiin 10. 8. Sii Raasio(?). Syksyllä -87 ensimmäinen muuttaja 20. 6. 1m Sii Ahmo (MU), ja viimeinen 15. 8. 1p Sii Kasurila(KRu). Syksyn -88 ensimmäiset 8. 6. 3p Vjä Sopenjärvi (ei pesi paikalla) (HH), huippu 16. 7. 11p ja 2. 8. 10p Vjä Sopenjärvi (HH) ja 17. 7. Sii Raasio 5p+Musti 5m(?) ja viimeinen 15. 8. 1p Sii Raasio (JR).

Liro *T.glareola* (21. 9.)
Ensimmäiset muuttajat: 8. 6.1988 1m Sii Aappola (MU), 22. 6. 1987 3m Sii Mikka (MU) ja 5. 7. 1986 2p Sii Raasio (MU&KRu). Suurimmat kerääntymät 9. 7. 1986 31p+5m, 3. 8. 1987 5p/kiert.+61m, 4. 8. 1987 1p+37m ja 3. 8. 1988 n.70p Sii Raasio+Musti (monet), ja 11. 8. 1987 n. 70p Sii Toivala (JPy&PP). Viimeiset 31. 8. 1986 1m Nil Matala-Salmisenlampi(HH), 1. 9. 1987 1p Vjä Sopenjärvi (HH) ja 6. 9. 1988 ä Sii Raasio (MU&JR).

Valkoviklo *T.nebularia* (14. 10.)
Ensimmäiset muuttajat 8. 6. 1988 1p Vjä Sopenjärvi(HH), 25. 6. 1987 1p Sii Aappola (MU) ja 9. 7. 1986 2 p Sii Raasio (MU&KRu), "suurimmat" kerääntymät/muutot 6. 8. 1987 8p+5m, 22. 7. 1988 17p ja 30. 7. 1988 19p Sii Raasio+Musti (monet) ja viimeiset 27. 8. 1986 1 m Rau Rastunsuo (KSi), 30. 8. 1987 1p(MU, ER&JR) ja 11. 9. 1988 1 juv.p (MU&NN)Sii Raasio.

Punajalkaviklo *T.totanus* (28. 9.)
Havaintoja on tiedossa seuraavasti: 19. 7.—16. 8. 1986 yht. 11p Sii Raasio (KRu, MU, AHo, JPy, ER, PP,JKu&KJä),8. 7. 1987 1 ad p Sii Musti(MU) ja 20.—21. 7. 1988 1 juv rengastettiin (PP&MU), 31. 7. 1988 1p (monet) ja 3. 8. 1988 3p(PL, JR&KRu) Sii Raasio.

Mustaviklo *T.erythropus* (7. 9.)
Ensimmäiset lähtijät kesäkuulla: 7. 6. 1986 4p Son Saukkosuo (VMS), 22. 6. 1986 1 ä p(ilm. pesimätön) Lap Linnansalmi (JKu), 20. 6. 1987 2p Son Saukkosuo (VMS) ja 12. 6. 1988 1 ad p lähti S Sii Aappola (MU). Yli kuuden linnun päiväsummia ei ilmoiteltu, ja viimeiset 19. 8. 1986 2m N Sii Raasio (PL, JKu, L.Tiensuu&MU), 23. 8. 1986 1 m Rau Rastunsuo (KSi), 26. 8. 1987 1 kiert. Son Saukkosuo (VMS) ja 7. 9. 1988 2 juv p (JR) sekä 11. 9. 1 juv p (MU&NN) Sii Raasio. Yhteensä nähtiin -86 21p+m, -87 31 p+m ja -88 42 p+m.

Rantasipi *Actitis hypoleucos* (22. 9.)
Ensimmäiset 29. 6. 1986 3p Sii Kevätön (ei pesi paikalla) (MU) ja 15. 7. 1988 1 m Nil Eitikka (HH), huippu 22. 7. 1988 20p Sii Raasio (PP) ja viimeiset 31. 8. 1986 1p Kuo Siikaniemi (JPy&PP), 31. 8. 1987 1p Vjä kk (HH) ja 10. 9. 1988 1 juv p Sii Raasio (PL).

Suokukko *Philomachus pugnax* (31. 10.)
Lähtee samoihin aikoihin mustaviklon kanssa: 26. 6. 1986 1/p (ilm. pesimätön) Son Saukkosuo (JKu&PP), 29. 6. 1986 2 kiert. Lap Juurikka (MU), 20. 6. 1987 8/1p Maa Pieni-Lapinjärvi (MU, ER&JR), 1. 7. 1987 2/p Sii Raasio (AHo&ER) ja 12. 6. 1988 1/p Sii Aappola (MU), suurimmat kerääntymät 19. 8. 1986 n. 35p Sii Raasio ja 13. 9. 1987 n. 50p Sii Ahmo (MU). Viimeiset 31. 8. 1986 2 p Kuo Siikaniemi (JPy&PP), 19. 9. 1987 7m Sii Jälä (MU) ja 29. 9. —1. 10. 1988 1p Sii Raasio (ER, MU, JKe&JPy) rengastettiin.

Suosirri *Calidris alpina* (20. 10)
Syksyltä -86 havaintoja vain Sii Raasiosta, jossa havaintosumma 5. 7. (1 ad p)-22. 9. (1 ad p) 620 yks. Suurimmat kerääntymät 6. 8. n. 180 ad p(KRu) ja 7. 8. n. 230 ad p (MU), tosin osa linnuista samoja. Syksyllä -87 Raasion havaintosumma 300 yks., ajalla 25. 7. (24 ad p)-28. 9. (80p), suurimmat kerääntymät 26.—27. 9. n.75p (PL, ER, JR, KRu&MU) ja 28. 9. n. 80p (samat). Muualta ilmoitettiin yht. 107 yks., jotka jakautuivat kunnittain seuraavasti: Nil 66, Sii 24, Son 8, Kuo 7 ja Suo 2, eniten 26. 9. 44p Nil Palonurmi (PHa). Syksyn -88 havaintosumma Sii Raasiosta ja Mustista ajalla 4. 7. (3 ad p)—10. 10. (7 juv p) mukava, 1450 yks., parhaat päivät 31. 7. 162 p+kiert. (monet) ja 26. 9. 110 p (O. Huupponen, HK, A. Lindholm&JR). Muualta vain yksi havainto: 13. 8. 1p Vrk Lehtoniemi (HK).

Pikkusirri *C.minuta* (2. 10.)
Syksyllä -86 ajalla 9. 7. (3 ad p) — 22. 9. (1p) yht. 215 Sii Raasio, suurimmat laumat 15. 7. 40 ad p ja 16.—17. 7. 23—25 ad p. Muualta kaksi havaintoa: 31. 8. 1p Kuo Savilahti ja 2p Kuo Siikaniemi (JPy&PP). Syksyn -87 ensimmäinen pikkusirri löytyi 20. 7. 2p Kuo Siikaniemi, jossa myös 5. 8. 1 ad p, 11—12. 9. 2 juv p ja 13. 9. 1 juv p(JPy, PP, ER, KRu). Sii Raasiosta ajalta 21. 7.(1p) -28. 9. (4p) havaintosumma 185, parhaimmillaan 2. 9. 25 p (HK, PL, KRu&MU) ja 21. 9. 20m(JR). Muualta vielä kaksi sirriä: 6. 9. 1p Son Saukkosuo (VMS) ja 27. 9. 1p Nil Palonurmi (PHa). Syksyn -88 havaintosumma Sii Raasion ja Mustin altailta suosirrin tavoin hyvä yht. n. 1440 yks., parhaat päivät 8. 8. vähintään 88p (JKe) ja 17. 8. 96p (A.Lindholm, JKe, HK, JPy&PP). Ensimmäiset 9.—10. 7. 1 ad p ja viimeinen 1. 10. Muualta 7. 8.—3. 9. kunnittain seuraavasti: Lep 3, Vjä 2, Son 1, Kuo 1 ja Vrk 1. Lisäksi sirri sp. 16. 8. 1986 3 m/kiert. Rau Rastunsuo (KSi) ja pikku-/lapinsirri 9. 8. 1987 1 kiert. Vjä Sopenjärvi (HH).

Lapinsirri *C.temminckii* (8. 10.)
Syksyllä -86 summattiin Sii Raasiossa yht. 48 lintua. Ensimmäiset 14. 7., huippu 10. 8. 9p ja 31. 7. 11p (KRu, MU, AHa, JKe, PL, ER) ja viimeiset 20. 8. 1p (JPy&PP). Lisäksi 13. 7. 1p, 25. 7 3p ja 27. 7. 1p Nil Palonurmi (PHa). Syksyn -87 summa 91, ensimmäiset 18. 7., huippu 23. 8. 14p ja viimeiset 10. 9. (monet) Sii Raasio. Raasion ulkopuolelta havainnot yht. 24 yksilöstä, jotka jakautuivat kunnittain seuraavasti: Nil 10, Son 8, Kuo 4 ja Sii 2. Ensimmäiset 9. 7. 2p Nil Palonurmi (PHa) ja viimeiset 3.—4. 9. 1p Son Saukkosuo (VMS). 5. 7. (4 ad p) — 7. 9. (2p) 1988 tavattiin Sii Raasio+Musti yht. 171 yksilöä. Parhaat päiväsummat 31. 7. 15p+3m (monet). Muualla havaittiin yht. 21 yksilöä, kunnittain seuraavasti: Lep 8, Nil 4, Son 3, Vjä 3, Sii 2 ja Vrk 1.

Kuovisirri *C.ferruginea* (9. 9.)
AHK lopetti Raasion ja Mustin havaintojen tarkistamisen v. -86 alusta. Syksyllä -86 laji tavattiin Raasiossa 8 kertaa, yht. 28 yksilöä ajalla 13. 7.—12. 8. Syksyn -86 paras päiväsumma 7. 8. 13 ad p(MU). Syksyn -87 summa havainnointitehoon nähden varsin pieni, 25. 7.—6. 9. 17 yksilöä, eniten 2. 9. 6 juv p (HK, PL, KRu&MU). Lisäksi syksyltä -87 yksi havainto Mustista: 1. 8. 2 ad p (AHo&ER). Syksy -88 oli muiden sirrien tapaan myös hyvä kuovisirrisyksy, 12. 7.—5. 9. havaintosumma komea 134 yksilöä, josta parhaat summat 16. 8. 15p (JR) ja 21. 8. 10 juv.p (monet) Raasio.

Isosirri*C.canutus*
Lajista tuli viisi havaintoa Sii Raasion ja Mustin altailta, joilta ilmoitettuja havaintoja AHK ei enää käsittele: 30. 8. 1987 1 juv rengastettiin Raasio (MU, ER&JR), 30. 7. 1988 1 ad p Musti (JR), 6. 8. 4 ad p(JKe), 8. 8. 1 ad p (JKe) sekä 10. 8. 1 hetken p (PL&KRu) Raasio. Isosirri on harvinaisin vakiosirri Pohjois-Savossa.

Pulmussirri *C.alba* (21. 9.)
Iso- ja kuovisirrin tapaan AHK ei käpälöi Raasion ja Mustin havaintoja. Syksyllä -86 tavattiin 6.—7. 8. 1 ad p (KRu&MU) ja 8.—10. 8. 2 ad p (AHo, AHa, JKe, PL, ER, KRu&MU). Syksyllä -87 tavattiin yht. 7 lintua ajalla 9. 8.—16. 9., joista 2 rengastettiin. Syksyn -88 saldo lähes sama, 27. 7.—9. 8. 6 tipua. Linnuista 4 on löytynyt Mustista, loput ovat Raasion havaintoja.

Vesipääsky *Phalaropus lobatus* (1. 9.)
Varsin harvalukuinen Pohjois-Savossa syksyisin: 17. 7. 1986 1 ad p Sii Raasio (KRu&MU), 9.—10. 8. 1987 1 p Sii Vuorela (AHa, JKe) ja 7.—26. 8. 1988 yht. 15 yks. Sii Raasio (monet), huippu 8. 8. 6p (JKe).

Jänkäsirriäinen *Limicola falcinellus*
AHK poisti lajin listoiltaan v. -88 alusta. Sii Mustista kaksi havaintoa: 24. 7. 1 ad p(JR, KRu&MU) ja 29.—30. 7. 1 ad p(PP, ER, JR&MU).

Lokeista tikkoihin

Kalalokki *Larus canus* (1. 1.)
Syksyllä -86 laji viivytteli varsin pitkään lämpimien ilmojen ansiosta: 6. 12. yht. 11p Kuo (JPy, PP, JKu) ja 8. 12. 1 juv m S Kuo Puutossalmi (JKu). Syksyn -87 viimeiset 21. 11. n. 10p Kuo Puutossalmi (JPy&PP) ja 8. 11. 15 kiert. Sii Juurusvesi (MU). Syksyn -88 viimeiset ilmoitettiin jo 30. 10., muutamia kymmeniä Kuo Puutossalmi (MU, KRu, JR&JK e). Suurimmat kerääntymät: 12. 10.1986 200p + Larus sp 50p Maa Lapinjärvi (JKu) ja 28. 8. 1988 150 m/kiert. Sii Aappola (MU).

Harmaalokki *L. argentatus* (9. 12.)
Viimeiset kailottajat: 30. 11. 1986 8p Rau Niinivesi ja 23p Tyyrinvirta (KSi), 23. 11. 1986 4p Kuo Puutossalmi (JPy&PP), 19. 11. 1987 2p Kuo Väinölänniemi (JPy&PP), 8. 11. 1987 1 juv N Sii Juurusvesi (MU) ja 1p Nil Suuri-Pieksä (ER) ja jo 30. 10. 1988 n. 10 kiert. Kuo Puutossalmi (MU, KRu, JR&JKe). Suurimmat kerääntymät/muutot: 18. 10. 1986 20 ad m + Iso Larus 2 juv m Sii Aappola (MU& KRu) ja 20. 9. 1987 40 kiert. + a 17 m Sii Kasurilanmäki (MU, KRu&ER)

Selkälokki *L. fuscus* (2. 11.)
Viimeiset katsausvuosittain: 12. 10. 1986 1 ad Kuo Kallansillat (HH), 20. 9. 1987 2 ad m Sii Kasurila (MU, KRu&ER) ja 24. 9. 1988 1 juv kiert. Kuo Puutossalmi (MU, KRi, JR&ER).

Merilokki *L . marinus*
AHK:n lopetettua lajia koskevien havaintojen tarkistamisen tuli v. -88 yht. 10 havaintoa, joista yksi syksyltä: 30. 10. 1 juv kiert. Kuo Puutossalmi (JKe, JR, KRu&MU).

Naurulokki *L. ridibundus* (22. 11.)
Viimeisetkin rääkyjät häipyivät marraskuun loppuun mennessä: 3. 11. 1986 2p Kuo Satama (JPy&PP), 14. 11. 1986 1—2p Iis Porovesi (JKu), 3. 11. 1987 us. p Kuo Valkeinen (ER), 21. 11. 1987 1p Kuo Puutossalmi (JPy&PP) ja jo 13. 9. 1988 8m Sii kk (MU). Kerääntymiä ei ilmoitettu.

Pikkulokki *L. minutus* (15. 9.)
Muuton päättymistä kuvaavia havaintoja vain syksyltä -86: 16. ja 18. 8. 1 juv p Nil Eitikka (HH) ja 17. 8. 1 juv p Sii Kevätön (MU). 8. 7. 1986 6 ad m Sii Siilinlahti (MU).

Kalatiira *Sterna hirundo* (21. 10.)
Ensimmäiset lähtevät heinäkuussa ja viimeiset havaitaan syyskuun alussa: 7. ja 9. 9. 1986 1p Kuo Satama (JPy&PP), 9. 9. 1987 2p Nil Simolanlahti (HH) ja 4. 9. 1988 4 juv m Kuo Puutossalmi (MU, ER, JRR&NN).

Uuttukyyhky *Columba oenas* (10. 10.)
Yksi havainto: 23. 9. 1986 1p Rau Rastunsuo (KSi).

Sepelkyyhky *C. palumbus* (26. 10.)
Jo 28. 5. 1986 tavattiin Son Hirvikoskella a 27 p, jotka olivat mahdollisesti muuttoaan aloittelevia lintuja (JKu). Vuoden -87 ensimmäinen syysmuuttaja 25. 7. 1m Nil Eitikka (HH). Kaikki viimeiset havainnot lajista keskittyvät lokakuun alkuun: 6. 10. 1986 8p Nil Laitisenmäki (ER), 1. 10. 1987 1m Sii Ahmo (MU) ja 11. 10. 1988 6m Sii Harjamäki (MU). Suurin paikalliskerääntymä 18. 8. 1986 100p Sii Toivala (JPy&JKu) ja selvästi suurin ja Pohjois-Savon oloissa myös mahtava summa 17. 9. 1986 n. 1100m/33a Rau Rastunsuo (KSi). Muut päiväkohtaiset paikkasummat huomattavasti pienempiä: 14. 9. 1986 290m/9a Sii Harjamäki (KRu&MU) ja 5. 9. 1987 120m/4a Sii Harjamäki (MU).

Käki *Cuculus canorus* (8. 9.)
Viimeiset kukkujat: 30. 8. 1986 1p Nil Eitikka (HH), 31. 8.—1. 9. 1p Rau Saikari (TJa) ja 31. 8. 1p ja 1. 9. 1m Rau Rastunsuo (KSi), 31. 8. 1987 1p Vjä kk (HH) ja 8. 9. 1p Rau Saikari (TJa) ja 4. 9. 1988 1m Kuo Puutossalmi (MU, ER, JR&NN) ja 8. 9. 1p Sii Raasio (JR).

Suopöllö *Asio flammeus* (11. 10.)
Kaikki havainnot: 15. 8. 1986 1 autoon törmännyt Iis Runni (M. Matilainen/JKu), 4. 8. 1987 2 yks. Sii Musti (ER), 10., 17. ja 24. 8. 1987 1p Son Saukkosuo (VMS), 15. 8. 1987 1p Nil Eitikansuo (HH) ja syksyltä -88 Sii Mustin pesijöistä viimeinen havainto 28. 7. 1p (KRu, JPy, PP, KSi&JR)

Sarvipöllö A. otus (1. 9.)
Yksi havainto: 10. 8. 1987 asti juv ä Son Saukkosuo (VMS). ja 20. 9. 1986 1 kuollut Iis Peltosalmi (mus).

Suo-/sarvipöllö *Asio sp.* (13. 10.)
Yhteensä viisi havaintoa: 16. 11. 1986 1p Rau Koskelolahti (A. Tiitinen/KSi), 13. 9. 1987 1p Sii Raasio (MU&KRu), 21. 8. 1987 1p Son Saukkosuo (VMS) ja 11. ja 28. 8. 1987 1p Son Sukeva keskusvankila (VMS).

Tervapääsky *Apus apus* (9. 10.)
Syksyllä -86 laji viivytteli Suomessa ennätyksellisen pitkään: viimeinen havainto tuli etelärannikolta 30. 11.! Pohjois-Savosta ilmoitettiin vielä lokakuultakin runsaasti havaintoja, ja viimeiset hävisivät marraskuun alkuun mennessä: 30.—31. 10. 3 yks. Kuo Savon Sellu (ER), 31. 10. 2 kert. Sii kk (MU) ja 2p Iis Pöllösenlahti (H. Kekäläinen & M. Ruotsalainen) ja viimeinen 5. 11. 1p Lap Akkalansalmi (P. Happonen/JKu). Syksyllä -87 laji poistui normaalisti: 5. 9. peräti 30 kiert. + 30m Sii Harjamäki (MU), 7. 9. 1p Vjä kk (HH) ja 10. 9. 1p Kuo Linnanpelto (JPy&PP). Syksyltä -88 ei ilmoitettu havaintoja!

Käenpiika *Jynx torquilla* (11. 9.)
Kaksi havaintoa: 29. 8. 1986 1p Nil Eitikka (HH) ja 3. 9. 1987 1p Son Saukkosuo (VMS). Muut tikat löytyvät vaelluslintuosastosta.

Varpuslinnut

Kiuru *Alauda arvensis* (20. 11.)
Syksyllä -86 oli 27. 9. n. 45p Kuo Riistavesi lintujärvet (JPy&PP) ja viimeiset 9. 10. 2p Rau Rastunsuo (KSi). Syksyn -87 viimeiset 10. 10. 5p Vjä Sopenjärvi (HH), 11. 10. us. p Lep Länsi-Saamainen (MU, KRu, ER ja JR) sekä 12. 10. 1p Sii Kasurila (MU). Syksyn -88 viimeiset 10. 10. 3p Vjä Sopenjärvi (HH).

Haarapääsky *Hirundo rustica* (15. 10.)
Syksyltä -86 kaksi myöhäistä havaintoa 22. 10. 1 kiert. + 24. 10. 1 juv p heikossa kunnossa Rau Saikari (TJa). Muiden katsaussyksyjen viimeiset jo normaalimpaan aikaan: 19. 9. 1987 2 kiert. Sii Jälä (MU), 19.—24. 9. 1987 1 juv p Rau Saikari (TJa), 17. 9. 1988 1p Nil Pieksänkoski (ER) ja 25. 9. 1988 1m Nil Eitikka (HH). Parhaat muutot 10. 8. 1986 246 m Rau Rastunsuo (KSi), H/D/R 17. 8. 1986 215m/6a + 100 kiert. Sii Harjamäki + Kevätön (MU), 16. 8. 1987 160m Sii Raasio (MU&KRu) ja 15. 8. 1987 100—200p Sii Kasurila (KRu).

Räystäspääsky *Delichon urbica* (20. 9.)
Viimeiset ilmoitetut: 3. 9. 1986 1p Nil kk (HH), 8. 9. 1986 n. 15 kiert. Nil Mustalahti (ER), 3. 9. 1987 2p Son Saukkosuo (VMS) ja 13p Vjä Sopenjärvi (HH), 9. 9. 1987 5 kiert. ja 10. 9. 3 kiert. Rau Saikkari (TJa) ja 13. 9. 1988 2 kiert. Sii kk (MU). Pieni huippu 16. 8. 1988 110p + 55m Nil Eitikka (HH).

Törmäpääsky *Riparia riparia* (16. 9.)
Viimeiset elo—syyskuun vaihteessa: 1. 9. 1986 29m Rau Rastunsuo (KSi), 31. 8. 1987 2p Vjä Sopenjärvi (HH), ja 3. 9. 1988 2p Sii Aappola (MU). Selvästi suurin kerääntymä 27. 7. 1988 1200p Sii Raasio (monet).

Naakka *Corvus monedula* (29. 10.)
Kolme havaintoa vakituisten pesimäpaikkojen ulkopuolelta: 26. 8. 1986 ja 2. 10. 1986 1p Kuo Likolahti (JPy&PP) ja 4. 9. 1986 2p Sii (HH).

Varis *C. cornix*
Suurimmat ilmoitetut kerääntymät/muutot: 27. 9. 1986 300 kiert. Sii Jälä (KRu&MU), 14. 9. 1986 59m Kuo Puutossalmi (JPy&PP), 3. 10. 1987 240p Son Sukeva (VMS), 11. 10. 1987 140m/kiert., Kuo Puutossalmi (MU, KRu, ER, JR), ja 11. 10. 1988 170m/12a Sii Harjamäki (MU).

Peukaloinen *Troglodytes troglodytes* (14. 10.)
Vähien havaintojen viimeiset: 2. 10. 1986 1Ä Rau Rastunsuo (KSi), 1. 10. 1988 1p Sii Raasio (MU&ER) ja 8.—9. 10. 1p Nil Eitikka (HH).

Räkättirastas *Turdus pilaris*
Syksyn -86 viimeiset vasta joulukuun puolella: 1. 12. 1p Iis aluesairaala (JKu), 5. 12. 1p Sii kk (MU) ja 7. 12. 1p Rau Tyyrinvirta (JPy&PP). Muina vuosina seuraavasti: 8. 11. 1987 4m Sii Jälä (MU), 9. 11. 1p Vjä kk (HH), 21. 11. 1987 1p Nil Pieksänkoski (ER), ja 6. 11. 1988 2p Vjä kk (HH). Parhaat muuttosummat: räkätti 15. 8. 1987 300m Sii Harjamäki (MU), 18. 10. 1987 310m/9a Sii Jälä (MU) ja 2. 10. 1988 306m Sii Raasio (MU), ja *Turdus sp.* 14. 9. 1986 205m (pääosa räkättejä) Sii Harjamäki (MU&KRu), 12. 10. 1986 195m Sii Jälä (KRu&MU) ja 19. 9. 1987 410 Sii Jälä (MU).

Punakylkirastas *T. iliacus* (17. 11.)
Viimeiset: 18. 10. 1986 1p Kuo Karhonsaari (JPy&PP), 20. 10. 1986 1m Iis Kangaslampi (JKu), 31. 10. 1987 1m Sii Pöljä (MU) ja 13. 10. 1988 5p + 3m Vjä Sopenjärvi (HH).

Laulurastas *T. philomelos* (30. 10.)
Viimeiset katsausvuosittain: 11. 10. 1986 1p Kuo keskusta hautausmaa (JPy&PP), 3. 10. 1987 1m Sii Pöljä (MU) ja 9. 10. 1988 3p Sii Jälä (MU&KRu).

Kulorastas *T. viscivorus* (4. 11.)
Viimeisetkin lähtevät lähes poikkeuksetta lokakuun puoliväliin mennessä: 4. 10. 1986 1p Nil Eitikka (HH) ja 1p Kuo Karhonsaari (JPy&PP), 12. 10. 1986 1p Sii Jälä (MU&KRu), myöhäinen 3. 11. 1987 1p Nil Pieksänkoski (JR) ja 11. 10. 1988 1m Sii Harjamäki (MU).

Mustarastas *T. merula* (29. 11.)
Syksyltä -86 viimeiset 11.—12. 10., jolloin vielä useita yksilöitä eri puolilla maakuntaa. Syksy -87: 7. 11. 1p Nil Reittiö (M. Ruotsalainen/HH) ja 9.—18. 11. 1/ad p Sii kk (MU). Syksyn -88 viimeiset ilmoitetut jo 25. 9.? Suurin parvi 16. 10. 1987 a 6/p Kuo Linnanpelto (JPy&PP).

Kivitasku *Oenanthe oenanthe* (10. 10.)
23. 9. 1986 1 p ja 30. 9. 1986 1 p Rau Rastunsuo (Ksi), 28. 9.-87 1p Vjä Sopenjärvi (HH), 4. 10. 1987 1p Son Sukeva (VMS) ja 24. 9. 1988 1p Vjä Sopenjärvi (HH) viimeiset. "Suurin" kerääntymä 14. 8. 1987 10p Sii Kasurila golfkenttä (MU).

Pensastasku *Saxicola rubetra* (19. 9.)
16. 8. 1986 n. 35p Nil Eitikka (HH), jossa syksyn summa yht. 240 yks. Viimeiset: 9. 9. 1986 1/p ja 10. 9. 3p Nil kk (HH), 12. 9. 1986 ja 13. 9. 1p Rau Rastunsuo (KSi), 13. 9. 1987 5p Sii Toivala (JPy&PP) ja 2p Sii Aappola (MU, KRu&JR), 14. 9. 1987 1p Vjä Sopenjärvi (HH), 3. 9. 1988 1p Aappola (MU) ja 7. 9. 1988 1p Nil kk (HH).

Leppälintu *Phoenicurus phoenicurus* (16. 10.)
Viimeiset havainnot syyskuun alusta: 9. 9. 1986 /1p Nil kk (HH), 16. 9. 1986 /1p Rau Rastunsuo (KSi), 5. 9. 1987 1p Nil Ranta-Sänkimäki (JR) ja 11. 9. 1988 1p Nil Kaijanmäki (HH).

Satakieli *Luscinia luscinia*
Ei havaintoja.

Sinirinta *L. svecica* (14. 9.)
Ensimmäiset saapuvat elokuun lopulla: 31. 8. 1986 1/p Kuo Savilahti (JPy&PP), 25. 8.—1. 9. 1987 1p Son Saukkosuo (VMS) ja 25. 8. 1988 /1p Vjä Sopenjärvi (HH). Parhaat kerääntymät 7. 9. 1986 6p Kuo keskusta eri puolilla (JPy&PP), 6. 9. 1986 7p ja 2. 9. 1987 6p Son Saukkosuo (VMS). Viimeiset varsin myöhäisiä: 24. 9. 1986 1/p Sii Leppäkaarre (MU) ja 29. 9. 1987 1/ + /1-puk. p Sii Ahmo (MU). Kaikkiaan tavattiin syksyllä -86 29 yks., -87 23 yks. ja -88 vain 4 yks.?!

Punarinta *Erithacus rubecula* (29. 10.)
Viimeiset havainnot varsin myöhäisiä: 2. 11. 1986 1p Vjä kk (HH), 28. 10. 1987 1 ä Kuo keskustan hautausmaa (JPy&PP) ja 23. 10. 1988 1p Nil Eitikka (HH).

Pensassirkkalintu *Locustella naevia* (10. 9.)
Viimeisetkin jättävät pakettipeltonsa elokuun puoleenväliin mennessä: Kaikki havainnot: 24. 7. 1986 1Ä Sii Aappola (MU), 4. 7. 1987 1Ä Nil Ranta-Sänkimäki (ER&JR), 3. 8. 1987 asti 1Ä Son Iskolanaukea (VMS), 7.—12. 8. 1987 1Ä Son Saukkosuo (VMS) ja 25. 7. 1988 1Ä Aappola (MU).

Viitakerttunen *Acrocephalus dumetorum*
Yksi havainto: 12. 8. 1987 2 varoittelevaa Nil Ruokosjärvi (HH).

Ruokokerttunen *A. schoenobaenus* (28. 9.)
11. 9. 1986 2p Nil kk (HH), 4. 9. 1987 1—2p Son Saukkosuo (VMS), 3. 9. 1988 2p Sii Kevätön (MU) ja 13. 9. 1988 1p Vjä Sopenjärvi (HH) olivat viimeiset.

Mustapääkerttu *Sylvia atricapilla* (1. 12.)
Kaikki havainnot: 10. 10. /1p ja 19. 10. 1986 1/p Kuo keskustan hautausmaa (JPy&PP), 18. 10. 1986 1/p Son Sukeva (VMS), 5. 9. 1987 1/p Kuo Karhonsaari (JPy&PP) ja 25.—28. 9. 1988 /1p Sii kk (MU).

Lehtokerttu *S. borin* (2. 10.)
Viimeiset havainnot: 7. 9. 1986 1p Kuo Väinölänniemi (JPy&PP), 11. 9. 1986 1p Rau Rastunsuo (KSi), 27. 9. 1987 1 ä p Nil Eitikka (HH) ja 11. 9. 1988 1p Nil kk (HH).

Pensaskerttu *S. communis* (25. 9.)
Epävirallisesti viimeinen nähtiin niinkin myöhään kuin 1. 11. 1987 1p Kuo Puutossalmi, mutta tälle havainnolle ei saatu vahvistusta. Viralliset viimeiset löytyivät 24. 8. 1986 1p Rau Rastunsuo (KSi), 3. 9. 1987 1p Son Sukeva (VMS) ja 4. 9. 1988 1p Kuo Kuhanen (MU, ER, JR&NN).

Hernekerttu *S. curruca* (15. 10.)
Viimeiset: 19. 9. 1986 1p Sii kk (MU), 20. 9. 1987 1p Kuo keskustan hautausmaa (JPy&PP) ja 6. 9. 1988 3p Vjä Sopenjärvi (HH).

Pajulintu *Phylloscopus trochilus* (25. 10.)
Kaikki ilmoitetut muuton päättymistä kuvaavat havainnot perin aikaisia: 23. 9. 1986 1Ä Kuo Linnanpelto (JPy&PP), jo 19. 9. 1987 Sii ja 25. 9. 1988 1p Sii kk (MU). Selvästi suurimmat paikallissummat: pajulintu + *phylloscopus sp* 12. 8. 1986 65p, 24. 8. 1986 50p ja 4. 8. 1988 60p Nil Eitikka (HH).

Tiltaltti *P. collybita* (7. 11.)
11. 10. 1986 1p Kuo keskustan hautausmaa (JPy&PP), 28. 10. 1987 2p Kuo keskustan hautausmaa (JPy&PP) ja 27. 9. 1988 1p Sii kk (MU) olivat viimeiset. Ja vielä: 5. 11. 1988 Kuo Päiväranta 1 vilkas pikkupakkasessa (AHa, JKe).

Sirittäjä *P. sibilatrix* (18. 9.)
Viimeiset elokuun puolivälin aikoihin: 17. 8. 1986 1p Sii Harjamäki (MU) ja 1p Rau RAstunsuo (KSi) sekä 19. 8. 1987 1p Vjä kk (HH). Tästäkin lajista on tiettävästi myöhäisempiä ilmoittamattomia havaintoja.

Kirjosieppo *Ficedula hypoleuca* (25. 10.)
Lajista tulee perinteisesti vähän syyshavaintoja: 3. 9. 1986 1p Kuo Likolahti (JPy&PP) ja 9. 9. 1987 1p Sii kk (MU) myöhäisimmät.

Harmaasieppo *Muscicapa striata* (13. 10.)
Viimeiset: 17. 9. 1986 1p Kuo Likolahti (JPy&PP), 22. 9. 1987 2p ja 26. 9. 1p Sii kk (MU) ja 11. 9. 1988 1p Nil Kaijanmäki (HH). Huippu 4. 8. 1988 15p Nil Eitikka (HH).

Rautiainen *Prunella modularis* (10. 11.)
Ensimmäiset lähtijät elokuun puolessavälissä: 15. 8. 1987 3m Sii Harjamäki (MU) ja 17. 8. 1986 2m Sii Harjamäki (MU). Ilmoitetut päämuutot vaatimattomia: 7. 9. 1986 14m Sii Harjamäki (MU&KRu) ja 13. 9. 1986 13m ja 13. 9. 1987 15m Nil Eitikka (HH). Viimeiset: 7. 10. 1986 1m ja 10. 10. 1986 1p Rau Rastunsuo (KSi), 26. 10. 1987 1m Vjä Sopenjärvi (HH) ja 11. 10. 1988 1m Sii Harjamäki (MU).

Koskikara *Cinclus cinclus*
Ensimmäinen ilm. Pohjois-Savon aikaisin kautta aikojen 4. 10. 1986 1p Iis Runni (OK). Muut normaaliin aikaan loka—marraskuun vaihteessa: 16. 11. 1987 1p Kuo Maljapuro (JPy&PP), 18. 11. 1987 2p Nil Pieksänkoski (JR) ja 30. 10. 1988 3p Nil Pieksänkoski (ER).

Niittykirvinen *Anthus pratensis* (23. 10.)
Ensimmäiset 12. 8. 1988 2p Vjä Sopenjärvi (HH), paras kerääntymä 18. 9. 1987 116p Vjä Sopenjärvi (HH), parhaat muutot 13. 9. 1986 49m Suo Tielampi (JPy&PP), 13. 9. 1987 90m Sii Raasio + 65m Sii Ahmo (MU, KRu&JR), 17. 9. 1988 57m Nil Eitikka (HH), 1. 10. 1988 140m Sii Raasio (MU) sekä 55m Nil Eitikka (HH). Viimeiset 8. 10. 1986 2p ja 9. 10. 1p Rau Rastunsuo (KSi), 26. 10. 1987 1p Son Saukkosuo (VMS), 31. 10. 1987 2m Sii Pöljä (MU) ja 15. 10. 1988 2p Sii kk (MU).

Metsäkirvinen *A. trivialis* (8. 10.)
Ensimmäiset 21. 7. 1987 1m Kuo Savisaari (JPy&PP), paras muutto 15. 8. 1987 36m Sii Harjamäki (MU) ja parhaat paikalliskerääntymät 16. 8. 1986 50p ja 4. 8. 1988 40p Nil Eitikka (HH). Kaikkien kolmen syksyn viimeiset havainnot ilmoitettiin ajalta 17.—21. 9., jolloin useita yksilöitä eri puolilla maakuntaa.

Lapinkirvinen *A. cervinus* (18. 9.)
Syksyjen yhteissumma 205 lintua (taulukko 4). Ensimmäiset 28. 8. 1986 3p Sii kk (MU), 23. 8. 1987 1 p Sii Raasio (MU, ER&JR) ja 27. 8. 1988 3m Sii Raasio (MU, JR&ER). Parhaat summat 25. 8. 1986 16 m+p Rau Rastunsuo, jossa syksyn summa 104 p+m/50a (KSi), ja 28. 8. 1988 30p Sii Aappola + 5p Sii kk (MU). Viimeiset 13. 9. 1986 1m ja 14. 9. 1m + 1p Rau Rastunsuo (KSi), 13. 9. 1987 ä Sii Aappola (MU, KRu&JR) ja 14. 9. 1988 2p Sii kk (MU).

Västäräkki *Motacilla alba* (26. 11.)
Ensimmäiset 12. 8. 1988 2m Vjä Sopenjärvi (HH), huiput 13. 9. 1986 133m Rau Rastunsuo (KSi), 19. 9. 1987 75 m + 20p Sii Jälä (MU), 12. 9. 1987 60m Nil Eitikka (HH) ja 21. 8. 1988 70p Sii Raasio (monet) ja viimeiset joulukuun alkuun asti 1p Son (Iisalme n Sanomat/JKu) 1986, 8. ja 15. 11. 1986 /1p Kuo Väinölänniemi (JPy&PP), 6. 11. 1987 1p Nil kk (ER&JR) ja jo 8. 10. 1988 1m Nil Eitikka (HH). Sonkajärven lintu viivytteli ennätyksellisen pitkään navetan lantalan tarjoaman lämmön turvin.

Keltavästäräkki *M. flava* (5. 10.)
Ensimmäiset muuttajat: 12. 7. 1988 3m Vjä Sopenjärvi (HH) ja 16. 7. 1986 1m Sii Raasio (H. Friman), huiput 24. 8. 1986 100m Sii Leppäkaarre (MU), 21. 8. 1986 246 m+p Rau Rastunsuo (KSi), ja 15. 8. 1988 70m + 45p Vjä Sopenjärvi (HH) ja viimeiset 16. 9. 1986 1p Rau Kerkonkoski (KSi), 17. 9. 1986 1p Kuo keskusta (JPy&PP), 21. ja 28. 9. 1987 1p Rau Saikari (TJa) ja 13. 9. 1988 1m Vjä Sopenjärvi (HH).

Pikkulepinkäinen *Lanius collurio* (6. 10.)
Viimeiset: 6. 9. 1986 1p Rau (HH), 13. 9. 1986 1p Nil Eitikka (HH), 12.9. 1987 /1-puk. p Sii Ahmo (MU) ja 14. 9. 1987 1p Sii Kasurilan golfkenttä (MU).

Lapinharakka *L. excubitor* (1. 12.)
Ensimmäiset muuttajat 11. 8. 1986 2p Nil Eitikka (HH), 24. 8. 1986 1p Sii Apaja—Kumpunen (KRu), 12. 9. 1987 1p Sii Ahmo (MU) ja 4. 9. 1988 1 hetken p Nil Eitikka (HH) ja viimeiset 15. 11. 1986 1p Sii Pöljä (MU) ja 1m Rau Rastunsuo (KSi), 1. 12. 1987 1p Lep Konnuskosket (JPy&PP) ja jo 11. 10. 1988 2m Sii Harjamäki (MU).

Kottarainen *Sturnus vulgaris* (25. 11.)
Ensimmäiset pesintänsä suorittaneet ilmestyvät pelloille touko—kesäkuun vaihteessa, ja suurimmat parvet havaitaan syyskuussa: 28. 8. 1986 500p Sii kk (MU), 12. 9. 1986 700p Iis Runni (JKu), 17. 9. 1987 170p Sii Aappola (JPy&PP) ja 19. 9. 1987 400 kiert. Sii Jälä sekä 12. 10. 1987 300p Sii Kasurila (MU). Viimeiset 8. 11. 1986 1p Kuo Likolahti (JPy&PP) ja 21. 11. 1987 1p Kuo Silmäsuo (JPy&PP).

Viherpeippo *Carduelis chloris*
Yksi paikalliskerääntymä 12. 10. 1986 100p Kuo Pappilanpellot (JPy&PP).

Vihervarpunen *Carduelis spinus* (19. 11.)
Viimeiset syksyittäin: 30. 10. 1986 1p Nil Piekkäälänmäki (ER) ja 12. 11. 1988 1m Nil Eitikka (HH). Talvella 1987/88 laji talvehti yleisesti. Suurimmat muutot 19. 9. 1987 500m Sii Jälä (MU) ja 17. 9. 1988 170m + p Nil Eitikka (HH).

Hemppo *C. cannabina* (31. 10.)
Kaikki havainnot: 16. 8. 1986 2p Kuo Neulamäki (JKu & L. Tiensuu), 28. 8. 1986 huomattavan suuri parvi a 45p Iis Parkatti + 15p Iis Kirkonsalmentie (JKu), 27. 9. 1986 1p Kuo Riistavesi lintujärvet (JPy&PP) ja 18. 8. 1988 1/ad p Sii Pöljänmylly (MU).

Tikli *C. carduelis* (29. 11.)
Kaksi havaintoa: 27. 10. 1986 1m Kuo (JPy&PP) ja 30. 11. 1986 1p Kuo Likolahti (JPy&PP).

Punavarpunen *Carpodacus erythrinus* (8. 9.)
Suurin muuttosumma 5. 8. 1986 71m Rau Rastunsuo (KSi) ja viimeiset 24. ja 26. 8. 1986 1m Rau Rastunsuo (KSi) ja 30. 8. 1988 1m Sii kk (MU).

Peippo *Fringilla coelebs* (22. 11.)
Ensimmäiset elokuun alkupuoliskolla 9. 8. 1988 2m Nil Eitikka (HH) ja 15. 8. 1987 4m Sii Harjamäki (MU) ja viimeiset: 29. 11. 1986 1m Rau Rastunsuo (H. Siikavirta), n. 1. 12. 1986 asti 1/p Vie Pieni-Valkeinen (K. Partanen/JKu), 30. 11.—5. 12. 1986 1/p Nil Eitikka (HH), 12.—17. 11. 1987 1/p Sii kk (MU), 23. 11. 1987 1/p Vjä kk (MU) ja 20. 11.—6. 12. 1988 1/p Sii kk (MU). Suurimmat muutot 20. 9. 1986 940m + järri 105m + peippo/järri 190m ja 21. 9. 1986 660m Nil Eitikka (HH).

Järripeippo *F. montifringilla* (22. 11.)
Viimeiset 15. 11. 1986 1m Rau Rastunsuo (KSi), 17.—18. 11. 1986 1/p Vjä kk (HH), 17.—25. 11. 1987 /1p Sii kk (MU) ja syksyn -88 viimeiset jo 14. 10. Suurin paikalliskerääntymä 27. 9. 1986 1000p Kuo Riistavesi lintujärvet (JPy&PP) ja suurimmat muutot 14. 9. 1986 260m + PL 500m Sii Harjamäki (MU&KRu), 19. 9. 1987 230m Sii Jälä (MU).

Keltasirkku *Emberiza citrinella*
Parhaat muutot 18. 10. 1987 45m (MU) ja 25. 10. 1987 55m (MU&KRu) Sii Jälä sekä paras kerääntymä 29. 11. 1986 125 p Nil Eitikka (HH).

Peltosirkku *E. hortulana* (18. 9.)
Paras summa 10. 8. 1986 32m + p Rau Rastunsuo (KSi) ja viimeiset 2. 9. 1986 4p ja 4. 9. 2p Nil kk (HH) ja 30. 8. 1988 5p Sii Ahmo (MU).

Pohjansirkku *E. rustica* (3. 10.)
Ensimmäiset 19. 8. 1986 5p Nil kk (HH) ja 21. 8. 1988 1m Sii Raasio (JR) sekä 15. 8. 1988 1p Vjä Sopenjärvi (HH). Kolmen syksyn yhteissumma yht. 350 sirkkua (taulukko 4). Pahimmat laumat: pohjan + tsik-sirkku yht. 162m + p /96a syksyn -86 aikana Rau Rastunsuo (KSi), 23. 8. 1987 3p + 5m Sii Raasio (MU, JR&ER) ja 28. 8. 1988 15m + p Sii Aappola (MU) sekä pohjansirkku 27. 8. 1988 15p ja 12. 9. 11p Vjä Sopenjärvi (HH). Viimeiset 27. 9. 1986 1p Kuo Riistaveden lintujärvet (JPy&PP), 29. 9. 1987 tsik-sirkku 1m Vjä Sopenjärvi (HH) ja 17. 9. 1988 1p Nil Eitikka (HH).

Pajusirkku *E. schoeniclus* (10. 11.)
Ensimmäiset lähtijät: 17. 8. 1986 1m Sii Harjamäki (MU) ja 27. 8. 1988 2m Vjä Sopenjärvi (HH). Suurin muutto 19. 9. 1987 24m Sii Jälä (MU) ja viimeiset 18. 10. 1986 1p ja 29. 10. /1p Rau Rastunsuo (KSi), 18. 10. 1987 3p Sii Jälä (MU), 28. 10. 1987 1p Son Saukkosuo (VMS) ja 9. 10. 1988 2p Sii Jälä (MU&KRu).

Lapinsirkku *Calcarius lapponicus* (5. 10.)
Ensimmäiset elokuun lopulla: 28. 8. 1987 väh. 1p Son Saukkosuo (VMS) ja 28. 8. 1988 1m Sii Aappola (MU) sekä 30. 8. 1987 1m + 1 kiert. Sii Raasio (MU, JR&ER) ja 30. 8. 1988 1 kiert. Vjä Sopenjärvi (HH). Parhaat summat 28. 8. 1986 41m + p Rau Rastunsuo (KSi) ja 3. 9. 1987 n. 40p Vjä Sopenjärvi (HH). Viimeiset 27. 9. 1986 1p Kuo Riistavesi lintujärvet (JPy&PP), 3. 10. 1986 1p Rau Rastunsuo (KSi), 26. 9. 1987 ä Sii Kasurila (MU&KRu) ja 13. 9. 1988 ä Vjä Sopenjärvi (HH). Kolmen syksyn yhteissumma 439p + m.

Pulmunen *Plectrophenax nivalis* (18. 11.)
Kaikki havainnot: syksyn -86 aikana yht. 963p + m, jossa huippu 26. 10. 370p + m Rau Rastunsuo (KSi), 13. 10. 1986 1m Kuo Puutossalmi (JKu), 18. 10. 1986 4m + 1ä Sii Aappola (MU&KRu), 11. 10. 1986 1p Kuo Maljalahti (JPy&PP), 2. 11. 1986 ä m Kuo Kelloniemi (JPy&PP), 26. 10. 1986 1p Son Saukkosuo (VMS), 11. 10. 1987 1p (MU, KRu, ER&JR) ja 24. 10. 1p (monet) Kuo Puutossalmi, 6. 10. 1987 1p Sii Raasio (JR), 24. 10. 1987 1p ja 29. 10. 1p Son Sukeva (VMS), 26. 10. 1987 3m ja 27.—28. 10. 1p Son Sukevanjärvi (VMS), 26. 10. 1987 Son Saukkosuo ä (VMS) ja 16. 10 1988 2m Sii Rissala (MU&KRu). Viimeiset 6. ja 10. 11. 1986 1p Rau Rastunsuo (KSi). Laji on hyvä esimerkki linnusta, jonka syksymääriin havaintojen palautusinnokkuus vaikuttaa eniten.

Taulukko 4. Joidenkin varpuslintujen syysmääriä Pohjois-Savosta 1986—88

	1988	1987	1988
Lapinharakka	24	19	10
Sinirinta	29	23	4
Lapinkirvinen	108	27	90
Hemppo	63	—	1
Pohjan + tsik-sirkku	197	33	122
Lapinsirkku	345	80	18
Pulmunen	972	10	2

Viimeiset punavarpuset tavataan yleensä elo-syyskuussa.
Kuva: Markku Ukkonen.

Vaelluslinnut

Pyy *Bonasa bonasia*
Laji ei liene vakituinen vaeltaja: 11. 10. 1987 1 kiert. Kuo Puutossalmi (MU, KRu, ER&JR).
Teeri *Tetrao tetrix*
Lajin syksyinen liikehdintä harvinaista, mutta jokasyksyistä: 11. 10. 1988 1/ m W + a /3 m SW Sii Harjamäki (MU) ja 16. 10. 1988 /1 m NW Sii Rissala (MU&KRu).
Hiiripöllö *Surnia ulula*
Kaikki havainnot (yht. 15 yks.): 11. 8. 1986 1p Nil Eitikka (HH), 28. 8. 1986 1p Rau Rastunsuo (KSi), 6. 11. 1986 1 autoon törmännyt Iis Soinlahti, 28. 8. 1987 1 ikkunaan törmännyt Nil Vuotjärvi (mus), 29. 10. 1987 1p Kaa Kortteinen (E. Savolainen & J. Tuomainen), 20. 11. 1987 1 kuollut Lap Pajujärvi (mus) ja syksy -88 21. 8. alkaen Kiu 7 yks. ja Pie 2 yksilöä. Lajin vaellus alkanee havaintojen perusteella jo elokuussa.
Viirupöllö *Strix uralensis*
Kaksi havaintoa "vaeltajista": 24. 9. 1986 1p Iis Haukiniemi (JKu) ja 29. 11. 1987 1p Nil Eitikka (HH).
Varpuspöllö *Glaucidium passerinum*
Havainnot kunnittain: 1986 Lep 2, Kuo 1, 1987 Rau n. 5, Sii 1 ja 1988 Rau 2, Kiu 1 ja Kuo 1.
Kesykyyhky *Columba livia domestica*
Laji on harvinainen liikehtijä Pohjois-Savossa. Yksi havainto: 15. 11. 1986 1p Rau Kerkonkoski Repola (K. Vesterinen/KSi).
Palokärki *Dryocopus martius*
Syksyllä -86 tavattiin 7. 9.—1. 11. yht. 9 vaeltavaa, syksyllä -87 13. 8.—21. 9. 3 vaeltajaa ja syksyllä -88 vain 2. 10. 1m Sii Raasio (MU, JR&JKe).
Käpytikka *Dendrocopos major*
Vaellus erittäin vaatimatonta: -86 12m, -87 10m ja -88 8m.
Pikkutikka *D. minor*
Syksyllä -86 tavattiin yht. 14 p + m elo—marraskuussa, syksyltä -87 vain 7. 9. 1m Sii Vuorela (E. Björk) ja syksyllä -88 elo—marraskuussa enintään 9 yksilöä.

Pohjantikka *Picoides tridactylus*
Kaikki syyshavainnot: 9. 9. 1986 1m Iis Kangaslampi (JKu), 9. 9. 1986 1 kuolleena Kuo Haapaniemi (mus), 18. 9. 1986 1m Rau Rastunsuo (KSi), 17. 9. 1987 1p Vjä Sopenjärvi (HH), 19. 9. 1987 1m Sii Jälä (MU), n. 15. 10. 1987 1p Nil Ranta-Sänkimäki (JR), ja 15. 11. 1988 2/ + /1 + 1Ä p Vie Talaskangas (VMS).
Harmaapäätikka *Picus canus*
Yksi havainto: 20. 11. 1987 1 yks. Vjä Jonsa (M. Kröger/mus).
Närhi *Garrulus glandarius*
Kaikkien syksyjen vaellussummat jäivät vaatimattomiksi: 17. 8.—18. 10. 1986 7m, 21. 9.—3. 10. 1987 14m ja 4. 9.—30. 10. 1988 29m suurvaelluksesta huolimatta.
Korppi *Corvus corax*
Syksyn -86 ainokainen 18. 8. 1m Kuo Puutossalmi (JKu&JPy). Syksyllä -87 nähtiin 25. 7.—3. 10. 7m ja 16. 6.—25. 10. 1988 25 m/14a.
Kuukkeli *Perisoreus infaustus*
Vaikka laji ei vaelluslintu olekaan, julkaistakoon tässä yhteydessä lajista ilmoitettu havainto: 26. 9. 1986 1p Suo Kurkisuo (M. Nyyssönen/KSi).
Pähkinähakki *Nucifraga caryocatactes*
Syksyltä -86 tuli 8 havaintoa edellisen syksyn suurvaelluksen jälkimaininkeina: 28. 7. 1986 1m ja 1. 8. 1m Rau Äijävesi (E. Vesanen), 8. 9. 1986 1p ja 12. 10. 1p Kaa kk (P. Räsänen), 15. 9. 1p Rau Kiesimä Harjula (J. Sikström), 16. 9. 1p Kuo Savisaari (JPy&PP), 28. 9. 1p Nil Kaijanmäki (HH) ja IX alku—15. 11. sekä 4. 12. 1p Iis keskusta (JKu). Syksyllä -87 lajista tuli ajalta 15. 8.—17. 11. havainnot yht. 24—25 yksilöstä, jotka jakautuvat kunnittain seuraavasti: Iis 8—9, Kuo 6, Nil 3, Kaa 2, Lap 2, Vjä 2 ja Ves 1 yksilö. Pääosa havainnoista tuli maallikoilta museolle. Syksyltä -88 viisi havaintoa: 11. 8.—3. 10. 1p Kaa kk (P. Räsänen), 21. 8. 1p Pie Panka (S. Kärkkäinen/E. Savolainen), 13. 9. 1m W Sii Harjamäki (MU), IX 1p Jua Orikorpi (M. Suniloff/E. Savolainen) ja 7. 10. 1p Maa Lapinjärvi (JPä).
Talitiainen *Parus major*
Syksyjen -86 (12m) ja -87 (39m) summat eivät kommenteja kaipaa. Sen sijaan syksyllä -88 laji liikehti runsaslukuisena, esim. 4. 9.—23. 10. Nil Eitikka yht. 260 p + m (HH).
Hömötiainen *P. montanus*
Syksyltä -86 ilmoitettiin yht. 48m ja syksyltä -87 17m. Syksyllä -88 lajia liikehti talitiaisten mukana, esim. 4. 9.—23. 10. yht. 165 p + m Nil Eitikka (HH).

Sinitiainen *P. caeruleus*
Syksyllä -86 26. 8.—14. 11. yht. 55m + p /26a Rau, pääas. Rastunsuo (KSi) ja 10. 10. 1m Iis Koljonvirta (JKu), 26. 10. 1m Sii Jälä (M U& KRu) sekä 30. 10. 1p (ei pesi paikalla) Nil Eitikka (HH). Syksyllä -87 vain 17. 10. 4m Sii Kevätön (MU) ja 18. 10. 4m/3a Sii Jälä (MU). Syksyllä -88 pientä vaellusta, lintuja oli pikkuparvissa liikkeessä vielä marraskuussakin.
Töyhtötiainen *P. cristatus*
Kaikki havainnot: 6. ja 10. 10. 1986 1p (ei pesi havaintopaikalla) Rau Rastunsuo (KSi), 19. 9. 1987 1m Sii Jälä (MU) ja 24. 9. 1988 2m Kuo Puutossalmi (MU, KRu, JR&KRi).
Kuusitiainen *P. ater*
Kaikki havainnot: 26. 10. 1986 1m Rau Kampinlahti (KSi), 6. 11. 1986 1m Rau Rastunsuo (KSi), 18. 10. 1987 1m + 2 kiert. Sii Jälä (MU) ja 8. 10. 1988 1p Sii Raasio (JPy, PP & T. Ruotsalainen).
Pyrstötiainen *Aegithalos caudatus*
Syksyllä -86 laji vaelsi suurin joukoin, ajalta 1. 10.—31. 11. ilmoitettiin yht. 495m /53a. Parhaat päiväsummat kohosivat neljään—viiteenkymmeneen vaeltajaan vaelluksen jatkuessa vielä pitkälle joulukuuhun. Muilta syksyiltä vain 18. 10. 1988 15m Nil Mustalahti (ER).
Puukiipijä *Certhia familiaris*
Vain 17. 9.—23. 10. 1988 yht. 3m Nil Eitikka (HH).
Hippiäinen *Regulus regulus*
Vain syksyllä -88 n. 20m eri puolilla maakuntaa.
Tilhi *Bombycilla garrulus*
Syksyltä -86 ilmoitettiin havainnot n. 1440 yksilöstä. Ensimmäiset 22. 9. Sii ja huippu 17. 10. n. 250m + 50p Iis Kangas (JKu). Syksy -87 oli vaatimaton tilhisyksy, vain pieniä kerääntymiä ilmoitettiin, suurin 19.—23. 10. 70p Sii kk (KRu). Ensimmäiset jo 12. 9. 6p Nil Eitikka (HH). Syksy -88 oli niinikään huono tilhisyksy, vain 265 yksilöä ilmoitettiin ensimmäistenkin saapuessa vasta lokakuun alussa.
Pähkinänakkeli *Sitta europaea*
Havaintoja vain syksyltä -87, jolloin 25. 10.—23. 11. tavattiin yht. 7 yksilöä kunnittain seuraavasti: Sii 4, Kuo 1, Lap 1 ja Jua 1. Havainnoista neljä tuli maallikoilta museolle.

Urpiainen *Carduelis flammea*
Syksy -86 ei ollut urpiaissyksy, vain n. 200 yks. ilmoitettiin, joista 19. 10. 100m Kuo Puutossalmi (JKu). Syksyllä -87 laji liikehti runsaslukuisena, parhaat päivät 14. 10. 350m Sii kk ja 18. 10. 460m Sii Jälä (MU). Laji liikehti runsaana koko talven 1987—88. Syksyllä -88 laji oli jälleen kadoksissa, vain n. 250 yksilöä ilmoitettiin.
Tundraurpiainen *Carduelis hornemanni*
Kaikki syyshavainnot: 30. 11. 1986 1p Kuo Likolahti (JPy&PP) ja 5. 11. 1988 2p sekä 20. 11. 1p + 1 kuolleena tiellä Sii Hamula (MU&KRu).

Käpylinnut *Loxia sp.*
Syksyllä -86 runsasta liikehdintää kesäkuun alusta alkaen, mutta parvikoko varsin pieni. Liikehdintä jatkui pitkälle joulukuuhun parhaiden päivien ollessa 30—40 vaeltajaa. Isokäpylinnusta 5 havaintoa yht. 11 yksilöstä. Syksyllä -87 vaellus oli varsin normaali, paras päivä 8. 6. 92m/3a Sii Ahmo (MU). Isokäpylintuja nähtiin 6. Syksyn -88 vaellus oli samanlainen kuin -87, päämuutto keskittyi kesäkuuhun. Isokäpylintuja vain 3.

Kirjosiipikäpylintu *L. leucoptera*
Laji oli AHK-listalla vielä 1987, mutta käsiteltäköön nämä havainnot tässä yhteydessä. Ajalla 22. 7.—6. 9. tavattiin yht. 38 yksilöä, jotka jakautuivat kunnittain seuraavasti: Sii 28 ja Kuo 10. Laji pesi kyseisenä vuonna normaalia yleisempänä Lapissa ja ylisuuret määrät säteilivät runsaasti lintuja Pohjois-Savoonkin, eikä kaikkia havaintoja ole edes vielä palautettu.

Taviokuurna *Pinicola enucleator*
Kaikilta syksyiltä havaintoja varsin vähän: 18. 10. 1986 15m SW Sii Aappola (MU&KRu), 18. 10.—4. 11. 1986 35m/7a Rau Rastunsuo (KSi), 18. 10. 1987 a 18m Sii Jälä (MU), 7. 11. 1987 a 4m Sii Kasurila (MU), 19. 10. 1988 1m ja 3. 11. 2p Nil Pieksänkoski, 22. 10. 1988 peräti 20p Nil Mustalahti ja 23. 10. 1988 3p Nil Mustolahti (ER).
Punatulkku *Pyrrhula pyrrhula*
Syksyllä -86 nähtiin 27. 9.—8. 12. yht. 36m ja 18.—25. 10. 1987 35m. Syksyllä -88 laji liikehti vilkkaasti päämuuton osuessa lokakuun alkuun: 1. ja 15. 10. 19m Nil Eitikka (HH) sekä 2. 10. 28m Sii Raasio (MU).
Pikkuvarpunen/varpunen *passer montanus/-domesticus* 26. 10.1986 5m Sii Jälä (MU&KRu).

Varpunen *P. domesticus*
14. 10. 1988 3m Vjä kk ja 16. 10. 1988 /1 hetken p lähti m Nil Eitikka (HH) ainoat ilmoitetut havainnot.

Lopuksi

Vuosilta 1986—88 palautettiin Pohjois-Savosta yhteensä 17 syysmuuttolomaketta: syksyltä -86 8 kpl, -87 6 kpl ja -88 3 kpl. Syksyltä -89 on tullut toistaiseksi 3 lomaketta. Ulkopuolisesta voi tuntua siltä, että Pohjois-Savon lintuhenkilöt pitävät syysmuuttolomakkeen täyttöä ja palautusta jonkinlaisena vitsinä. Tosiasia kumminkin on, ettei kolmen lomakkeen tiedoista yhtä syyskatsausta synny. Tyhjästä on paha nyhjästä!

LYL:n lintulehtipaketti 1991

Tilaamalla lehtesi LYL:n lintulehtipaketin kautta saat ne edullisimmin. Tilaa valitsemasi lehtipaketti maksamalla tilaushintojen summa (vähintään 150 mk) oheisella postisiirtolomakkeella tilille KO 2418 92-0 osoitteella LYL, PL 17, 18101 Heinola. Paketin kautta ei toimiteta oman osoitealueesi paikallisyhdistyksen lehteä.
Ohessa lehtien pakettihinnat ja ennakkotiedot:

Lehti	Yhd.	Koko	s/nro:a	Hinta
1. Aureola	PPLY	A5	135/4	30 mk
2. Corvus	PSLY	B5	48/1	9 mk
3. Hippiäinen	SpLY	A5	120/4	20 mk
4. Keski-Suomen linnut	KSLY	A5	128/4	30 mk
5. Kokko	LLY	B5	36/1	10 mk
6. Lintukymi	KyLy	B5	48/1	20 mk
7. Lintuviesti	TaLY	B5	160/4	40 mk
8. Lounais-Hämeen linnut	LHLH	B5	60/1	25 mk
9. Ornis Botnica (vuosik.)	KPLY	A5	150/1	40 mk
10. Ornis Karelica	EKLY	B5	48/1	15 mk
11. Päijät-Hämeen linnut	PHLY	A5	144/4	28 mk
12. Satakunnan linnut	PLY	A5	150/4	30 mk
13. Siipipeili	MkLY	A5	96/2	25 mk
14. Siipirikko	PKLY	A5	128/4	20 mk
15. Siivekäs	PSLTY	A5	80/2	20 mk
16. Sirri	Xenus	B5	56/1	15 mk
17. Suomenselän linnut	SSLY	A5	180/4	34 mk
18. Tringa	Tringa	B5	160/4	34 mk
19. Ukuli	TLY	B5	144/4	35 mk
20. Hirundo	LUS	A5	32/2	30 mk

Uutuuksia: LYL tekee osoitetarrat vähän ennen kunkin numeron ilmestymistä ja voimme ottaa osoitemuutoksia vastaan kesken vuottakin!

Paketin hintaan sisältyy suomalaisten paikallislintulehtien bibliografia 1991, joka lähetetään vuosikerran valmistuttua.

Nostat tai ostat
PANKKI KORTTI
on kätevin!
Kansallis-Osake-Pankki
Kuopion Osuuspankki
Osuuspankki Yhteistuki
Pohjois-Savon Säästöpankki
Postipankki
STS Pankki
Suomen Yhdyspankki

Nyt meiltä
värikuvat 10 × 15
jopa tunnissa.
Fuji Minilab
JORINKUVA
— NILSIÄNTIE 44 NILSIÄ PUH. 971-431560

Lintuhavaintojen keruu ja ilmoittaminen Pohjois-Savossa

Miksi havainnot kerätään uudella tavalla?

Yhdistyksemme yhtenä toimintatavoitteena on lintuhavaintojen keskitetty keruu Pohjois-Savon alueelta. Koska viime aikoina on ilmennyt jäsenten parissa jonkin verran epätietoisuutta siitä, mitä havaintoja milloinkin kerätään ja miten havaintoja pitäisi ilmoittaa, on syytä kertoa jokunen vinkki havaintojen keruusta ja ilmoittamisesta. Samalla havaintojenkeruuta uudistamalla pyritään korjaamaan monia vuosien aikana esille tulleita epäkohtia (havaintojen arkistointi, katsausten kokoaminen, havainnoijan ilmoitusten päällekäisyys ja ruuhkautuminen loppuvuoteen, turhien tietojen keruu jne.). Jotta jäsenet tulevaisuudessa pysyisivät tästä kaikesta ajan tasalla, julkaistaan täysin kattava lajilista, josta näkee suoraan, mitä havaintoja kustakin lajista ilmoitetaan. Erityisesti AHK-ilmoituksen vaativien lajien joukkoa on syystäkin harvennettu ja varsinaista faunististen lajien listaa ei enää ole. Tosin havaintokorteilla nimenomaan kerätään entisen faunistisen listan muokatun version mukaan havaintoja, joten ei liene mitenkään väärin kutsua ns. korttihavaintoja myös laajassa merkityksessä faunistisiksi havainnoiksi. Vain termi "faunistinen lajilista" on syytä jättää unholaan. Lisäksi ohjeistoon on liitetty neuvoja AHK-lomakkeen täyttämiseksi, jottei harvinaisuusilmoituksen laatiminen kariudu eka kertoja yrittävän rimakauhuun, ja tuskinpa oppi konkareitakaan ojaan kaataa. Erityisen huolellisesti on yritetty paneutua uuden havaintokortin käyttöohjeisiin.

Jäljessä oleva ohjeisto uusine lajilistoineen puhukoon puolestaan, mutta jokunen perustelu korttilajien valinnasta ja AHK-lajien muutoksista lienee paikallaan. Remontissa on otettu huomioon Uhanalaisten eläinten ja kasvien suojelutoimikunnan (UHEKS) mietinnön ohjeet sekä valtakunnalliset faunististen lintuhavaintojen ja uhanalaisia lintulajeja koskevien havaintojen kokoamisohjeet (ks. Koskimies & Väisänen 1988, Linnustonseurannan havainnointiohjeet). Eräistä lajeista (esim. kuikka, varpushaukka, koskikara) ei enää kerätä kaikkia havaintoja, koska näitä tietoja saadaan jo kevät- ja syysmuuttolomakkeiden yhteydessä. Näin on voitu vähentää aktiivilintuharrastajien kohtuutontakin faunististen havaintojen (= korttihavaintojen) kirjaamisurakkaa edes vähäsen (esim. muutolla nähdään paljon nisareita). Uusiksi faunistisiksi lajeiksi on otettu mukaan selkälokki ja nuolihaukka (UHEKS:n mietinnön pohjalta). Viherpeiposta ja sinitiaisesta ei sen sijaan enää kerätä havaintoja lajien runsaslukuisuuden ja epäyhtenäisen tiedonsaannin takia. Kyseisten lajien esiintymiskuva saadaan kartoitettua luotettavammin muillakin keinoin (esim. talvilintulaskentojen avulla).

Alueellinen harvinaisuustoimikunta (AHK) on tykönään katsonut aiheelliseksi poistaa vuosien 1988 ja 1989 alusta lähtien eräitä lajeja tarkistettavien lajien listalta mm. seuraavista syistä. Eräiden lajien (esim. jänkäsirriäinen, kirjosiipikäpylintu, pikkuvarpunen) havaintomäärät ovat lisääntyneet. Vanha totuushan on, että riittävän "runsaslukuisena" tavattavan harvinaisuuden havaintoja ei enää jakseta ilmoitella AHK-lomakkeilla, jolloin havaintojen poisjäännin seurauksena syntyisi väärä kuva lajin todellisesta esiintymisestä. Maallikot tekevät (ilmoittavat) runsaasti havaintoja tietyistä helposti tunnettavista lajeista (esim. harjalintu). Koska AHK-ilmoituksen kinuaminen heiltä on lähes mahdoton tehtävä, AHK-lomakkeen vaatiminen aiheuttaisi selvien havaintojen poisjäännin ja vääristymän lajin esiintymiskuvassa. Myös jos jokin laji on osoittautunut jokavuotiseksi (monia havaintoja vuosittain) jollakin paikalla, on ollut perusteltua poistaa kyseisen paikan ko. lajia koskevat havainnot AHK:n tarkastamien havaintojen joukosta (esim. pulmussirri Siilinjärven Raasiossa, rytikerttunen Varkaudessa). Eräät ns. yölaulajat on niin ikään tiputettu AHK-luettelosta, koska ± kaikki havainnot on tehty laulun perusteella, jolloin tunnistaminen on usein varsin helppoa (myös yölaulajien havaintomäärät ovat lisääntyneet). Rengastusta varten pyydystetyistä yksilöistä ei myöskään vaadita enää AHK-ilmoitusta, koska tällöin otus on kädessä ja rengastajanhan on pystyttävä määrittämään laji yksiselitteisen varmasti ennen kuin metallirenkuloiden kiinnittäminen on ylipäätään luvallista (ja rengastajien määritysmoraali on ehdoton)!

Havaintokortin käyttö ja kirjain/numerokoodien tulkinta

Omat ja toisten lintuhavainnot ovat lintuharrastuksen, bongauksen, lintujen suojelun ja tieteellishenkisemmänkin lintujen tutkiskelun ryyti ja ruuti. Yhdistyksemme kerää ja julkaisee lintuhavaintoja toimialueeltaan, joka on LYL:n yhtenäiskoordinaatein rajaama Pohjois-Savon havaintojen keräysalue. Alue vastaa käytännössä melko tarkoin Kuopion lääniä. Ohjeisto havaintojen keruu- ja ilmoittamiskäytännöstä painetaan vuosittain Siivekkään ykkösnumerossa, ja em. käytäntö on kulloinkin voimassa viimeisimmän ohjeiston mukaisesti. Tosin tämänkertainen ohjeisto on pyritty muokkaamaan lähes vedenpitäväksi, mutta tulevaisuus tuonee myöhemmin muutoksia mukanaan.

Korteilla havainnoista ilmoitetaan alkuperäiset tiedot mahdollisimman tarkoin, sillä liika yleistäminen ja yhdistely saattavat vähentää tietojen käyttömahdollisuuksia. AHK-lomakkeelle kirjoitetaan tietenkin kaikki tieto viimeistä myöten, eikä korteillakaan tarvitse tilaa säästää. Täytyy vain ottaa huomioon lajin kohdalle merkityn koodin tai koodien yhdistelmän tarkoitus ja sen puitteissa kirjata havainnot riittävän tarkasti kortille. Havaintojen kirjaamisesta korteille enemmän tuonnempana, sillä ensin lienee parempi selittää koodien merkitys yksityiskohtaisesti esimerkkien kera.

Koodi A tarkoittaa yksiselitteisesti, että lajista täytyy täyttää AHK-kaavake, jonka jälkeen havainto voidaan hyväksyä ja edelleen julkaista tai hylätä. Näistä lajeista ei tehdä mitään muita ilmoituksia eikä merkintöjä korteille eikä muuttokaavakkeisiin tms. Koodin A lisäksi lajin perässä voi olla suluissa ykkönen ja täsmennys, mitä havaintoja ykkönen koskee (esim. AQUCHR A(1 nuoret linnut) kotka, eli nuoria maakotkia koskevat havainnot merkitään korteille, eikä AHK-kaavaketta tarvitse nuorista kotkista täyttää). (Koodi 1 selostetaan tarkemmin seuraavana.) Muita lajeja, joiden kohdalla on poik-

keus, ovat: pikku-uikku: talvihavainnot korteille, isosirri ja pulmussirri: Siilinjärven Raasion ja Mustin syyshavainnot korteille, kuovisirri: syyshavainnot kaikkialta korteille, rytikerttunen: Varkauden alueen havainnot korteille ja lapinuunilintu: laulavia yksilöitä koskevat havainnot korteille. AHK-lomakkeen täyttöohjeet ovat sivuilla 12—15. AHK tarkistaa myös tiettyjä lajipari- ja sukutasolle jääneitä harvinaisuuksien määrityksiä (esim. jää-/amerikanjääkuikka, haahka/-kyhmyhaahka, muutto-/tunturihaukka, Stercorarius sp., jne.). Näistä voi tarkemmin kysyä AHK:n jäseniltä (Paavo Liimatta, Heikki Kotilainen ja Markku Ukkonen).

Koodi 1. Lajista kerätään kaikki havainnot yksitellen korteille. Havainnot esitetään lajeittain (ja vuosittain) omilla korteilla mielellään kronologisessa järjestyksessä. (Tämä mahdollistaa havainnon kirjoittamisen heti havainnon teon jälkeen kortille, eikä havaintojen kirjaamisurakka kasaudu näin ollen joulu—tammikuulle!) Erityisesti painotettakoon, että tämä koodi sisältää myös pesimätietojen (ks. koodi 2*/3*) ilmoittamisen samoilla korteilla muiden havaintojen kera. Esimerkkejä:

HAVAINTOKORTTI PSLTY-KUIKKA PL 205 70101 KUOPIO	Laji: meriharakka	Vuosi: 1990	Numero (ei täytetä)
	Havannoija: Hande Havainnoija	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 *	
Pvm	Kunta, kylä, paikka, yht. koordinaatit		
10.5.	Kuo Kallansillat	4 p	
21.5.	Kuo Puutossalmi	a12 m N kello 5.57	

HAVAINTOKORTTI PSLTY-KUIKKA PL 205 70101 KUOPIO	Laji: lapinpöllö	Vuosi: 1990	Numero (ei täytetä)
	Havannoija: Hande Havainnoija	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 *	
Pvm	Kunta, kylä, paikka, yht. koordinaatit		
16.3.	Vie Talaskangas Talasjärvi	1 Ä	
5.6.	Vie Talaskangas sama reviiri	kuin edellä 2 yksilöä (emot)+pesä, jossa	
	3 noin kahden viikon ikästä poikasta. Pesä noin 9 metrin korkeudella		
	kuusessa vanhassa kanahaukan pesässä.		
9.11.	Maa Kinnulanlahti Valkeinen	1 p pellonreunalla metsässä	

Koodi 2. Lajista kerätään vain pesimäaikaiset havainnot korteille (pesimäaika vaihtelee lajeittain, ks. esim. Solonen 1985: Suomen linnusto — Lintutieto). Havainnon ei siis tarvitse koskea pesivää yksilöä. Esim. mustavaris 7.6. Maa Kinnulanlahti 2 kiertelevää. Pesimätietoja ei tarvitse ilmoittaa yhtä yksityiskohtaisesti kuin koodin 2* kohdalla. Esim. mustaviklo 25. 5.—6. 8. Maa Lapinjärvi pesivä pari tuotti 4 potraa jälkeläistä (kirjataan kortille).

*Koodi 2** tarkoittaa, että pesimäaikaisten havaintojen lisäksi halutaan havainnoijan ilmoittavan lajista käytettävissä olevat pesimätiedot (esim. munaluku, kuoriutuneiden/pesässä olleiden/pesästälähteneiden/rengastusikäisten poikasten määrä päivämäärineen, pesäpaikka, haudonta-aika jne.). Havainnot kirjoitetaan lajeittain (ja vuosittain) omille korteille. Erityisesti voi ilmoittaa haukka-ja pöllöhavaintojen yhteydessä tarkastettujen kolojen/-

risupesien määrän ja kertoa monessako pesittiin/asuttiin/ei pesitty. Pöntöt on hyvä luokitella (esim. helmipöllönpönttö, viirupölllönpönttö, tuulihaukanpönttö jne.) erilaisiin luokkiin ja ilmoittaa kokoluokan lajin kortilla. Kokoluokkien kanssa ei kannata olla "liian tarkka" ja pönttötietoja voi ilmoittaa ns. väärän lajin kortilla (esim. kertoa helmipöllön kortilla telkänpöntöista, joissa helmarit usein pesivät). Pesimätietojen ilmoittamisessa annetaan havainnoijalle siis varsin vapaat kädet. Kortteja täytettäessä täytyy siis miettiä järkevin muoto pesimätietojen ilmoittamiseksi, eikä niitä saa kuitenkaan mitenkään väheksyä. Samalla on myös huolehdittava siitä, ettei saman paikkakunnan lintumiehet ilmoita moneen kertaan samoja tietoja. Tämän estämiseksi voi lähekkäisistä pesistä ilmoittaa yhtenäiskoordinaatit. Myöhemmmin, kun pesimätietoja on kertynyt korteilla yhdistykselle, voidaan ohjeita tarvittaessa vielä täsmentää. Esimerkki:

HAVAINTOKORTTI PSLTY-KUIKKA PL 205 70101 KUOPIO	Laji: tuulihaukka	Vuosi: 1990	Numero (ei täytetä)
	Havannoija: Hande Havainnoija	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 *	
Pvm	Kunta, kylä, paikka, yht. koordinaatit		
20.6.	Kuo Kuhanen	1 lekutteleva peltojen yllä	
1.7.	Nil Reittiö	1 saalista kantava	
5.7.	Kuo Kylmälahti	emot + 5 rengastusikäistä poikasta	
	Pesä ladon seinään kiinnitetyssä pöntössä noin 4 metrin korkeudessa.		
	Yhteensä Kuopion Kylmälahti alueella 3 tuulihaukan pönttöä (2 tyhjää)		

Koodi 3. Lajista kerätään pesimäpaikkatiedot korteille. Tämä tarkoittaa, että havainnoija ilmoittaa lajista tiedot seuraavasti: paikka (esim. suo, järvi tai sen osa, luoto, kylä, kunta, muuten rajattu alue = esim. oma pöntötysalue; havainnoija rajaa itse alueen, jolta tiedot ilmoittaa), laskettu/arvioitu (minimi tai vaihtelurajat) pari/reviirimäärä. Erityisesti on huomattava, ettei yksittäisiä pesimäaikaisia havaintoja ilmoiteta. Vain pysyvät reviirit tai muuten selvästi pesintään viittaavat havainnot otetaan huomioon. Esimerkkejä:

HAVAINTOKORTTI PSLTY-KUIKKA PL 205 70101 KUOPIO	Laji: pikkulokki	Vuosi: 1990	Numero (ei täytetä)
	Havannoija: Hande Havainnoija	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 *	
Pvm	Kunta, kylä, paikka, yht. koordinaatit		
	pesintään viittaavia havaintoja (parimääriä ei selvitetty):		
	Lap Savonjärvi		
	Iis Porovesi Vedenpäänlahti		
	Iis Tismiö		
	Iis Keskimmäinen		

*Koodi 3**. Lajista halutaan pesimäpaikkatietojen lisäksi löydetyiltä pesiltä käytettävissä olevat pesimätiedot kuten kohdassa 2*. Esimerkkejä:

HAVAINTOKORTTI PSLTY-KUIKKA PL 205 70101 KUOPIO	Laji: kuikka	Vuosi: 1990	Numero (ei täytetä):
	Havannoija: Hande Havainnoija	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 *	

Pvm	Kunta, kylä, paikka yht. koordinaatit
	Sii Juurusvesi koko alueella tavattu ainakin 4 eri
	paria, joista yksi tuotti yhden poikasen, kahdesta ei tietoa ja
	yksi pesä löydettiin: pesässä 29.5. 2 munaa, pesä ½ metriä rannasta
	noin 150 metrin päässä mökistä, kesäkuun alussa nouseva vesi uhkasi
	pesää, mutta 5.7. nähtiin emot + 2 poikasta, poikaset lennossa 4.9.

HAVAINTOKORTTI PSLTY-KUIKKA PL 205 70101 KUOPIO	Laji: helmipöllö	Vuosi: 1990	Numero (ei täytetä):
	Havannoija: Hande Havainnoija	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 *	

Pvm	Kunta, kylä, paikka yht. koordinaatit	
	Sii 5-tien W-puoleinen alue	10 reviiriä
	pesinnät:	
30.4.	Kasurilanmäki 4 munaa (tuhoutunut 15.5.)	
25.5.	Arabia 3 rengastusikäistä poikasta, 4.6. poistuneet pesästä	
30.5.	Luvelahti 2 rengastusik. poikasta luonnonkolossa ja 4 rengastus-	
	ikäistä poikasta telkänpöntössä, pienin hyvin riutunut (ei reng.)	
	Lisäksi tarkastettiin 6 helmipöllönpönttöä ja 2 telkänpönttöä,	
	joissa ei asuttu (kaikki Kasurilassa/Räimällä).	
12.12.	Sii Harjamäki	1 p

Koodi 4. Lajista kerätään talvihavainnot (ohjepäivämäärät 1. 12.—15. 3.) korteille kuten edellä. Talvihavaintokoodi (4) on merkitty vain oletettavien talvehtijoiden kohdalle, eikä numeron puuttuminen sulje pois erittäin poikkeuksellisten talvihavaintojen ilmoittamista lajin omilla korteilla. Lisäksi monien tavallisten talvilintujen kohdalta koodi puuttuu, koska niiden yleisyydestä johtuen ei ole syytä kerätä talvihavaintoja (esim. harakka, pyy, viherpeippo jne.). Kaikista lajeista ilmoitetaan kuitenkin talvilintulaskentojen tulokset, joten yleisimmätkin talvilinnut ovat seurannan alla. Talvilaskentojen tulokset lähetetään omilla papruilla, ei korteilla (esim. kopiot eläinmuseolle menevistä papruista). Talvihavaintoja korteille kirjattaessa on muistettava vaihtaa kortteja vuoden vaihtuessa, koska kahden vuoden havaintoja ei saa olla samalla kortilla.

Koodi M. Lajin muutto/vaellushavaintoja kysellään syksyin keväin muutto/-vaelluslomakkeella. Tarkemmat ilmoitusohjeet lomakkeen yhteydessä.

Havaintojen kirjaaminen korteille

Erittäin hyvän yleisnäkemyksen korttien täyttämisestä saa, kun vilkaisee edellä esimerkkeinä olleet kortit läpi. Kortteja ei kuitenkaan tarvitse täyttää kirjoituskoneella, vaan suurin osa korteista täytettäneen kynällä, joka kelpaa vallan mainiosti. Kortit saa toki survoa kirjoituskoneeseenkin. Tässä käydään kortin lokerot yksitellen läpi, jottei kaikki mene perusteelliseti väärin.

— Laji. Koska yhdelle kortille SAA kirjoittaa VAIN YHDEN LAJIN havaintoja, merkitään heti korttia käyttöön otettaessa, mitä lajia varten kortti on.

— Vuosi. Koska yhdelle kortille SAA kirjoittaa VAIN YHDEN VUODEN havaintoja, merkitään heti korttia käyttöön otettaessa, minkä vuoden havaintoja kortilla on. Tämän jälkeen vuosilukua ei kirjoiteta mihinkään muuhun kohtaan.

— Havainnoija. Kortilla olevista havainnoista vastaa VAIN YKSI HENKILÖ, joten lokeroon kirjoitetaan vain kortin täyttäjän nimi, ei kenenkään muun. Kun varsinaista havaintoa kirjoitetaan kortille, voidaan sen perään merkitä sulkuihin muiden havainnoijien nimikirjaimet (jäsenten nimikirjaimet julkaistaan vuosittain Siivekkäässä, edelliset numerossa 1—2/1989). Nimikirjaimia merkitään kuitenkin vain kohtuullinen määrä ja niiden perään merkintä "ym", jos mukana on ollut vielä tusina muita. Sulkuihin HAVAINNON PERÄÄN voidaan siis merkitä MUUT HAVAINNOIJAT. Jos kyseessä on maallikkohavainto laitetaan MAALLIKON NIMI LAINAUSMERKKEIHIN (esim. "M. Maallikko") niin ikään HAVAINNON PERÄÄN.

— Mustakulmaisista numeroista ja tähdestä ei tarvitse välittää.

— Pvm. Kohtaan pistetään havainnon päivämäärä(t) tarvittaessa ILMAN VUOSILUKUA. Jos päivä(t) ei(vät) sovi karsinaan voi alapuolella olevaan tilaan jatkaa.

— Kunta, kylä, paikka/ yht. koordinaatit. AINA mainitaan ainakin KUNTA ja KYLÄ. Paikkaa voi tarkentaa (toivottavaa) esim. järven, mäen, kadun ym. vastaavan kartalta löytyvän maastokohteen tai yhtenäiskoordinaattien avulla. Tarkennukset ovat tärkeitä varsinkin silloin, kun paikkakunnalla retkeilee säännöllisesti useita havainnoijia ja kun lintujen reviirit ovat lähekkäin (esim. satakielitihentymät). Uhanalaisten ja suojelua vaativien lajien kohdalla kuntaa tarkempi havaintopaikka jää vain arkistotiedoksi (suojelutoimenpidekäyttöön), jota ei julkaista.

Kunta ilmoitetaan aina havaintoja lähetettäessä kolmikirjaimisin lyhentein:

Iis	= Iisalmi	Lep	= Leppävirta
Jua	= Juankoski	Maa	= Maaninka
Kaa	= Kaavi	Nil	= Nilsiä
Kar	= Karttula	Pie	= Pielavesi
Kei	= Keitele	Rau	= Rautalampi
Kiu	= Kiuruvesi	# Rvr	= Rautavaara
Kuo	= Kuopio	Sii	= Siilinjärvi
Lap	= Lapinlahti	Son	= Sonkajärvi

Suo	= Suonenjoki	Ves	= Vesanto
Ter	= Tervo	Vie	= Vieremä
Tuu	= Tuusniemi	# Vjä	= Varpaisjärvi
Veh	= Vehmersalmi	# Vrk	= Varkaus

= poikkeus käytännöstä, jonka mukaan nimen 3 ensimmäistä kirjainta on lyhenne!

— Havaintotiedot kirjataan tyhjään lokeroon. Jos kaikki tiedot eivät siihen sovi voi jatkaa seuraavalle riville (kuten usein joutuukin) lokerosta "Kunta, kylä jne." alkaen (ks. esimerkki kortit). Seuraavassa joitakin ohjeita havaintotietojen ilmoittamisen yhtenäistämiseksi:

1) Yksilömäärä ja mikäli mahdollista myös sukupuoli ja ikä. **Sukupuoli merkitään käyttäen** ♂ ja ♀-merkkejä ♀-puk. = naaraspukuinen). Linnun tarkka ikä merkitään kalenterivuosina: 1kv = samana kalenterivuonna, 2kv = edellisenä kalenterivuonna, +1kv = ennen kuluvaa kalenterivuotta syntynyt jne. Voit käyttää myös jaottelua: ad = vanha lintu, subad = esiaikuinen, juv = nuori lintu, pull = pesä- tai maastopoikanen. Voit kuvata myös sulkasatovaihetta: jp = juhlapukuinen, tp = talvipukuinen ja vp = vaihtopukuinen. Nyt on syytä unohtaa muut merkinnät kauttaviivoineen ja heittomerkkeineen, jotta katsauksien kokoajat ymmärtävät havainnot. Omaan havisvihkoonsa saa piirrellä mitä känkyröitä tai käppyröitä huvittaa.

2) Linnun liikkuminen/käyttäytyminen. m = muuttuva (ja mielellään muuttosuunta kansainvälisiä lyhenteitä käyttäen (N—E—S—W) ja näiden johdannaislyhenteitä käyttäen), p = paikallinen, Ä tai la = laulava/ soidin ääntelevä, ä = muutoin ääntelevä. Ilmoita myös, onko kyseessä pysyvä reviiri, munapesä, poikaspesä, varoitteleva emo jne. Parvet. a56 = 56 yksilön parvi, 123/4a = 123 yksilöä 4 parvessa. Tietenkin lintujen käyttäytymistä joutuu joskus kuvailemaan sanoinkin (esim. kiertelevä). Liiallinen lyhentäminen aiheuttaa tulkintavaikeuksia!

3) Kellonajan voi ilmoittaa esimerkiksi poikkeuksellisten ilmiöiden ja yömuuton yms. yhteydessä.

4) Mahdolliset muut havaintoa valaisevat seikat. Esim. ruskosuohaukka: 12.—13. 7. 1990 Maa Kinnulanlahti Valkeinen lentopoikue (♀ + 4 poik.); ilmeisesti sama reviirin ♂ 9. 7. ja 16. 7. Pikku-Lapinjärvellä (väliä 1 km).

Mikäli edellä mainituista asioista ei ole varmuutta, ilmoita vain yksilömäärä. Tärkeintä on, että havainto kirjataan kortille ja kortti palautetaan vuoden loputtua 31. 1. mennessä yhdistyksen lokero-osoitteeseen. Toivottavasti havaintojen kerääminen ei enää ole kerjäämistä ja kortti helpottaa havaintojen kirjaamista, koska havainnon voi todellakin useimmissa tapauksissa kirjata heti kortille.

AHK-kaavakkeen täyttöohjeita

Alueharvinaisuuskomitean (AHK) ja valtakunnallisen rariteettikomitean (RK) tehtävänä on hankalasti tunnistettavista harvinaisuuksista tehtyjen havaintojen luotettavuuden arviointi. Siksi eräistä lajeista vaaditaan erillinen ilmoitus AHK-kaavakkeella (RK-lomakkeella), jonka avulla AHK (RK) tarkistaa määritysperusteiden riittävyyden. Havaintoja muistakin lajeista (esim. kurki helmikuussa) voidaan alistaa AHK:n tarkistettavaksi. RK-lomakkeen täyttämisohjeisto on julkaistu Lintumiehessä (2/1986, s. 6—65). Ohjeistoa voidaan soveltaa myös AHK-lomakkeiden täyttöön. Seuraavassa tärkeimpiä muistettavia seikkoja (ks. AHK-/RK-lomake):

— Lukumäärä, sukupuoli, ikä. Ilmoitetaan niin tarkasti kuin on pystytty määrittämään (perustelut esitettävä tarkassa kuvauksessa). Tässä ilmoitetaan myös linnun liikkuminen (ks. edellä sivu 11).

— Havainnon pvm + klo. Merkitään linnun oleskeluaika kokonaisuudessan (myös kaikkein viimeisin tiedossa oleva päivämäärä paikallisena olevasta linnusta, vaikka se ei olisi omasi + viimeisen havainnon tekijä). Tarkkaa, että vuosiluku tulee mukaan. Kellonaika, jolloin lintua tarkkailtiin (nopeissa tilanteissa havainnointiaika sekunneissa), esim. klo 18. 10—18. 14.

— Havaintoetäisyys + lentokorkeus. Ilmoita arvioidut matkat, joilta tuntomerkit pääasiassa todettiin. Lentokorkeus on linnun arvioitu korkeus maasta, ja jos se vaihteli, ilmoita vaihtelu.

— Optiikka. Kiikarin/kaukoputken suurennos, esim. 8 x 40, Kowa 25 x (+ optiikan määrä). Jos tässä kohdassa ei ole merkintää, oletetaan havainto paljain silmin tehdyksi.

— Sää- ja valaistusolosuhteet. Lyhyt luonnehdinta pilvisyydestä, lämpötilasta, tuulesta (suunta + voimakkuus) ja näkyvyydestä (arvio kilometreissä/metreissä) sekä muista mahdollisista sään erikoispiirteistä. Tärkeää on ilmoittaa valaistuksen suunta ja taustavalaistus (myötä, sivu- tai vastavalo; oliko lintu taivasta vai kasvillisuutta vasten tuntomerkkien näkyessä jne.).

— Biotoopin kuvaus. Millaisessa ympäristössä havainto on tehty.

— Vertailukohteena olleet muut linnut. Jos lähietäisyydellä oli lintuja (tai äskettäin oli tarkkkailtu jotakin lintua vastaavissa olosuhteissa), kerro laji ja sen sijainti kuvattuun lintuun nähden.

— Tärkeimmät havaitut tuntomerkit. Kerrotaan lyhyesti mihin tuntomerkkeihin tunnistaminen ja erottaminen lähilajeista on erityisesti perustunut (esim. siiven yläpinnan väritys, nokan muoto, lentotapa/siipien asento, ääni, koko tms.). Kohdassa tarkka kuvaus kerrotaan sitten tarkemmin, mitä todetusta tuntomerkistä on havaittu (millainen oli siiven yläpinnan väritys yksityiskohdiltaan jne.).

— Liikkumis- ja lentotapa. Liikehdinnän erikoispiirteet, esim. lekutteli, pomppi rastasmaisesti jne.

— Tarkka kuvaus. Määrityksen arvioinnin kannalta tärkein kohta. Kuvauksessasi pyri perusteellisuuteen, selkeyteen, johdonmukaisuuteen ja rehellisyyteen. Kuvauksesi ei tarvitse olla romaanin pituinen, mutta lyhyttäkin kuittausta on vältettävä. Lyhyt kuvaus havaintotilanteesta on hyvä esittää. Linnun kuvaus kannattaa aloittaa yleiskuvauksella, jonka jälkeen seuraa tarkka kuvaus siitä, minkälaisia ovat olleet jo aiemmin mainitut tärkeimmät tuntomerkit ja lisäksi muut maastossa linnusta todetut piirteet. Tarkkaa värityksen kuvaamista. Höyhenpuvun eri osien tunteminen (ks. esim. lintukirjat tai Lintumies 5/1988, s. 226—228) on edellytys selkeälle kuvaukselle. Muista, että aina piirros (kaavamainenkin tai jostakin otuksen osasta) kuvaa lintua paremmin kuin pitkä sanallinen sepustelu. Älä kuittaa omasta mielestäsi itsestäänselvyykiä huitaisten; määritysperusteiden riittävyys arvioidaan vain lomakkeella esitettyjen tietojen pohjalta. Älköön tämä kohta kuitenkaan olko kynnyksenä, johon AHK- tai RK-havainnon ilmoittaminen kompastuu — harrastustahan tämä on! Kuvausta voit jatkaa lomakkeen kääntöpuolelle.

— Liitteet. Rastitetaan, jos ne lähetetään havaintoilmoituksen mukana.

— Havainnoitsijat. Kaikkien havainnoitsijoiden nimet. Kokemus ilmoitetaan, montako aiempaa havaintoa on kullakin henkilöllä (tarkasti tai suunnilleen, esim. 2 havaintoa edellissyksyltä tai satoja Etelä-Suomesta). Kokemus lähilajeista on syytä myös ilmoittaa (Kun olet katsonut tarkasti viisikymmentä idänuunilintua, sinulla on vankka pohja erottaa se varmasti vaikkapa lapinuunilinnusta.). Alleviivaa niiden henkilöiden nimet, jotka ovat itse tehneet varman lajinmäärityksen tarkastellusta otuksesta. Kääntöpuolelle kommentit henkilöiltä, jotka eivät

ole pystyneet varmistumaan määrityksestä (esim. nopeat tilanteeet).

Harvinaisuuskaavakkeet (AHK ja RK) palautetaan täytettyinä viimeistään havaintokorttien mukana havaintovuotta seuraavan tammikuun loppuun mennessä, mieluummin tuoreeltaan havainnon teon jälkeen, jolloin kaavakkeen täyttäminenkin on helpointa. Huomaa, että myös valtakunnalliselle rariteettikomitealle osoitettavat havaintoilmoitukset lähetetään ensin alueelliselle harvinaisuuskomitealle, joka kiidättää havainnon RK:lle tai palauttaa ilmoituksen täydennettäväksi. AHK:n osoite on sama kuin yhdistyksen.

Miten kaikki menikään?

Yhdistys otti käyttöön vuoden 1990 alusta lyhyesti esitettynä seuraavan havaintojenkeruujärjestelmän:

— Kortit, joilla kerätään faunistiset havainnot ja talvihavainnot. Palautetaan havaintovuotta seuraavana vuonna 31. 1. mennessä.

— Muutto/vaelluskaavakkeet, joiden täyttöohjeet itse kaavakkeilla. Kevätkaavakkeet palautetaan 30. 6. ja syyskaavakkeet 31. 1. (korttien kera) mennessä.

— AHK-kaavakkeet, täyttöohjeita edellä. Palautetaan viimeistään korttien mukana 31. 1. mennessä.

Lisäksi kerätään talvilintulaskentojen tulokset erillisillä papereilla (ks. edellä). Edellisen talven tulokset (kaikki laskennat) lähetetään kevätmuuttokaavakkeiden yhteydessä 30. 6. mennessä.

Erityisesti voidaan korteilla ilmoittaa myös:

1) Arvokkaat linnustokohteet. Suojelutoimia silmällä pitäen kerätään tietoja linnustoltaan (ja muilta luontopiirteiltään) arvokkaista luontokohteista (esim. suot, vanhat luonnonmetsät, luhdat, muutonaikaiset levähdyspaikat jne.). Ilmoita ainakin seuraavat tiedot: kohteen sijainti, koko, luontopiirteiden kuvaus, havainnot linnustosta (merkittävimmät lajit ja luku-/parimäärätietoja, jos suoritettu laskentoja).

2) Muut projektit/havainnot. Näistä ja ohjeista tiedotetaan tarvittaessa mm. Siivekkäässä tai jäsentiedotteessa.

Näitä tietoja sisältävät kortit palautetaan muiden korttien mukana. Kun kortilla ilmoitetaan tietoja linnustokohteista, kirjoitetaan lokeroon "Laji" vain: **linnustokohde.** Sen jälkeen merkitään kortille oma nimi ja varsinaiset tiedot kirjoitetaan vapaamuotoisesti kortin riveille.

Muista mielenkiintoisista havainnoista kannattaa tehdä tiedonanto Siivekkääseen (esim. oudot pesäpaikat, albiinot tai muut poikkeukselliset havainnot). Tärkeää on myös ilmoittaa katsauksissa havaitsemistasi virheistä. Ilmoita virhe ja korjattu tieto mahdollisine perusteluineen erillisellä paperilla. Vanhoja havaintoja ilmoitetaan vanhalla tavalla erillisillä papereilla. Vain vuodesta 1990 alkaen saa kirjoittaa havainnot korteille.

Lajilista ja esimerkki tulkintoja

Seuraava lajilista on täysin kattava sisältäen kaikki lajit, joista havaintoja kerätään tai jotka ovat Pohjois-Savossa yleisiä. Joistakin linnuista ei kuitenkaan kerätä (talvilaskentojen yksilöitä lukuunottamatta) mitään tietoja. Tällöin lajin perässä ei ole mitään koodeja. Listassa lajista on ensin kuusikirjaiminen tieteellisen nimen lyhenne, sen jälkeen kaikki koodit sekä suomenkielinen nimi. Esimerkki tulkinoja:

GAVARC 3* 4 M kuikka = kuikasta ilmoitetaan korteilla pesimäpaikat (ks. koodit 3 ja 3*) löydettyjen pesien pesimätietoineen sekä talvihavainnot; lisäksi täytetään muutto/vaelluskaavake

CIRAER 1 ruskosuohaukka = kaikki havainnot merkitään kortille (ks. koodi 1)

CIRMAC/PYG A arosuohaukka /niittysuohaukka = jos havainto koskee jompaa kumpaa ilmoitetaan se AHK-kaavakkeella; lajilleen määritetyt RK-kaavakkeella (ks. koodi A), sama koskee kilju-/pikkukiljukotkaa

TRIERY 2 M mustaviklo = pesimäaikaiset havainnot (myös pinnalliset pesimätiedot) korteille; lisäksi täytetään muutto/vaelluskaavake

> Kaikkia kaavakkeita ja kortteja saa yhdistyksen hallituksen tai alueharvinaisuuskomitean jäseniltä pyytämällä.
> Ole oma-aloitteinen!

GAVARC		3*	4	M	kuikka
GAVSTE	1				kaakkuri
GAVADA	A				jääkuikka
PODCRI			4	M	silkkiuikku
PODGRI	1				härkälintu
PODAUR		2		M	mustakurkku-uikku
TACRUF	A		4		pikku-uikku
PHACAR	1				merimetso
BOTSTE	1				kaulushaikara
ARDCIN	1				harmaahaikara
CICCIC	A				kattohaikara
CICNIG	A				mustahaikara
CYGOLO	A				kyhmyjoutsen
CYGCYG		2*	4	M	joutsen
CYGCOL	A				pikkujoutsen
BRACAN	1				kanadanhanhi
BRABER	1				sepelhanhi
BRALEU	1				valkoposkihanhi
ANSANS	A				merihanhi
ANSALB	1				tundrahanhi
ANSERY	A				kiljuhanhi
ANSFAB		2*		M	metsähanhi
ANAPLA			4	M	sinisorsa
ANASTR	A				harmaasorsa
ANAACU		3*		M	jouhisorsa
ANAPEN			4	M	haapana
ANACRE			4	M	tavi
ANAQUE		3*		M	heinätavi
ANACLY		3*		M	lapasorsa
TADTAD	A				ristisorsa
AYTMAR	1				lapasotka
AYTFUL			4	M	tukkasotka
AYTFER		3*		M	punasotka
BUCCLA			4	M	telkkä
CLAHYE		2*	4	M	alli
MELFUS	1				pilkkasiipi
MELNIG		2*	4	M	mustalintu
SOMMOL	A				haahka
SOMSPE	A				kyhmyhaahka
POLSTE	A				allihaahka
MERSER			4	M	tukkakoskelo
MERMER		3	4	M	isokoskelo
MERALB		2*	4	M	uivelo
HALALB	A				merikotka
AQUCHR	A(1 nuoret linnut)				kotka
AQUCLA/ POM	A				kiljukotka/ pikkukiljukotka
BUTBUT		3*	4	M	hiirihaukka
BUTLAG		2*	4	M	piekana
PERAPI		3*	4	M	mehiläishaukka
ACCGEN		3*	4	M	kanahaukka
ACCNIS		2*	4	M	varpushaukka
MILMIG	A				haarahaukka
PANHAL		3*		M	kalasääski
CIRAER	1				ruskosuohaukka
CIRCYA		2*		M	sinisuohaukka
CIRMAC/ PYG	A				arosuohaukka/ niittysuohaukka
FALPER	A				muuttohaukka
FALSUB		2*		M	nuolihaukka
FALCOL		2*	4	M	ampuhaukka
FALTIN		2*	4	M	tuulihaukka
LAGLAG		2	4		riekko
(talvihavainnot: yksilömäärä/paikka)					
TETURO			4		metso
TETRIX					teeri
BONBON					pyy
PERPER	1				peltopyy
PHACOL			4		fasaani
(talvihavainnot: yksilömäärä/paikka)					
COTCOT	A				viiriäinen
GRUGRU		2*		M	kurki
RALAQU	1				luhtakana
PORPOR	1				luhtahuitti

CRECRE	1				ruisrääkkä
GALCHL	A				liejukana
FULATR		3*	4	M	nokikana
HAEOST	1				meriharakka
VANVAN				M	töyhtöhyyppä
CHAHIA	1				tylli
CHADUB		3		M	pikkutylli
PLUSQU	1				tundrakurmitsa
PLUAPR		2		M	kapustarinta
CHAMOR	A				keräkurmitsa
AREINT	1				karikukko
GALGAL				M	taivaanvuohi
GALMED	A				heinäkurppa
LYMMIN	1				jänkäkurppa
SCORUS				M	lehtokurppa
NUMARQ				M	kuovi
NUMPHA		3		M	pikkukuovi
LIMLIM	A				mustapyrstökuiri
LIMLAP	1				punakuiri
ACTHYP				M	rantasipi
TRIOCH				M	metsäviklo
TRIGLA				M	liro
XENCIN	A				rantakurvi
TRITOT	1				punajalkaviklo
TRIERY		2		M	mustaviklo
TRINEB				M	valkoviklo
PHIPUG		2			suokukko
CALCAN	A (1 Sii Raasion ja Mustin syyshavainnot)				isosirri
CALMAR	A				merisirri
CALALP	1				suosirri
CALFER	A (1 syyshav.)				kuovisirri
CALUTA	1				pikkusirri
CALTEM	1				lapinsirri
CALALB	A (1 Sii Raasion ja Mustin syyshavainnot)				pulmussirri
LIMFAL	1				jänkäsirriäinen
PHALOB	1				vesipääsky
STEPOM	A				leveäpyrstökihu
STECUS	A				merikihu
STELON	A				tunturikihu
LARHYP	A				isolokki
LARMAR	1				merilokki
LARFUS		3*		M	selkälokki
LARARG			4	M	harmaalokki
LARCAN			4	M	kalalokki
LARRID			4	M	naurulokki
LARMIN			3	M	pikkulokki
RISTRI	A				pikkukajava
CHLNIG	A				mustatiira
STECAS	A				räyskä
STEHIR				M	kalatiira
STEAEA	A				lapintiira
STEALB	A				pikkutiira
ALCTOR	A				ruokki
URIAAL	A				etelänkiisla
CEPGRY	A				riskilä
COLLIV			3		kesykyyhky
COLOEN		1			uuttukyyhky
COLPAL				4 M	sepelkyyhky
STRTUR	A				turturikyyhky
STRDEC	A				turkinkyyhky
CUCCAN				M	käki
GLAPAS		1			varpuspöllö
AEGFUN			3*	4 M	helmipöllö
BUBBUB		1			huuhkaja
NYCSCA		1			tunturipöllö
STRNEB		1			lapinpöllö
STRURA			3*	4 M	viirupöllö
ASIOTU			3*	4 M	sarvipöllö
ASIFLA		2*		4 M	suopöllö
STRALU			3*	4 M	lehtopöllö
SURULU		1			hiiripöllö
CAPEUR		1			kehrääjä
APUAPU			3	M	tervapääsky
(vain erämaapesinnät)					
ALCATT	A				kuningaskalastaja
CORGAR	A				sininärhi
UPUEPO		1			harjalintu
PICCAN		1			harmaapäätikka
DENMAJ				M	käpytikka
DENMIN		1			pikkutikka
DENLEU	A				valkoselkätikka
PICTRI		1			pohjantikka
DRYMAR			2	4 M	palokärki
JYNTOR				M	käenpiika
ALAARV				M	kiuru
LULARB	A				kangaskiuru
EREALP	A				tunturikiuru
RIPRIP				M	törmäpääsky
HIRRUS				M	haarapääsky
DELURB				M	räystäspääsky
ANTTRI				M	metsäkirvinen

ANTPRA				M	niittykirvinen
ANTCER		2		M	lapinkirvinen
ANTSPI	A				luotokirvinen
MOTFLA				M	keltavästäräkki
MOTALB				M	västäräkki
LANCOL				M	pikkulepinkäinen
LANEXC		2	4	M	lapinharakka
ORIORI		1			kuhankeittäjä
STUVUL			4	M	kottarainen
BOMGAR		2		M	tilhi
PERINF		1			kuukkeli
GARGLA				M	närhi
PICPIC					harakka
NUCCAR		1			pähkinähakki
CORMON		2	4	M	naakka
(Iis:sta ja Vrk:sta vain arvio talvikannasta)					
CORFRU		2	4	M	mustavaris
CORNIX				M	varis
CORRAX			3	M	korppi
CINCIN		2	4		koskikara
(talvihavainnot: maksimi yksilömäärä/paikka)					
TROTRO			4	M	peukaloinen
PRUMOD			4	M	rautiainen
LOCFLU		1			viitasirkkalintu
LOCNAE		1			pensassirkkalintu
ACRSCH				M	ruokokerttunen
ACRDUM		1			viitakerttunen
ACRRIS		1			luhtakerttunen
ACRSCI	A(1 Varkaus)				rytikerttunen
ACRARU	A				rastaskerttunen
HIPICT		1			kultarinta
SYLNIS	A				kirjokerttu
SYLBOR				M	lehtokerttu
SYLATR		1			mustapääkerttu
SYLCOM				M	pensaskerttu
SYLCUR				M	hernekerttu
PHYLUS				M	pajulintu
PHYCOL				M	tiltaltti
PHYSIB				M	sirittäjä
PHYBOR	A(1 laulavat)				lapinuunilintu
PHYDES		1			idänuunilintu
PHYINO	(1 vain pyydystetyt, muut valtakunnalliselle rariteettikomitealle)				kirjosiipiuunilintu
PPYPRO	(1 vain pyydystetyt, muut valtakunnalliselle raritettikomitealle)				hippiäisuunilintu
REGREG				M	hippiäinen
FICHYP				M	kirjosieppo
FICPAR	A				pikkusieppo
MUSSTR				M	harmaasieppo
OENOEN				M	kivitasku
SAXRUB				M	pensastasku
PHOPHO				M	leppälintu
PHOOCH	A				mustaleppälintu
LUSSVE			2	M	sinirinta
ERIRUB				4 M	punarinta
LUSLUS		1			satakieli
TURTOR	A				sepelrastas
TURMER				4 M	mustarastas
TURILI				4 M	punakylkirastas
TURPHI				M	laulurastas
TURVIS				M	kulorastas
TURPIL				4 M	räkättirastas
PARMON				M	hömötiainen
PARCIN		1			lapintiainen
PARCRI				M	töyhtötiainen
PARCAE				M	sinitiainen
PARATE			2	M	kuusitiainen
PARMAJ				M	talitiainen
AEGCAU			2	4 M	pyrstötiainen
SITEUR		1			pähkinänakkeli
CERFAM				M	puukiipijä
PASDOM					varpunen
PASMON		1			pikkuvarpunen
FRICOE				4 M	peippo
FRIMON				4 M	järripeippo
PYRPYR				M	punatulkku
COCCOC		1			nokkavarpunen
SERSER	A				keltahemppo
CARCHL				M	viherpeippo
CARSPI				M	vihervarpunen
CARCAR		1			tikli
CARCAN			2	4 M	hemppo
CARRIS	A				vuorihemppo
CARMEA				M	urpiainen
CAREXI		1			tundraurpiainen
CARERY				M	punavarpunen
PINENU			2	M	taviokuurna
LOXCUR				M	pikkukäpylintu
LOXPYT			2	4 M	isokäpylintu
LOXLEU		1			kirjosiipikäpylintu
EMBPUS	A				pikkusirkku
EMBRUS				M	pohjansirkku
EMBHOR				M	peltosirkku
EMBSCH				M	pajusirkku
EMBCIT				M	keltasirkku
EMBAUR	A				kultasirkku
CALLAP			2	M	lapinsirkku
PLENIV			2	4 M	pulmunen

Tiedonantoja

Yhdistysasiaa

Yhdistyksen vuosikokous pidetään perjanataina 18. 1. 1990 kello 18.00 alkaen Kuopion museolla. Vuosikokousesitelmöijänä on Pertti Hartikainen aiheenaan räkättirastaan pesimäbiologia. Tervetuloa!

Vieläkö tarvitset auringonkukansiemeniä?

Yhdistyksen myymät auringonkukansiemenet ovat ainakin tältä erää käyneet perin vähiin. Seuraava mahdollisuus saada puulaakisiemeniä lykkääntyy vuodelle 1991. Nimittäin siemenien lisäksi loppuvat yhdistyksen rahatkin tämän lehden tekoon. Niinpä, jos haluat auringonkukkaa vielä tänä talvena, soita tammikuussa Jaakko Kettuselle p. (971) 344 443. Kilohinta lienee 9 markkaa.

Havaintokorttien palautus

Vuodenvaihtuessa on aika palauttaa vuoden 1990 havaintokortit Markku Ukkoselle osoitteeseen: Metsontie 20 D, 71800 Siilinjärvi. Eräpäivänä pidetään 31. tammikuuta, jonka jälkeen faunistisen katsauksen kokoaminen alkaa. Markulta voi kysyä myös neuvoja korttien käytöstä, jos tässä lehdessä julkaistavat eivät mene tajuntaan. Uusia kortteja saa vastaavan määrän palautettujen tilalle ja niitähän voi aina postitse tai puhelimitse pyytää lähetettämän itselleen.

Muista havainnoista kaivataan vielä syksyjen -89 ja -90 muuttohavaintoja/-kaavakkeita, jotta edes jonkinmoinen katsaus saadaan aikaan. Keväthavainnot -90 ehtinevät myös vielä lehteen. Korostettakoon, ettei korteille kirjoitettuja havaintoja tarvitse ilmoittaa erikseen muuttohavaintoina. Erikoisuutena toistamiseen pyydettäköön joulukuun 1989 talvihavaintoja (koska eivät ole korteilla) erillisillä paperilapuilla Kalle Ruokolaiselle. Myös vanhat julkaisemattomat havainnot ovat aina tervetulleita vaikkapa yhdistyksen postilokeroon.

Talvilintukisa 1990/1991 käydään entisin kaiken (paitsi pimittämisen) sallivin säännöin. Ilmoita havaintojasi yhdistysaktiiveille.

Talvipinnarallin tulokset

Joulukuun ensimmäisenä päivänä lähti viisi lastia toiveikkaita pinnarallaajia kiertämään parhaita talvilintupaikkojamme haaveillen mieltä syleilevästä voiton tuomasta ylivertaisuuden tunteesta. Yleinen epätietoisuus viimeaikaisista havainnoista, huono pohjustus ja epävarmuus varmoista johtivat ilmeiseen hapuiluun rallipoluilla heti alkajaisiksi. Muuta selitystä ei voi keksiä sille, että kaksi kuopiolaispainotteista porukkaa missaa pulun!

Ennakkosuosikkeina pidettiin juuri Tunisiasta kotiutunutta Varkauden jengiä, mutta etelän hedelmät olivat tainneet viedä parhaimman potkun poikien pohkeista. Varkauslaiseen tyyliin he eivät selvinneet tälläkään kertaa autoretkestä ilman ojaanajoa. Lada ja Mässi saivat vaivoin siivitettyä joukkueensa (Kotilainen, Huupponen, Piipponen, Pirhonen & itse Lindholm) jaettuun toiseen tilaan riittäneeseen vauhtiin. Iloisesti heidän viiden hengen joukkueestaan vain kaksi kaverusta havaitsi käpylinnun ja pulmusen. Vielä iloisemmin he tupeksivat selkänsä takana kuusen latvuksessa hihhuloineen hiiripöllön ja kotisulalla sukellelleen telkän. Ansioksi heille luettakoon rallin ainoa järripeippo. Saldo 30, vähennystä edellisestä kisasta seitsemän lajia.

Voiton puolustajat, ulkokuopiolaissiilinjärveläinen joukkue (Pynnönen, Pynnönen & Ruokolainen) sortui surkeaan aloitukseen. Kehnojen julkisien kulkuyhteyksien vuoksi lähtö myöhästyi 20 minuuttia ja totaalimyöhästyjä Saukkosen takia vielä 10 minsaa lisää. Niinpä Saukon motoksi jäikin: "Tärkeintä on voitto — ei osanotto", kun muu jengi nosti kytkintä. Joukkueen kuopus Petro ei vieläkään suostunut ottamaan kiikareita mukaan, kengät olivat sentään jaloissa. Noloin puute oli pulu ja pahiten he missasivat puukiipijän sekä pikkuvarpusen peräti kahdessa kohteessa. Ainoina he havaitsivat telkän ja riittävällä kokoonpanolla pulmusen. Saldo 30, jaettu toinen tila ja vähennystä kahdeksan lajia edellisestä rallista.

Siilinjärven—Nilsiän—(ulko)Porin uhkarohkea joukkue (Harju, Rissanen, Rissanen & Ukkonen) piti tiukasti kiinni aikataulustaan ja viimeisistä sijoista. Joukkue uskalsi jättää pakko-Varkauden väliin ja satsasi omiin nuotteihinsa. Pähkinänakkeli petti ja pikkuvarpuseen kului kalliita minuutteja. Tyyrinvirran merikotka (noin kuudes talvihavainto Pohjois-Savosta) pisti kaartelullaan päät niin pyörälle, että molemmat koskelotkin jäivät näkemättä. Naakat pysyivät Varkaudessa, mutta fasaani hoidettiin ansioksi. Saldo 28, vähennystä edellisestä 4 lajia.

Rautalammin kokelaiden (Aalto, Siikavirta & Vesanen) tulos saatiin tietää vasta seuraavana päivänä. Porukka retkeili pelkästään Rautalammin alueella, joten tällä oli vaikutusta lopputulokseen. Puuttumaan jäivät pulu, fasaani ja Varkauden vakionaakka. Sen sijaan hoidettiin kanahaukka, palokärki ja metso. Saldo 27 lajia ja sillä niukasti viimeinen sija.

Voittaneella tiimillä (Hartikainen, Hölttä, Kettunen & Kettunen) linjalta Kuopio—Varpaisjärvi oli yksiselitteisesti parhaat pohjat ja suunnattomasti tuuria. Pulua käytiin muodon vuoksi löysästi yrittämässä kaupungintalolta iltavaloissa, kun muut komppasivat sitäkin hullun lailla. Rennosti kauppa-autolta kauppa-autolle risteillen nähtiin kanahaukka, tundraurpiainen, pyy sekä pikkutikka ja nuijattiin pulun lisäksi vain käpylintu. Voitto ja vadelmaoluet ryhmälle summalla 32, vähennystä viimeisestä 5 lajia.

Kokonaisuutena kisan kuumimmat hetket koettiin tuloksia purettaessa. Pienen oppiriidan ja muutaman erittäin valitun sanan jälkeen tulokset saatiin kuitenkin papereille, tosin väärinä. Kun kupongit tarkastettiin uudelleen (vanhojen muistikin virkistyi), löytyi vain yksi täysosuma kolmen sijaan ja päästiin jälkipelisaunaan.

Yllättävintä rallissa itsessään oli lajien runsaus ja hajonta. Nyt (yksi laji enemmän kuin edellistalvena 9. 12. 89) havaittiin yhteensä 42 eri laatua lintuja. Ensimmäiseen skabaan verrattuna jäivät puuttumaan vihervarpunen, kottarainen sekä marjalinnut räksä, tilhi ja taviokuurna. Uusia olivat tukkakoskelo, pikkutikka, merikokotka, metso, pystötiainen, tundrauropiainen ja pulmunen. Muutosta viime kertaan olivat pudonneet lajimäärät. Sen sijaan retkeily kohdistui entiseen tapaan Rautalammille, Varkauteen, Kuopioon, Suonenjoelle sekä jonkin verran myös Leppävirralle, Siilinjärvelle ja Nilsiään.

Vaikeiksi lajeiksi osoittautuivat telkkä, pyy, fasaani, käpylintu ja pedot. Varkaus petti pikkuvarpusen ja fasaanin etsijät. Edelliskertaa helpommin löytyi vain puukiipijä. Kisataan taas joulukuussa 1991!
(KRu)

Missä ovat Pohjois-Savon 84912 metsoa?

Metsästäjä-lehden numerossa 5/90 ollut pieni juttu kertoo metsäkanalintukantojen olevan alamäessä. Sitä en mene kieltämään. Jotain outoa alamäessä kuitenkin on. Juttu ei kerro kaikkea, mutta taulukossa annetaan Pohjois-Savon metsotiheydeksi elokuussa 1990 suoritetuissa riistakolmiolaskennoissa 6,1 yks./km^2 (on muuten maamme toiseksi suurin). Herää kysymys, mitä neliökilometriä kohti arvo on laskettu. Metsäneliökilometriäkö? Jos näin on, kuten olettaa sopii, tulee Pohjois-Savon metsojen yksilömääräksi 84912! Todellisuudessa kanta lienee hieman pienempi, koska metsäpinta-alatietoni perustuu vuonna 1980 tehtyyn selvitykseen (13920 km^2, Metsätilastollinen vuosikirja 1989). Vastaavasti muiden kanalintujen yksilömäärät ovat: teeri 186528 yks., pyy 192096 yks. ja riekko 2784 yksilöä. Että silleen.
(KRu)

Metsäkanalintujen tiheydet ja poikasprosentit riistanhoitopiireittäin kolmiolaskentojen mukaan elokuussa 1990.

Riistanhoitopiiri	Metso		Teeri		Pyy		Riekko	
	Yks./km^2	Poikas%	Yks./km^2	Poikas%	Yks./km^2	Poikas%	Yks./km^2	Poikas%
Etelä-Häme	2,6	32	5,2	43	14,1	44	0	
Etelä-Savo	3,6	15	8,6	37	10,8	42	0	
Kainuu	3,9	39	9,8	47	4,3	46	2,9	56
Keski-Suomi	3,2	28	13,2	39	12,4	40	0,6	78
Kymi	3,2	30	5,4	32	9,4	40	0	
Lappi	3,0	45	1,8	43	0,8	48	2,5	56
Oulu	4,8	35	10,1	45	3,9	42	4,2	58
Pohjanmaa	7,7	34	15,3	41	7,2	29	1,6	29
Pohjois-Häme	5,0	22	10,6	30	12,9	34	0	
Pohjois-Karjala	4,4	26	10,7	39	8,8	43	0,3	69
Pohjois-Savo	6,1	37	13,4	40	13,8	34	0,2	
Ruots. Pohjanmaa	2,5	16	13,0	38	6,3	40	1,8	43
Satakunta	4,0	32	9,1	37	12,7	48	0	
Uusimaa	3,2	31	4,6	10	9,4	28	0	
Varsinais-Suomi	1,8	33	5,8	19	5,5	42	0	

POHJOIS-SAVON LINTUTIETEELLINEN YHDISTYS KUIKKA
PL 205, 70101 KUOPIO

HALLITUS 1990

Puheenjohtaja	Eelis Rissanen
Sihteeri	Kalle Ruokolainen
Taloudenhoitaja	Aimo Hartikainen
Muut jäsenet	Jussi Helppi
	Harri Hölttä
	Heikki Kotilainen
	Raimo Pakarinen

Jäsenmaksut 1990: Jäsenmaksu ja Siivekkään tilausmaksu 40, perhejäsenmaksu 10 mk (ei lehteä). Maksut tilille PSP KU 6606 82 2. Yhdistys toimii Kuopion Luonnon Ystäväin Yhdistyksen yhteydessä.

Ohjeita kirjoittajille

Kaikenlaista lintuihin liittyvää, niin tieteellistä, kuin viihteellistä aineistoa otetaan mieluusti vastaan. Käsikirjoitus selvällä käsialalla tai mieluiten koneella. Levykkeellä olevat käsikirjoitukset ovat helpoimmin muokattavissa. Toimitus auttaa kielenhuollossa ym. teknisissä seikoissa, eivätkä vaatimukset ole ankaria. Myös valokuvista ja piirroksista on pulaa. Aineiston voi lähettää toimittajille suoraan tai keskustella ensin suunnitelmista.

JOUKKOKIRJE